

AL-QAIDA NOSTAA NÖYRYYTETYT YLIMMIKSI

**Osama bin Ladenin kirjeet al-Qaidan alkuajoilta
tunnustuksen käsitteen näkökulmasta**

Tuukka Uolevi Lahنالامی

Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Yleinen valtio-oppi
Pro gradu - tutkielma
Huhtikuu 2019

Sisällys

1	JOHDANTO	1
1.1	Työn lähtökohdat	1
1.2	Tutkimuskysymykset ja hypoteesit	3
2	KAMPPAILU TUNNUSTUKSESTA.....	4
2.1	Yksilön tunnustaminen yhteiskunnassa ja globalisoituvassa maailmassa	4
2.1.1	<i>Tunnustus länsimaisessa liberaalissa demokratiassa</i>	6
2.1.2	<i>Identiteetti ja kulttuurien välinen tunnustus.....</i>	8
2.2	Tunnustamaton yksilö edustaa tunnustamatonta ryhmää.....	10
2.2.1	<i>Tunnustuksen kieltäminen voi johtaa itsevihaan.....</i>	12
2.2.2	<i>Rasistinen yhteiskunta asettaa edellytyksen tunnustamiselle</i>	15
2.2.3	<i>Tunnustuksen ja tasa-arvon ristiriita</i>	17
2.3	Väkivallan oikeuttaa ja tekee tarpeelliseksi tunnustuksen puute	22
2.3.1	<i>Kamppailu oman identiteetin puolustamiseksi globaalissa maailmassa</i>	22
2.3.2	<i>Hallitsija ajaa alistetun väkivaltaan</i>	25
2.3.3	<i>Aito tunnustus on hankittava väkivalloin objekti-subjekti jaon kääntämiseksi ...</i>	28
2.3.4	<i>Väkivalta puhkeaa, koska se on välttämätöntä molemmille.....</i>	30
3	AL-QAIDAN PAIKKA MAAILMASSA	33
3.1	Postmodernissa maailmassa väkivallan monopoli on haastettu	33
3.2	Islamistinen väkivalta ja al-Qaida.....	36
3.2.1	<i>Islamistinen terrorismi rationaalisena toimintana</i>	36
3.2.2	<i>Al-Qaida islamistisena terroristiorganisaationa</i>	40
3.3	Osama Bin Ladenin tie kaikkien tuntemaksi terroristiksi	43
4	AINEISTO JA MENETELMÄ.....	50
4.1	Kirjeet	50
4.2	Kriittinen diskurssianalyysi.....	51
4.3	Tunnustuksen käsitteen käyttö	55
4.4	Kriittisen diskurssianalyysin soveltaminen.....	56

5	ANALYYSI	58
5.1	Muslimit ovat alistettu subjekti, joka ei ole minkään valtion alamainen	58
5.1.1	<i>Muslimit ovat yksi ja sillä on kunnia</i>	58
5.1.2	<i>Kunnialliset muslimit on nöyryytetty</i>	64
5.2	Alistetun vihollinen on se, joka hänet alistaa.....	68
5.2.1	<i>Hallitsija on pettänyt uskon ja muslimit</i>	68
5.2.2	<i>Salaliito muslimeita vastaan</i>	75
5.3	Hallitsevat eivät anna tunnustusta, se täytyy ottaa.....	79
5.3.1	<i>Vihollinen ei peräänny, koska se haluaa muslimien maat ja resurssit</i>	79
5.3.2	<i>Ylimmäksi ylimmän paikalle</i>	84
6	TULOKSET.....	88
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	90
7.1	Kamppailu tunnustuksesta	90
7.1.1	<i>Subjekti-objekti jaon näkeminen uudella tavalla</i>	90
7.1.2	<i>Väkivallan väistämättömyys kamppailuna tunnustuksesta</i>	98
7.2	Teorian ja tulosten yhteyden ongelmakohtia	102
7.3	Luotettavuus ja merkitys	104
7.4	Jatkotutkimushaaste - Tunnustuksen ja universalismin vaikea suhde uhkana.....	107
7.4.1	<i>Kamppailu tunnustuksesta fragmentoituneessa maailmassa</i>	108
7.4.2	<i>Vastavuoroisen tunnustuksen uhka liberaaleille demokratioille</i>	110
	LÄHTEET.....	113

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos	
Tekijä Tuukka Lahnalampi			
Työn nimi Al-Qaida nostaa nöyryytetyt ylimmksi – Osama bin Ladenin kirjeet al-Qaidan alkuajoilta tunnustuksen käsitteen näkökulmasta			
Oppiaine Yleinen valtio-oppi, maailmanpolitiikan tutkimuksen linja			
Työn laji Pro gradu -tutkielma	Aika Huhtikuu 2019	Sivumäärä 124	
Tiivistelmä			
<p>Työssä kuvataan ei-valtiollisten toimijoiden käyttämää väkivaltaa kamppailuna tunnustuksesta käyttäen esimerkkinä terroristiorganisaatio al-Qaidaa. Tavoitteena on nostaa moraaliset kysymykset tarkasteluun yhtenä keskeisenä motiivina ei-valtiollisten ryhmien käyttämän väkivallan takana. Työssä määritelty tunnustuksen käsite on Hegelin luoma ja ajatus on, että yksilöt kaipaavat toisiltaan vastavuoroista tunnustusta. Tunnustettu on itsetietoinen subjekti, mutta ne joilta tunnustus evätään näyttäytyvät objekteina. Vastavuoroisuus on tunnustuksen ehdoton edellytys, koska vain tietoinen subjekti voi antaa merkityksellisen tunnustuksen. Tunnustuksen saaminen nähdään jopa elämää tärkeämmäksi. Vastavuoroinen tunnustus mahdollistaa kollektiivisen tietouden, jonka kautta ihmiset muodostavat käsityksen itsestään osana sitä. Myöhemmin tunnustuksen käsite liitettiin myös kulttuurien ja yhteisöjen väliseen tunnustamiseen, jolloin keskeiseksi muodostuu tunnustuksen antaminen tai kieltäminen sen perusteella, millainen kulttuurinen tai etninen tausta toisella on. Fanon problematisoi vastavuoroisen tunnustuksen esittämällä, että länsimaaisessa yhteiskunnassa tunnustuksen saaminen on mahdollista vain valkoisille länsimaisen kulttuurin edustajille. Tästä näkökulmasta länsimaisen kulttuurin alistaminen tulee tehdä itsensä subjekteiksi käymällä länsimaista kulttuuria vastaan, koska he eivät voi tulla tasavertaisina osaksi sitä. Tässä taistelussa alistetut osoittavat kaipuunsa tulla tunnustetuiksi erillisinä ja erilaisina, joka kumpuaa siitä, että he havaitsivat länsimaisen kulttuurin rasistisuuden ja sen roolin heidän alistajanaan yhtenä ryhmänä. Vastavuoroinen tunnustus tulee problematisoiduksi tällaisessa kontekstissa, jossa sitä ei toiselle yhteisölle voida antaa sen ominaisuuksien ja arvojen perusteella. Työssä esitetään, että al-Qaida toimii tällaisessa kontekstissa, jossa keskeistä on ihmisryhmien väliset suhteet, joita ei voida helposti rajata maantieteellisesti tai valtioiden välisiin suhteisiin.</p>			
<p>Aineistona työssä on Osama Bin Ladenin vuosina 1994 – 1998 kirjoittamia kirjeitä, joita analysoidaan tunnustuksen käsitteen näkökulmasta. Tunnustuksen käsitteen kautta on luotu rakenne diskurssille kamppailuna tunnustuksesta. Keskeinen huomio on siinä, miten oma yhteisö erotetaan subjektiksi, miten toinen ryhmä erotetaan objektiksi ja edelleen, miten ryhmien välinen väkivalta muodostuu oikeutetuksi ja jopa tarpeelliseksi. Bin Ladenin kirjeistä kuvautuva diskurssi kuvataan työssä tämän rakenteen kautta kamppailuksi tunnustuksesta. Työssä kirjeitä lähestytään kriittisen diskurssianalyysin kautta kuvaamalla diskurssi suhteessa viitekehykseen.</p>			
<p>Kuvautuvassa diskurssissa muslimit nähdään yhtenä kunniallisena suurkansana, joka on oikeudettomasti alistettu. Tämän subjektin viholliseksi muodostuvat ennen kaikkea länsimaat, mutta erityinen paino objektin muodostuksessa on diskurssissa esiintyvä vihamielisyys muslimihallitsijoita kohtaan. Muslimihallitsijat kuitenkin nähdään länsimaiden käytyinä ja vasalleina niiden edustaessa korruptoitunutta, ahnetta ja islamille vihamielistä arvomaailmaa. Länsimaat ja muslimijohtajat muodostavat yhdessä juutalaisten kanssa muslimelle vihamielisen salaliiton, joka pyrkii tuhoamaan islamin ja ryöstämään sen rikkautet ja maat. Väkivalta tulee väistämättömäksi, koska vihamielinen salaliitto ei peräänny hyökkäyksestään ja toisaalta se edustaa myös valhetta, jota vastaan totuutta puolustavien muslimien on velvollisuus käydä totuuden itsensä vuoksi.</p>			
<p>Kirjeistä kuvautuva diskurssi rinnastuu pääsääntöisesti aiempaan tutkimukseen siitä, kuinka kamppailu tunnustuksesta muodostuu tunnustamattomien vaatiessa tunnustusta. Diskurssi ei kuitenkaan oikeastaan ota kantaa siinä muodostuvan objektin vihamielisyyden syihin vaan sen vihamielisyys tulee annettuna objektin ominaisuutena. Tässä mielessä kuvautuva diskurssi korostaa subjektin erityisyyttä perusteluna tunnustuksen vaatimukselleen ja toisaalta objektin pahuutta syyksi sen puuttumiselle. Tätä kautta diskurssi rinnastuu etenkin Fanonin näkemykseen vastavuoroisen tunnustuksen vaikeudesta ryhmien välillä ja näkemykseen väkivallan väistämättömyydestä niiden välillä. Moraalisilla kysymyksillä näyttää olevan keskeinen rooli al-Qaidan väkivallan motiivien ja kannatuksen muodostuksessa. Alistus nähdään ennen kaikkea moraalista näkökulmista, joiden seurausta poliittinen ja taloudellinen riisto ovat.</p>			
Avainsanat Tunnustus, väkivalta, al-Qaida, terrorismi, konflikti, Osama Bin Laden, epätasa-arvo, alistaminen			

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty
Faculty of social sciences

Department
Department of political and economic studies

Author
Tuukka Lahnalampi

Title
Al-Qaida raises the humiliated ones as supremes– Osama bin Laden’s letters from the early years of the al-Qaida from the perspective of the concept of the recognition

Subject
Political science, study line for world politics

Level
Master's thesis

Month and year
April 2019

Number of pages
124

Abstract

This thesis describes violence by non-state actors as a struggle for recognition. It uses terrorist organization al-Qaida as an example. The goal is to scrutinize if moral questions arise as an important motive for the non-state actors to use violence. The concept of recognition was created by Hegel. The idea is that individuals desire recognition from each other. The one who is recognized is a self-conscious subject, but those from whom the recognition is denied, are seen as objects. Reciprocity is an absolute condition for the recognition, because only self-conscious subject can give meaningful recognition. Being recognized is more important than life. Reciprocal recognition enables collective consciousness, through which individuals form conception about themselves as part of it. Later the concept of recognition was linked to the relations of societies and cultures. The idea is that recognition can be given or denied as a result of an ethnic or cultural background of an individual. Frantz Fanon problematized reciprocal recognition by suggesting that in a western society only white members of the society with western cultural background can achieve recognition. From this perspective, those who are subordinated by the western culture need to make themselves as subjects by breaking ranks against the western culture. In this struggle subordinates show their desire to be recognized as separate and different from the westerners. The desire stems from that they have observed that western culture is a racist one and subordinates them as a group. Reciprocal recognition becomes problematized in this context where it becomes impossible to recognize members from another group based on the qualities and values of that group. This thesis suggests that al-Qaida acts in this kind of context where central feature are relations between groups of humans. Those relations cannot be easily limited geographically or to interstate relations.

Material for the research are letters by Osama bin Laden from 1994 to 1998. I analyze the letters from the perspective of the recognition. Through the concept I create a structure for the discourse so that the discourse could be portrayed as a struggle for recognition. The focus is in that how the own group is distinguished as a subject and the other as an object, and also how in this context violence becomes acceptable and even necessary. The discourse displayed in Bin Laden’s letters is portrayed as a struggle for the recognition. The method to analyze the letters is critical discourse analysis through which I try to portray the discourse in relation to the framework.

At the discourse portrayed, Muslims are one honorable and great nation, which is unjustly oppressed. Enemy for this subject are foremost the western nations, but the object is created especially through the hostility towards Muslim leaders. However the Muslim leaders are seen as minions and vassals of the west and they represent greedy and corrupted values and hostility towards Muslims, which are attributes of the western societies. Western nations and Muslim leaders together with the Jews form a conspiracy to annihilate Islam and to loot Muslims and their lands. The violence is unavoidable in this context, because the conspirators that represent falsehood won’t retreat from their intentions. The Muslims need to defend the truth and themselves against the attacking falsehood for the sake of the truth and for the sake of themselves.

The discourse portrayed in the letters has parallels to earlier research about that how the struggle for the recognition builds up when the non-recognized becomes to demand recognition. The discourse actually doesn’t tell why the object is so hostile towards Muslims and its hostility comes as given quality of the object. In this sense the discourse emphasizes the special role of the subject as a rationale for the demand of the recognition but it also emphasizes the evilness of the object as a rationale why the subject is unrecognized. In this manner the discourse has especially parallels to the Fanon’s outlook about the difficulty of the reciprocal recognition between the groups and his outlook about the necessity of the violence between them. Moral arguments seem to have a pivotal role in that how al-Qaida forms its motives to violence and how it generates support for its existence. Oppression is foremost seen from the moral perspectives and economic and political oppression are results of moral corruption and wickedness of the object.

Keywords

Recognition, violence, al-Qaida, terrorism, conflict, Osama Bin Laden, inequality, subordination, oppression

1 JOHDANTO

1.1 Työn lähtökohdat

Meidän täytyy ymmärtää, miksi erilaiset valtioita ja nykyistä maailman järjestystä vastustavat organisaatiot kohdistavat väkivaltaa vihollisina pitämiinsä, sekä keitä ja mistä syystä he pitävät vihollisinaan, jotta väkivaltaan ja sen syihin voidaan puuttua. Tunnustus ja sen puute ovat mielenkiintoinen ja vähän tutkittu tapa lähestyä ei-valtiollisten ryhmien käyttämän väkivallan motiiveja. Tunnustuksen käsite¹ liittyy alun perin ajatukseen siitä, että yksilö voi saavuttaa tietoisuuden vain vastavuoroisen tunnustuksen kautta. Ihmisillä on taipumus kohdella toisiaan muiden luontokappaleiden tapaan objekteina pyrkimällä alistamaan heidät omaan valtaansa. Tästä seuraa alistaminen, eivätkä yksilöt käsitä asemaansa osana samaa kokonaisuutta. Keskeinen ajatus on siinä, että yksilöt tunnustavat toistensa aseman itsenäisinä subjekteina ja näin kunnioittavat myös toistensa asemaa, minkä seurauksena yksilöt käsittävät asemansa osana yhtä kokonaisuutta, jossa tasa-arvoinen ja vastavuoroinen tunnus saavutetaan (Rauch, L., Sherman, D., & Hegel 1999; 12-20). Myöhemmin tunnus liitettiin kulttuuriin ja identiteettiin, mitä kautta käsiteellä kuvataan erilaisten identiteettien ja niiden muodostamien ryhmien vastavuoroista kunnioitusta (Esim. Taylor 1992; Honneth 1995). Erilaiset nöyryyttävät, alistavat ja negatiiviset kuvaukset ja käytännöt ryhmiä kohtaan ovat näin tunnustuksen kieltämisestä sen jäseniltä, ja tähän liittyy myös vallankäyttö, jonka seurauksena alistettu ryhmä itsekin alkaa kokea itsensä alemmaksi. Tunnustuksen kieltäminen johtaa lopulta väkivaltaiseen kamppailuun tunnustuksen saavuttamiseksi, ja Fanon näkee väkivallan jopa välttämättömäksi tavaksi saavuttaa aito tunnustettu asema tunnustamattomille (Esim. Fanon 1968; Fanon 1970). Työ ei pyri osoittamaan, että ei-valtiollinen väkivalta olisi ainoastaan tai nimenomaan kamppailua tunnustuksesta vaan kuvaamaan ilmiötä tästä näkökulmasta. Tavoitteena on liittää tällaisten väkivaltaa käyttävien organisaatioiden tutkimusta keskusteluun tunnustuksesta ja väkivallasta ja avata uusia mahdollisuuksia ymmärtää näitä toimijoita tästä vähän tutkitusta näkökulmasta.

Tässä työssä kuvataan sitä, miten väkivaltaa käyttävä ei-valtiollinen organisaatio perustelee toimintansa, käyttäen esimerkkinä al-Qaidaa. Al-Qaidaa kuvataan usein

¹ Hegel käytti tässä työssä kuvatusta tunnustuksen käsitteestä alun perin saksankielistä termiä ”anerkennung”, joka on englanninkielisessä kirjallisuudessa käännetty ”recognition”. Fanon käyttää alkuperäisteoksissaan tunnustuksen käsitteestä ranskankielistä termiä ”reconnaissance”. Suomenkielessä kirjallisuudessa Hegelin luoma käsite on käännetty termillä ”tunnustus”.

terroristiorganisaatioksi, mutta terrorismi itsessään on poliittisesti latautunut termi, joka ei aina kerro paljoakaan itse toiminnasta tai sen motiiveista. Toisen terroristi on toisen vapaustaistelijä, ja käsitteen käyttö liittyy ennen kaikkea osapuolien suhteeseen. Terrorismia on tästä syystä lähestytty ennen kaikkea väkivaltana, jonka taustalla on joitakin poliittisia tai materiaalisia tavoitteita ajava väkivaltaa käyttävä organisaatio. Vaikka työssä tutkitaan terroristiorganisaationa pidetyn toimijan käyttämää väkivaltaa ja ennen kaikkea sen oikeutusta, työssä terrorismia ei pyritä määrittelemään. Tässä mielessä al-Qaidan toiminta voidaan nähdä yhtenä monista ei-valtiollisen väkivallan muodoista, joiden syitä on etsitty epäoikeudenmukaisuuden tuomasta alistetusta asemasta. Tässä viitekehyksessä väkivallan oikeutus on subjektiivista ja väkivalta tunnustuksen näkökulmasta oikeutetaan nimenomaan ihmisryhmän yhteisesti koetun oikeudettoman nöyryytyksen ja alistuksen kokemuksen kautta.

Työ toisaalta haastaa terrorismin kasvaneen roolin kyseenalaistamalla sen erityisen aseman ei-valtiollisena väkivaltana ja toisaalta liittyy sen kontekstiin, jossa ei-valtiolliset ryhmät pyrkivät haastamaan valtaa pitävät väkivallalla. Tästä näkökulmasta al-Qaidan toiminta voidaan nähdä kamppailuna tunnustuksesta, jossa hallitseva kulttuuri ja sitä edustavat valtiot haastetaan väkivaltaa käyttäen. Työssä ei keskitytä jo aiemmassa tutkimuksessa ja keskustelussa paljon käsiteltyyn uskontoon väkivallan perusteluna (Esim. Khan 2006; Kaleva 2018; Jones 2014), vaan pyritään laajemmin tunnistamaan, miten tunnustuksen hakeminen ja sen puute näkyvät al-Qaidan perusteluissa toiminnalleen. Islam toimii tässä näkökulmassa enemmän eräänlaisena viitekehyksenä, jolla väkivalta mahdollistetaan ja luodaan yhteistä identiteettiä alistettuna ryhmänä. Keskeistä on se, miten syntyy kuva yhdestä ryhmästä vailla tunnustusta ja oikeutus väkivaltaan tunnustuksen saavuttamiseksi. Työ ei kartoita epäoikeudenmukaisuuden mittareita eikä tunnustuksen puutteen todellista tilannetta vaan nimenomaan kokemuksen merkitystä siinä, että al-Qaida vuosi toisensa jälkeen pystyy ylläpitämään riittävää kannatuspohjaa toimintansa jatkamiseksi ja vetoamaan miljooniin ihmisiin ympäri maailman. Työ ei ota kantaa siihen onko toimijan itselleen kuvaama oikeutus perusteltu, vaan pyrkii kuvaamaan sitä. Väkivalta nähdään sekä reaktiona tunnustuksen puutteeseen, että pyrkimyksenä saada tunnustus. Samaan aikaan myös väkivallan käyttäjä itse evää tunnustuksen vihollisina pitämiltään. Nimenomaan tämän dynamiikan laajempi ymmärrys voi auttaa löytämään teitä, joita kulkemalla ei-valtiollisten ryhmien väkivallan uhkaan voidaan puuttua tunnistamalla sen todellisia syitä ja ajureita.

1.2 Tutkimuskysymykset ja hypoteesit

Lähden arvioimaan väkivallan käytön syitä kamppailuna tunnustuksesta. Katson työssä nostaako al-Qaida ja ennen kaikkea Osama bin Laden kirjoituksissaan väkivallan käytön perusteeksi oman viiteryhmänsä tunnustuksen puutteen. Tarkastelen kirjoituksissa kuvautuvaa diskurssia tunnustuksen käsitteen näkökulmasta. Erityisesti Frantz Fanon liittää tunnustuksen kontekstiin, jossa ne joilta tunnustus on evätty, nousevat väkivaltaiseen vastarintaan oman subjektinsa esille nostamiseksi, mutta tunnustuksen käsitteeseen on sen alkuajoista liittynyt väkivaltainen kamppailu sen saamiseksi. Tässä työssä kyse on ennen kaikkea ryhmien välisestä mutta myös yksilöiden välisestä tunnustuksesta globaalilla tasolla.

Tutkimuskysymys

1. Miten Osama bin Laden kuvaa al-Qaidan toiminnan syitä ja miten ne kytkeytyvät tunnustuksen käsitteeseen

Hypoteesit

1. Diskurssissa muslimit nähdään yhtenä kunniallisena, mutta alistettuna ja tunnustamattomana ryhmänä (Muslimeista muodostuu subjekti)
2. Diskurssissa länsimainen kulttuuri kuvautuu negatiivisin termein ja muslimien alistajana (Länsimaisesta kulttuurista muodostuu objekti)
3. Diskurssissa väkivalta näyttäytyy ainoaksi toimivaksi ja oikeutetuksi keinoksi saavuttaa tunnustus siinä syntyvälle subjektille (Vastavuoroisen tunnustuksen puute johtaa väkivaltaan, jonka kautta alistettu saavuttaa subjektin aseman)

Pyrin tutkimuskysymykseen vastaamalla kuvaamaan al-Qaidaa esimerkkinä käyttäen, millä tavalla väkivaltaan nousseen ryhmän yhteinen nöyryytyksen kokemus ja viha nousevat tunnustuksen käsitettä hyödyntäen. Työ pyrkii näin kuvaamaan diskurssin rakennetta sellaisella tavalla, että se näyttää siinä tällaisen prosessin. Jos perustelut vihollisuudelle ja ennen kaikkea väkivallalle voidaan kuvata moraalisen kamppailuna, voimme liittää nämä kysymykset poliittisiin intresseihin ja taloudellisten tekijöihin. Keskeistä ei ole näin vain taloudellinen tai poliittinen valta vaan moraalinen valta. Keskeinen syy väkivaltaan olisi tällöin saavuttaa identiteetille tai kulttuurille tunnustus sellaisena kuin se on sen omista lähtökohdista eikä toisen identiteetin tai kulttuurin arvojen näkökulmasta. Poliittinen ja taloudellinen valta väistämättäkin liittyvät kamppailuun, mutta ne olisivat selvemmin sidoksissa moraali- ja arvokysymyksiin.

2 KAMPPAILU TUNNUSTUKSESTA

2.1 Yksilön tunnustaminen yhteiskunnassa ja globalisoituvassa maailmassa

Hegel loi tunnustuksen käsitteen, joka kumpuaa ajatuksesta, että tietoinen yksilö etsii kuvaansa ulkoisesta maailmasta. Hän kuitenkin löytää tunnustuksen vain toisesta, joka on erillinen. Jos tämä toinen on myös itsetietoinen olento ja se nähdään toisena, on hyväksyttävä myös se, että on itse toinen. Näin yksipuolinen tunnustus ei riitä muuttamaan tätä vaan tunnustuksen on oltava molemmin puolista. Yksilön itsetietoisuus on tavallaan vain tautologia, ”minä olen minä”, eikä yhden itsetietoisuuden erottamisessa ole kyse itsetietoisuudesta. Itsetietoisuus on olemassa tunnustuksen kautta maailmassa kokonaisuutena vastavuoroisesti, mutta itsetietoisuus yksilönä ei ole todellista. Jos itsetietoisuus jaetaan erillisiksi, siitä seuraa objekti ja subjekti jako, ja objektista tulee itsetietoisuuden negaatio. Itseä ei käsitetä objektina muiden objektien joukossa, jolloin objekti ei ole tietoinen. Kuitenkin itsetietoisuus on sekä minä että objekti. Tämä tekee objektista erillisen, jolloin se on itsenäinen ja sen täytyy olla näin tietoinen. Itsetietoisuuden negaatio ei voisi tunnustaa itsetietoisuutta. Jos yksilö alistaa toisen käsittäessään tämän objektina, ei objekti voi tarjota hänelle tunnustusta vertaisenaan. Objekti ja subjekti ovat tavallaan sama asia, mutta tietoisuudella on tarve sulauttaa itseensä kaikki, mikä ilmenee esimerkiksi pyrkimyksenä omistaa ja näkemällä muut objekteina. Subjekti ei voi kuitenkaan koskaan saavuttaa tietoisuutta, jossa se olisi sulauttanut kaiken itseensä. Objektin asemaan joutunut on lopulta jopa paremmassa asemassa kuin subjekti, sillä objektilla on alistajassaan malli vapaudesta ja parempi käsitys omasta rajallisuudestaan, vaikka vapaus onkin hänelle saavuttamaton. Itsetietoisuus voi saavuttaa tyydytyksen vain toisen itsetietoisuuden kautta. Itsetietoisuus erillisenä on vain itseään varten. Vastavuoroisen tunnustuksen kautta minusta tulee me, ja meistä edelleen minä, jota Hegel kutsuu hengeksi (Rauch, L., Sherman, D., & Hegel 1999; 12-20).

Henki edustaa Hegelille ihmisten kollektiivista tietoutta, josta se muodostuu, mutta toisaalta myös juuri se määrittää ihmisen käsityksen itsestään. Sen osat ovat tavallaan vain hengen hetkellisiä ilmentymiä, jotka ilmenevät eri näkökulmista eri tavoilla. Objekti muodostuu osaksi samaa tietoisuutta subjektin kanssa, mutta subjekti voi saavuttaa tyydytyksen vain toisen subjektin tunnustuksen kautta, jossa molempien tietoisuus tulee tunnustetuksi. Kyse ei ole näin kahden yksilön näkemyksistä toisistaan, koska objekti ei voi ymmärtää toisen objektin partikulaarisia ominaisuuksia, vaan tämän jaon

ylittämisestä (Rauch, L., Sherman, D., & Hegel 1999; 12-20). Tämä mahdollistaa tietoisuuden suhteessa toisiin ja suhteessa maailmaan (Villet 2011). Vastavuoroinen tunnustus ei näin tarkoita vain sitä, että toinen tunnustetaan autonomiseksi toimijaksi vaan myös sitä, että suhtaudut häneen positiivisesti juuri tämän vuoksi. Koska yksilön identiteetti tästä näkökulmasta muodostuu muiden subjektien palautteen perusteella, negatiivinen palaute johtaa siihen, että subjektin on vaikea arvostaa itseään. Tunnustuksen kieltäminen tuhoaa näin yksilön suhteen itseensä, minkä vuoksi tunnustuksesta tulee ihmiselle elintärkeä tarve (Iser 2013).

Fanon problematisoi vastavuoroinen tunnustuksen, mutta pitää sitä mahdollisena. Fanonille tunnustuksen kaipaus näyttää ihmisen ominaisuudelta. Ihminen on ihminen vain, jos hänet tunnustetaan sellaiseksi. Musta tai orja edustaa kaikkea, mikä on pahaa valkoiselle ja hän on pelkkä objekti. Keskeistä on kuitenkin se, että ”musta” ei määritä ”valkoista” objektiksi, itsensä negatioksi. Musta haluaa olla valkoinen. Hän ei kuitenkaan koskaan voi saada tätä tunnustusta subjektilta, koska tämä pitää mustaa eläimenä. Musta ei siis päädy käsittämään herraansa objektina vaan haluaa tämän subjektin ja pysyy näin tietoisuudessaan riippuvaisena herrastaan. Fanonille vapaus voidaan saavuttaa vain asettamalla oma henkensä vaaraan, jolloin osoitetaan, että itsetietoisuus ei ole vain olemassa oloa. Jos herra vain vapauttaisi orjansa, ei orjalle tulisi toimijan roolia: hän ei määrittäisi omaa kohtaloaan. Tunnustus olisi näin tyhjä (Villet 2011). Tunnustuksella ei tällöin ole merkitystä, koska musta ei saavuta subjektin asemaa. Enemmin hänestä tulee ”valkoinen”, joka on edelleen musta, mutta tämä musta ei ole itsetietoinen subjekti. Musta ei tavallaan ole osa henkeä, vaan sen suhde siihen on edelleen objektina oleminen subjektin pyrkiessä alistamaan mustan valtaansa ja jopa omistamaan tämän. Toisaalta Hegelin näkökulmasta subjekti ei voi saavuttaa tyydytystä tällaisessa suhteessa. Fanonin näkökulmasta mustan on kuitenkin mahdotonta sulautua valkoiseen kulttuuriin eli Hegelin termin kollektiivinen tietoisuus, joka sisältäisi myös mustan, ei voi syntyä. Mustien tulisi muodostaa oma valkoisista erillinen subjektinsa saavuttaakseen tunnustuksen, joka on käsitteen näkökulmasta ihmiselle keskeinen tarve (Rauch, L., Sherman, D., & Hegel 1999; 12-20; Fanon 1968).

2.1.1 Tunnustus länsimaisessa liberaalissa demokratiassa

Taylor tarkastelee tunnustusta Rousseau'n filosofian kautta, jossa yksilön kunnia ja julkinen tunnustus merkitsevät paljon ja julkisessa tilassa identiteetti muodostuu suurelta osin kansalaisten tasa-arvoisesta kunnioituksesta. Yhteiskunta voi olla hierarkkinen, mutta sen jäsenet ovat riippuvaisia toisistaan ja näin tunnustavat toisensa. Konflikti syntyy sellaisessa tilanteessa, jossa toisen kunnia on toisen häpeä, ja näin kunnian tavoittelu on ongelma tasa-arvon kannalta. Vastavuoroisuuden kannalta keskeistä on yhteinen tavoite, joka mahdollistaa tasa-arvoisen kunnioituksen. Yhteisen tahdon vallitessa ihmiset ovat tasa-arvoisesti kunnioitettuja. Myös Hegel näkee Taylorin mukaan kunnian keskeisenä osana tunnustusta, koska ne, jotka eivät onnistu voittamaan sitä jäävät tunnustamattomiksi. Mutta kunnioituksen voittaminen saadaan vain häviäjiltä, jolloin tunnustus on arvoton. Näin Hegelinkin näkemys olisi, että tunnustus voi olla vain vastavuoroista yhteiskunnan jäsenten välillä. Tällainen tunnustus kuitenkin edellyttää yhteistä tavoitetta, ja se on näin ristiriidassa sellaisen politiikan kanssa, joka pyrkii tunnustamaan eroavaisuudet kulttuurien ja ryhmien välillä (Taylor 1992). Habermas katsoo, että tasa-arvo lain edessä voi olla ristiriidassa sen kanssa, missä määrin yksilöillä on mahdollisuus toteuttaa oikeuksiaan. Esimerkiksi pelkästään sukupuolien tasa-arvo lain edessä ei tuonut tasa-arvoa käytäntöön, vaan se edellyttää siihen liittyvien tekijöiden tunnistamista ja puuttumista niihin. Tasa-arvo lain edessä voi tuoda epätasa-arvon käytännössä vain räikeämmin esille. Todellisuudessa naisilla ryhmänä ei aina ole samanlaisia edellytyksiä toteuttaa sinänsä lain edessä tasa-arvoisia oikeuksiaan itsenäisinä yksilöinä. Habermasin mielestä tämä osoittaa sen, että liberaali näkemys universaaleista oikeuksista epäonnistuu ymmärtämään oikeuksien ja erilaisten kulttuuristen yms. ryhmien välisten erojen yhteyden. Nämä erot tulisi nähdä nimenomaan kontekstissa, jos oikeuksien halutaan toteutuvan. Yksilöiden tulisi voida itse ohjata tasa-arvoista kohteluaan ja universalistinen käsitys oikeuksista vain korostaa eroa käytännön ja lain ristiriidassa (Habermas 1994). Myös Honneth katsoo, että laki kumpuaa nimenomaan moraalista ja siinä mielessä laki on keskeinen osa tunnustusta, koska sen kautta yksilö tunnustetaan laillisena hänen omistaessaan itsensä sen arvoille (Honneth 2003: 139-140).

Taylor arvioi, että Rousseau'n ja Hegelin näkemykset tunnustuksen näkökulmasta johtavat oikeastaan vallitsevan kulttuurin tyranniaan. Taylor katsoo, että myös liberalistinen kulttuuri suhtautuu tunnustukseen hieman samalla tavoin ja antaa näin rajalliset

mahdollisuudet tunnustaa kulttuurien eroavaisuuksia. Tästä näkökulmasta oikeuksia ei voida soveltaa eri tavoilla eri kulttuureissa vaan ne ovat universaaleja. Tästä voi muodostua ristiriitaa pyrkimyksessä erilaisten ryhmien välisen tasa-arvoisen kohtelun saavuttamiseksi, sillä yksilön oikeuksien puolustaminen voi olla ristiriidassa ryhmän oikeuksien kanssa. Keskeiseksi muodostuu se, suhtautuuko yhteiskunta tasa-arvoisesti kaikkien oikeuteen määritellä hyvä elämä yksilöinä. Tällainen asenne voi olla ristiriidassa, jos enemmän hyvänä nähdään esi-isien perinnön säilyttäminen, mikä voi olla ristiriidassa sen kanssa, mitä yksilö haluaa tavoitella. Perinnön säilyttäminen taas on keskeistä yhteisen identiteetin luomisessa (Taylor 1992).

Politiikan areenalla ajetaan kollektiivisia päämääriä, ja Habermas liittää tätä kautta kamppailuun tunnustuksesta kollektiiviset toimijat, jotka vaativat kunnioitusta. Tämä voi tapahtua yhteiskuntien sisällä mutta myös kansainvälisellä areenalla. Tässä ei ole kyse niinkään tasa-arvoisemmista elinoloista vaan ryhmien yhtenäisyyden ja perinteisten elämäntapojen suojelusta ja kunnioituksesta, mikä mahdollistaa näiden ryhmien jäsenille itsensä tunnustamisen. Ryhmien tunnustaminen voi kuitenkin olla ristiriidassa vaatimuksen tunnustaa kaikki yksilöt vastavuoroisesti kanssa. Yksilöiden vastavuoroinen tunnustus globaalilla tasolla saattaisi edellyttää yksilön oikeuksien universalisointia (Habermas 1994). Taylor muotoilee asian vähemmistöjen näkökulmasta niin, että oikeuksien ajaminen voi näyttäytyä vähemmistökulttuurille identiteetistä luopumisena. Liberalistinen kulttuuri katsoo tarjoavansa neutraalin maaperän, missä kaikista kulttuureista tulevat ihmiset voivat kukoistaa. Tähän kuuluu joidenkin asioiden asettaminen yksityiseen piiriin ja joidenkin julkiseen. Esimerkiksi uskonto nähdään yleensä ihmisen yksityiseen piiriin kuuluvaksi asiaksi, mutta Taylorin mukaan esimerkiksi islamin uskossa politiikan ja uskonnon erottaminen ei tule kysymykseen kuten liberalistisessa yhteiskunnassa odotettaisiin. Länsimainen yhteiskunta edustaa sekularistista kulttuuria, mutta tämä ei ole välttämättä universaali näkemys. Kyse ei ole vain siitä, että emme vain puolusta erilaisten kulttuurien oikeutta olemassa oloon vaan myös tunnustamme ne (Taylor 1992). Habermas kuitenkin nostaa esille, että kulttuureja ei voida nähdä ”uhanalaisina lajeina”, joita tulee suojella, vaan niiden täytyy olla avoimia kriittiselle itsepohdinnalle, mikä sallii uusien sukupolvien omaksua muista perinteistä, sillä vain tämä lopulta mahdollistaa kulttuurien uudelleen tuottamisen sukupolvien kuluessa. Maailman muuttuessa kulttuuri voi säilyttää perinteitään vain omaksumalla uutta. Tämä on erityisen selvää esimerkiksi

maahanmuuton yhteydessä, jolloin yleensä päädytään johonkin perinteiden ja assimilaation välimuotoon uudessa ympäristössä, jolloin kulttuuri saattaa saada uudenlaisia piirteitä (Habermas 1994).

2.1.2 Identiteetti ja kulttuurien välinen tunnustus

Kommunitaarisessa perinteessä lain ja oikeuksien neutraalisuus kyseenalaistetaan. Hyvän elämän edellytykset nähdään tapauskohtaisiksi. Laki liittyy keskeisiltä osin moraalikäsitteisiin, ja yksilö voi olla itsenäinen vain silloin, kun hän voi käsittää itsensä yhtenä tuon lain tuottajista. Yksilön täytyy yhdessä kansalaisena ymmärtää, mitä intressejä laki ajaa ja miten se on oikeutettu. Yksilöistä tulee yksilöitä vain socialisaation kautta, sillä laki turvaa yksilön oikeudet siinä kontekstissa, jossa hänen identiteettinsä on muodostunut. Tässä ei Habermasin mukaan ole kyse vain laista vaan yhteiskunnallisista liikkeistä, jotka ajavat muutosta, joka mahdollistaa tämän kokemuksen useimmille. Eikä vain tasa-arvo lain edessä ole tasa-arvoa käytännössä vaan kyse on käytännön kokemusten ja lain dialektisesta suhteesta (Habermas 1994). Taylorkin korostaa yhteiskunnan legitimitettä laajemmin todetessaan, että demokratiassa tasavertaisen tunnustuksen rooli on keskeinen ja se pyrkii poistamaan hierarkioita ihmisten väliltä ja nyt se on palannut myös vaatimaan tätä keskinäistä tunnustusta kulttuurien ja sukupuolien välillä (Taylor 1992).

Toisaalta 1700-luvulta alkaen länsimaissa on korostettu yksilöllistä identiteettiä, johon liittyy ajatus yksilön intuitiivisesta ymmärryksestä siitä, mikä on oikein ja väärin. Tässä ei ole kysymys vain hyötylaskelmista vaan yksilön sisäisestä moraalista. Tämä erottaa moraalin varhaisemmista käsityksistä siinä, että yksilön moraalilla ei kumpua esimerkiksi jumalasta vaan yksilöstä itsestään. Kaikilla ihmisillä on näin jokin autenttinen olemassaolo, joka on yksilölle omaa. Yksilön tulee tunnistaa oma erityisyytensä ja olla uskollinen sille. Taylorin mukaan Herderin filosofian näkökulmasta tämä ei päde vain yksilöön vaan myös kulttuuriin, jolloin yksilön tulee olla uskollinen myös kulttuurilleen. Näin yksilön identiteetti ja tunnustus liittyvät keskeisesti myös hänen asemaansa yhteiskunnassa, jossa yksilö määrittelee itseään asemansa kautta. Taylor katsoo näin, että Herderin ajatus oli se, että yksilön tulisi muodostaa identiteettinsä nimenomaan itsestään käsin eikä yhteiskunnan määrittelemänä. Yksilön identiteetti määrittyy kuitenkin dialogissa muiden kanssa, eikä identiteettiä saavuteta pelkästään itsestä käsin. Identiteetti syntyy sekä sisäisessä että toisten kanssa tapahtuvassa dialogissa (Taylor 1992). Fraser

katsoo, että myös Hegelin filosofiassa identiteetti rakentuu dialogissa vastavuoroisen tunnustuksen kautta, jossa yksilö näkee toisen tasavertaisenaan mutta erillisenä. Yksilöstä tulee yksilö vain tunnustuksen kautta juuri identiteetin dialogisen luonteen vuoksi. Näkemys ”autenttisista” identiteeteistä vain korostaa separatistista ajattelua (Fraser 2008b).

Fraser palauttaa keskustelun siihen, että keskiössä tulisi olla nimenomaan yksilön tunnustaminen osana ryhmää ja tunnustuksen puute kohdistuu yksilöön, jolloin yksilö tunnustetaan tasavertaisena jäsenenä yhteiskunnassa. Tunnustuksen puutteessa olisi Fraserin mukaan näin kyse institutionalisoituneesta yhteiskunnallisesta alistamisesta. Kulttuuriset arvot perustelevat sen, miksi jotakin ei kunnioiteta. Kulttuuriin sisältyy normeja, joiden kautta ryhmien jäseniä arvioidaan ja rajataan heidän mahdollisuuksia toimia täysivaltaisina jäseninä yhteiskunnassa. Tunnustuksessa on tästä näkökulmasta kyse siitä, että ryhmän jäsen voi olla tasavertainen, ei niinkään tietyn kulttuurin arvostamisesta. Kulttuuriin keskittyvä identiteettipolitiikka saattaa Fraserin mukaan johtaa tunnustuksen puutteeseen pyrkinessään korostamaan sitä, että ryhmät muodostavat sisällään oman identiteettinsä. Tämä on ristiriidassa tunnustukseen liittyvän näkemyksen kanssa siitä, että identiteetti syntyy nimenomaan dialogissa, sillä ryhmäidentiteettikin syntyy tästä näkökulmasta nimenomaan suhteessa muihin ryhmiin, ei vain oman ryhmän sisällä (Fraser 2008b). Myös Taylorin mukaan ihmisen identiteetti syntyy nimenomaan dialogissa ja yksilöllinen identiteetti rakentuu osaltaan kollektiivisessa dialogissa. Julkiset instituutiot eivät voi näin pysyä dialogista erillään. Tunnustuksen vaatimus tarkoittaisi näin sitä, että toisaalta puolustetaan tiettyjä ihmisenä olemisen (universaaleja?) oikeuksia ja toisaalta tunnustetaan yksilöt tiettyjen kulttuurien edustajina tähän liittyvine tarpeineen (Taylor 1992).

Liberaalin demokratian maailmakuva voi kuitenkin olla ristiriidassa sen kanssa, että voitaisiin tunnustaa ja säilyttää kaikki kulttuuriset identiteetit, joiden olemassa olon oikeutta se puolustaa. Liberaalin demokratian maailmakuva lähtee enemmän universaaliuden kuin erillisyyden korostamisesta (Taylor 1992). Ihmisoikeuksiin ja liberaaliin ideologiaan nojaavan ajattelun voidaan katsoa jopa omaavan piirteitä, jotka aiemmin liitettiin imperiumin rakentamiseen. Tällöin niiden nähdään olevan ratkaisu kunnialliseen yhteiskuntaan, jossa hyvinvointi on turvattu. Liberaalin ideologian puute muodostuu tekijäksi, jonka perusteella valtion asemaa suvereenina voidaan

kyseenalaistaa, sillä liberaali demokratia nähdään ainoaksi oikeaksi tavaksi järjestää yhteiskunta (Richardson 2000: 24–28).

Globalisoituneessa maailmassa pelkästään kulttuurien arvottamisen ottaminen keskiöön ei ole Fraserin mielestä hedelmällistä, sillä epätasa-arvoinen järjestelmä liittyy siihen, miten sekä kulttuuri, että talous ovat nivoutuneet yhteen merkityksissä ja normeissa (Fraser 2008b). Taloudellisella globalisaatiolla tarkoitetaan laajentuneita, syventyneitä ja nopeutuneita kansainvälisiä yhteyksiä, ja sen seurauksena epätasa-arvo on lisääntynyt paikallisissa yhteisöissä niiden joutuessa sopeutumaan ulkoisiin tekijöihin ja kilpailemaan globaalin talouden areenalla. Myös kapitalismin leviäminen uusilla alueilla on muuttanut paikallisia talouksia. Vaikka sinänsä perinteisemmät talouden järjestämisen tavat saattavat olla hierarkkisia ja epätasa-arvoisia, ne usein myös sisältävät selviä vastavuoroisia velvollisuuksia parempi- ja huonompiosaisten välillä. Kapitalismi usein tuhoaa nämä vastavuoroisuuden perinteet poistamatta epätasa-arvoa, mikä lisää jännitteitä. Toisin sanoen vain osa hyötyy kapitalismista (Krieger & Meierrieks 2010). Fraser katsoo, että tässä ei ole kyse vain kulttuurista vaan myös yhteiskunnallisesta tasa-arvosta laajemmin, jolloin yksilöillä ryhmästä riippumatta on myös esimerkiksi tasavertaisemmat taloudelliset mahdollisuudet osallistua. Näin tunnustus ei kohdistu vain identiteetin tunnustamiseen vaan myös resurssien jakoon. Globaalissa kapitalistisessa maailmassa epätasa-arvo ja tunnustuksen puute eivät ole Fraserin mukaan vain seurausta kulttuurien arvottamisesta eikä resurssien epätasa-arvoisesta jakautumisesta vaan enemmän näiden yhteisvaikutuksesta ja noidankehästä, jossa molemmat vahvistavat toisiaan. Kausaalista suhdetta, jossa kulttuuri ei saa tunnustusta taloudellisen epätasa-arvon vuoksi tai taloudellinen epätasa-arvo olisi seurausta tunnustuksen puutteesta, ei ole mahdollista muodostaa vaan kumpaakin muuttujaa tulee tarkastella samanaikaisesti (Fraser 2008b).

2.2 Tunnustamaton yksilö edustaa tunnustamatonta ryhmää

Wendt liitti tunnustuksen laajemmin maailmanpolitiikankin areenalla toimivaksi käsitteeksi. Tunnustuksen tarve on turvallisuuden ohella sellainen tekijä, jota ihmiset tavoittelevat jopa turvallisuuden ohi äärimmilleen vietyinä. Wendt laajensi tunnustuksen käsitteen valtioiden väliseen politiikkaan kansainvälisen järjestelmän tasolle (Wendt 2003). Honneth puolestaan käsittelee tunnustusta alistettujen ryhmien kautta, jotka reagoivat moraaliarvojensa loukkaukseen kamppailuna tunnustuksesta. Hän tekee tästä ryhmien kamppailua pikemmin moraalisisista vaatimuksista kuin eduista. Moraaliarvojen

loukkaus luo paineen ryhmän sisään tuottaa poliittiset instituutiot, jotka takaavat vapauden. Kyseessä on tavallaan kollektiivinen yritys muodostaa vastavuoroinen tunnustus.² Honnethille kunnioituksen puute muodostuu tunnustuksen puutteeksi, joka ilmenee loukkauksina ja nöyryytyksenä. Tämä tuhoaa positiivista käsitystä itsestä ja voi jopa aiheuttaa identiteetin romahtamisen. Kunnioituksen puute on äärimmillään fyysistä väkivaltaa, jossa menetetään itseluottamus. Moraalinen kunnioituksen puute taas evää yksilöltä esimerkiksi oikeudet yhteiskunnassa, ja yksilö menettää itse kunnioituksensa. Itsekunnioitus tuhotaan myös liittämällä yksilöön tai yhteisöön negatiivinen merkitys yhteiskunnalle. Honnethille tässä on kyse nimenomaan moraalisesta kamppailusta, koska ihminen asettaa arvokkuutensa elämänsä edelle (Honneth 1995; 92-139).

Wendt nostaa tunnustuksen käsitteen koskemaan valtioiden välisiä suhteita yksilöiden tunnustuksen kautta. Hän kuitenkin katsoo, että yksilön tunnustus on sidoksissa ryhmän tunnustukseen ja hänelle keskeisin ryhmä tässä mielessä on valtion kansalaiset. Wendt kritisoi uusrealistista näkemystä, jonka mukaan ihmiset havittelevat ennen kaikkea turvaa. Hänen mukaansa ihmiset kaipaavat jopa turvallisuutensa kustannuksella ennen kaikkea tunnustusta. Identiteetti kuitenkin syntyy tunnustuksen kautta ja subjektin asema riippuu subjektien välisistä suhteista. Wendt jakaa tunnustuksen heikkoon ja vahvaan tunnustukseen: heikko tunnustus on juridinen ja erottaa ihmisen objektin (esim. orja) asemasta, mutta se on myös universalistinen eikä tunnusta ihmisen erityispiirteitä; Vahva tunnustus taas viittaa nimenomaan yksilön erityisyyden tunnustamiseen erilaisena. Valtioiden kohdalla vahva tunnustus voi näin päätyä tarkoittamaan valittua kansaa tai suurvaltaa. Vahva tunnustus on tavallaan päättymätön kehityskulku toisin kuin heikko tunnustus, jossa valtio vahvistaa tunnustuksen. Vahva tunnustus liittyy keskeisesti valtion muodostukseen. Valtiot voivat kuitenkin tunnustaa toisensa jakamalla jossain määrin näkemyksen toisistaan kaltaisinaan. Esimerkiksi Westfalenin rauhassa valtiot tunnustivat toisensa siinä mielessä, että ne jossain määrin jakoivat yhteisen näkemyksen valtion asemasta (Wendt 2003).

² Honnethille tunnustusta on kolmenlaista: Rakkauteen, oikeuksiin ja yhteisten arvojen viitekehykseen perustuvaa. Rakkaus antaa itseluottamuksen, oikeudet tasa-arvon lain edessä ja yhteiset arvot kunnioituksen yksilölle toisten edessä. Kun mikään näistä tunnustuksista evätään, seuraa konflikti. Honnethin mukaan Hegel ei onnistunut tunnistamaan niitä kokemuksia, mitkä aiheuttavat kamppailun tunnustuksesta (Honneth 1995; 92-139; Honneth 2003:138-144).

Bauman puolestaan jakaa tunnustuksen positiiviseen ja negatiiviseen tunnustukseen. Negatiivinen tunnustus on eräänlaista sietämistä, jossa toisen sallitaan olla sellainen kuin on ja kantaa itse erilaisuutensa seuraukset. Positiivinen tunnustus taas viittaa siihen, että tunnustusta vaativa on itsessään arvokas ja sisältää arvoja, mitä muilta puuttuu. Tähän saattaa liittyä jopa ajatus tunnustusta vaativan ylemmyydestä ja ajatus kunniallisuudesta (Bauman 2001). Myös Honnethin mukaan keskeistä tunnustuksen vaatimuksessa on huomioida se, että ne jotka vaativat tunnustusta, vaativat sitä usein juuri partikulaarisena poissulkevana ryhmänä. Näin tunnustuksen vaatimusta ei voida käsittää vain demokraattisesti suuntautuneiden kulttuurista tunnustusta vaativien ryhmien toimintana. Tällöin kamppailu tunnustuksesta nähtäisiin kapea-alaisesti ja suuri osa identiteettipoliittisesta keskustelusta jää huomiotta. Hänen mukaansa identiteettipoliittikkaan ja kamppailuun tunnustuksesta liittyvät niin feministit kuin väkivaltaa käyttävät skinheaditkin. Vaatimusta tunnustuksesta ei voida käsittää sitä kautta, että kamppailun ulkopuolelle suljettaisiin sellaiset toimijat, joiden katsotaan käyttävän laittomia alistuksen ja poissulkemisen keinoja. Fraser näkee Honnethin mielestä kamppailun tunnustuksesta tässä mielessä normatiivisesti orientoituneella tavalla ja Fraser välttää moraalista pohdintaa. Keskeistä olisi tunnistaa tyytymättömyys riippumatta julkisen tunnustuksen vaatimuksesta (Honneth 2003: 117–125).

2.2.1 Tunnustuksen kieltäminen voi johtaa itsevihaan

Taylorin mukaan varhaisemmissa yhteiskunnissa identiteetti ja tunnustus eivät olleet ongelma, koska yhteiskunnan jäsenet ottivat asemansa annettuna. Jos identiteetin kuitenkin katsotaan liittyvän yksilöön, voi tunnustuksen saaminen epäonnistua. Tavallaan yksilöllisen identiteetin kautta identiteetti ja tunnustus tulevat problematisoiduiksi. Varhaisemmissa yhteiskunnissa näiden kysymysten kanssa ei ollut ongelmia, koska ne otettiin annettuina. Kyse ei siis ollut siitä, ettei tunnustusta ja identiteettiä olisi ollut vaan siitä, että näitä ei kyseenalaistettu. Nykyaikaisessa yhteiskunnassa tunnustuksen tarpeen katsotaan kohdistuvan tasa-arvoisesti erillisiin yksilöihin. Tunnustuksen puute voidaan nähdä näin yhtenä alistamisen keinona, jonka avulla yksilö voidaan saada jopa tuntemaan itsensä alempiarvoiseksi (Taylor 1992). Fraser katsookin, että tunnustuksen kieltäminen vahingoittaa toista mutta myös omaa identiteettiä, koska suhde itseen vääristyy. Tämä liitetään nykyisessä keskustelussa tunnustuksesta yleensä myös ryhmiin, jolloin yhden ryhmän identiteetti on aina suhteessa toisiin ryhmiin. Mikäli tunnustus evätään,

vääristetään kuvaa myös omasta ryhmäidentiteetistä samaan aikaan kun ehkäistään toista ryhmää kehittämästä tervettä käsitystä omasta ryhmäidentiteetistään (Fraser 2008b).

Tunnustuksessa on tällöin kyse siitä, että ei suhtauduta toiseen kulttuuriin alentavasti. Tunnustuksen kautta alistetut ryhmät voivat luopua kulttuuriin sisäisestetyistä alemmuuden tunteesta (Fraser 2008b). Fanon kuvaa tätä prosessia esittämällä kuinka mustan perheen lapsi saa orjan tietoisuuden heti kohdatessaan valkoisen maailman. Herraa kuvaa yhteiskunnan auktoriteetti. Yhteiskunta tekee mustasta alemman, minkä hän tuntee kohdatessaan valkoisen. Tässä maailmassa musta ei osaa olla toimija hänen egonsa romahtaessa. Hän alkaa käyttäytyä toisena, jossa vain toinen voi antaa hänelle arvon. Mustalla on rooli, jossa häneen liitetään sielun pimeä puoli, sota ja nälänhätä. Tämä liittyy eurooppalaiseen kollektiiviseen tiedostamattomaan, joka on syntynyt jo eurooppalaisten kohdatessa mustat. Euroopassa asuneella mustalla on sama kollektiivinen muisti kuin valkoisella eurooppalaisella, ja musta voi näin liittää mustiin negatiivisia ominaisuuksia, eikä hän luota mustaan itsessään. Oltuaan valkoisen orja musta orjuuttaa itsensä, mutta kyseenalaistaessaan tämän kollektiivisen muistinsa musta huomaa elävänsä erheessä. Musta ei voi vain valkaista sieluaan ja tunnistaa itseään moraalisena, koska hänen ihonsa väri muistuttaa häneen liitetystä ominaisuuksista valkoista miestä. Valkoinen ei jätä huomiotta hänen ihonväriään. Mustan täytyy itse kyseenalaistaa tämä häneen liitetty mytologia, sillä vaikka musta tunnustaisi arvonsa, valkoinen pitää kiinni vanhoista hierarkioista (Fanon 1968: 141-222). Fraserin mukaan alistuksessa ei kuitenkaan ole kyse vain identiteettipolitiikasta, sillä kyse ei ole vain siitä, miten kulttuurit esitetään, eikä yhteiskunnallinen epätasa-arvo ole seurausta vain kulttuurien eriarvoisesta asemasta (Fraser 2008b).

Myös Taylor katsoo Fanonin tapaan, että alistukseen liittyy ajatus politiikasta, jossa alistetut jopa itse alkavat tunnustaa oman alemmuutensa, mikä johtaa edelleen heikkoon itsetuntoon. Tunnustuksen puute ei ole näin vain kunnioituksen puutetta vaan se johtaa tunnustamattomien itsevihaan ja tunnustuksesta tulee yksi ihmisen ydintarpeista (Taylor 1992). Näin myös he, jotka eivät itse asiassa alun perin edustaneet vallitsevaa kulttuuria, alkavat ihailla ja omaksua sitä. He jopa kokevat olevansa alempia kuin kulttuurin alkuperäiset edustajat, jotka puolestaan katsovat alaspäin näitä pyrkyreitä (Fanon 1968:41–62). Fanonin esimerkissä musta Euroopassa on eurooppalainen, Afrikassa musta on ”neekeri”. Mustan Euroopassa täytyy kuitenkin ns. sulkea rajansa eli tehdä selväksi, että hän on eurooppalainen, että häntä ei sekoitettaisi ”neekeriin” Afrikassa.

Tämä musta eurooppalainen ei vain tyydy olemaan afrikkalaista ylempi vaan halveksii tätä. Afrikkalainen on tavallaan muuttunut Euroopassa valkoiseksi, eikä enää löydä samankaltaisuutta afrikkalaisista. Hän on omaksunut eurooppalaisen identiteetin, eikä hän ole joutunut kohtaamaan samanlaista halveksuntaa ja kärsimystä kuin afrikkalainen, eivätkä afrikkalainen ja eurooppalainen musta pysty enää samaistumaan toisiinsa (Fanon 1964: 17–27). Silti Fanonin mukaan musta, joka haluaa olla valkoinen, on onneton. Musta, joka on tullut valkoiseksi, ei enää ymmärrä mustia eikä mustat häntä. Kolonialismissa alistetuilla ei ole omaa historiaa vaan heidän asemansa ja identiteettinsä määräytyy suhteessa hallitsevaan väestöön. Alistetut ovat hyväksyneet valkoisen kulttuurin yliveraisuuden siinä määrin, että pyrkivät omaksumaan sen. He näkevät itsensä ja esimerkiksi oman kielensä alempiarvoisina kuten valkoisetkin. Valkoiset suhtautuvat alistettuihin lapsina eivätkä ymmärrä sellaisia, jotka eivät ihaile heitä (Fanon 1968; 17–40). Häklin esittämä ajatus symbolisesta väkivallasta kuvaa tätä sen tarkoittaessa sellaista toimintaa, jossa vallankäyttäjät luokittelee alistetut tiettyyn asemaan esimerkiksi tutkimusten tai viestimien avulla. Luokittelu voi olla niin tehokasta, että alistettu ryhmä ei itse ymmärrä tulleen luokitelluksi vaan sisäistää annetun roolinsa kyseenalaistamatta sitä. Ne, joilla ei ole valtaa, eivät tässä tilanteessa tunnista heihin kohdistuvaa vallan käyttöä (Häkli 2008).

Fanonin näkemyksen mukaan alistettu ei voi lopulta koskaan saavuttaa herransa asemaa herran luomassa yhteiskunnassa eikä hänen tulisi tähän pyrkiäkään. Eurooppaan muuttanut afrikkalainen astuu ympäristöön, jossa häntä ei tunnusteta.³ Hän ei osaa toimia yhteiskunnan odotusten mukaisesti, mikä leimataan tulijan viaksi. Afrikkalainen on kuitenkin kadottanut osan omasta identiteetistään, sillä jo lähtömaassaan hänet on siirtomaahistorian kautta saatu sisäistämään tietynlainen kuva siitä, millainen hänen tulisi olla, mutta toisaalta hän ei ikinä voi eurooppalaisen veroisesti saavuttaa tätä ”ihannetta”. Euroopassa ajatellaan, että hänen tulisi mennä ”omaan” maahansa, jossa hän voisi olla onnellisempi: hän ei sovi eurooppalaiseen yhteiskuntaan. Mutta hänelle on lapsesta asti opetettu, että hänen tulisi olla kuten eurooppalainen ja hänen elintonsa on Euroopassa parempi. Hänellä ei näin ole Euroopasta erillistä identiteettiä tai ”omaa” maata, johon palata primitiivisine piirteineen. Mustat luetaan yhdeksi kansaksi, joka on asioista samaa mieltä. Tämä ei ole kuitenkaan sen enempää totta kuin valkoinen kansa. Samaan aikaan

³ Hänet leimataan usein pelkästään afrikkalaisuutensa perusteella esimerkiksi varkaaksi, himokkaaksi, laiskaksi ja luulo sairaaksi, mutta kyse on Fanonin mukaan enemmän siitä, että hän ei asetu niihin normeihin ja oletuksiin, jotka yhteiskunta Euroopassa asettaa (Fanon 1964: 3–44).

vain ihonväri ei määritä ihmistä vaan musta esimerkiksi Euroopassa kokee ylemmyyden tunnetta afrikkalaisia kohtaan (Fanon 1964: 3-44).

2.2.2 Rasistinen yhteiskunta asettaa edellytyksen tunnustamiselle

Fanonille ei ole olemassa rasismin tasoja: yhteiskunta on rasistinen tai se ei ole sitä. Rasismi on epäinhimillistä kohtelua eikä voida sanoa, että epäinhimillisyys on jossakin suurempaa kuin toisaalla vaan se on osa kulttuuria, jos on ollakseen. On utopiaa, että kulttuuri voisi kehittyä vähemmän rasistiseksi, jos se on luonnoltaan rasistinen. Rasismi on ”köyhän snobismia”, mitä rikas käyttää hyväkseen: Rikas saa köyhän tuntemaan itsensä eliittiin kuuluvaksi rodun perusteella osoittamalla alemman rodun. Fanon kuitenkin korostaa, että rasismia ei voida liittää taloudelliseen rakenteeseen vaan koko yhteiskunnan rakenteeseen.⁴ Kyse on siitä, että valkoinen rotu halutaan estää vajoamasta mustien tasolle ja estää mustia kilpailemasta valkoisten kanssa. Kaikki hyväksikäyttö perustuu oletettuun välttämättömyyteen ja muistuttaa toistaan sekä kohdistuu ihmiseen, josta tulee objekti. Hallitsija kieltää alistetun kulttuurin ja asettaa tilalle omansa, jonka viitekehyksessä alistetun on toimittava. On toimittava uudessa tietoisuudessa ja uudessa yhteiskunnallisessa kontekstissa, millä on psykologisia ja taloudellisia seurauksia (Fanon 1968: 83-108). Rasismin ja kulttuurien suhteen tutkiminen vaatii molemminpuolisten vaikutusten tarkastelua. On kulttuureja, joissa esiintyy rasismia ja niitä, joissa sitä ei esiinny (Fanon 1964: 31-35).

Fanon esittää eri tapoja perustella rasismia niin pyhien kirjoitusten kuin myöhemmin biologiankin kautta. Rasismi voi liittyä myös länsimaisiin arvoihin ja käsitykseen rationaalisesti yksilöstä, joka on ohittanut biologiset perustelut rasismin perustelussa. Rasismi kuitenkin liittyy laajemmin kokonaisuuteen, jossa tiettyä kansan osaa sorretaan systemaattisesti. Tässä esimerkiksi tietyiltä kieliltä ja pukeutumistavoilta viedään arvo. Kokonaisilta yhteiskunnilta voidaan viedä näköalat ja pitää arvoja pilkkana, ja tuoda tilalle uusi kokonaisuus. Fanonin mukaan alkuperäinen kulttuuri ei kuitenkaan kuole ja tavoite on enemmän sen kärsiminen ja alistuminen. Alkuperäisen kulttuurin tehtävä on todistaa jäseniään vastaan. Tällä tavalla alkuperäisen kulttuurin kautta sen jäsenet voidaan

⁴ Hitlerin Saksaa ei voida tästä näkökulmasta erottaa länsimaisesta yhteiskunnasta, jossa rasismi on osa kulttuuria: rasismi on osa vähintäänkin tiedostamatonta ajatteluaamme ja se leimaa ihmisryhmiä. Fanon toteaaakin, että vaikka valkoiset olisivat vähemmistö jossakin osassa maailmaa, ei kenellekään tule edes mieleen ajatella heitä alempana rotuna, saati mustia valkoisia parempina. Fanon lainaa Sartrea sanoen ”juutalaisesta tekee juutalaisen antisemitisti eli juutalainen on se, kenet toinen määrittelee juutalaiseksi” (Fanon 1968: 83-108).

typistää ja jähmettää tietynlaisiksi eli määrittää heidät ulkoapäin. Alkuperäisen kulttuurin edustajista tulee haamuja, joiden olemisen syvin merkitys on hävitetty. Myöhemmässä vaiheessa rasismi kuitenkin saa erilaisia ”sivistyneempiä” piirteitä, kun ilmeinen riisto kyseenalaistetaan, eikä sitä voida enää perustella tieteellisillä argumenteilla. Rasismi jää kuitenkin osaksi yhteiskuntaa ja ”alempi” rotu kieltää itsensä rotuna ja pyrkii jäljittelemään sortajaansa. Fanon sanoo, että tätä kutsutaan virallisesti kotoutumiseksi, mutta ”alempi” ryhmä hyväksyy heikomman asemansa rotunsa ja kulttuurinsa ominaispiirteenä. Kulttuurissa, jossa on rasismia, rasisti on normaali. Yksilö saattaa toisinaan käydä ryhmänsä ennakkoluuloja vastaan, mutta tätä ei voida helposti vaatia. Tässä vedotaan inhimillisyyteen, rakkauteen ja korkeampiin arvoihin, mutta rasismi noudattaa aukotonta logiikkaa: maa joka elää erilaisten kansojen riistosta tekee näistä kansoista alempiarvoisia. Rasismi liittyy tiiviisti kulttuuriin ja systeemiin, eikä ole mitään rasismin asteita, rasismia on tai ei ole (Fanon 1964: 31-40).

Fanonin mukaan alistettu joutuu huomaamaan lopulta, ettei voi olla valkoinen, sillä ihmiset on jaettu eri ryhmiin⁵. Todellinen ongelma on kuitenkin yhteiskunnan rakenteessa, jossa yksi rotu on ylempi (Fanon 1968: 83-108). Myös Taylor katsoo, että tunnustuksen vaatimus on keskeisin moottori nationalististen poliittisten liikkeiden toiminnassa. Tunnustus tai sen puute muokkaavat ryhmän identiteettiä, mikä tulee edelleen osaksi monikulttuurisuuden politiikkaa, jossa mm. vähemmistöt ja alistetut vaativat tunnustusta (Taylor 1992). Toisaalta ryhmän radikaalitkaan uskomukset ja vaatimukset tunnustuksesta eivät väistämättä itsessään johda väkivaltaiseen toimintaan, mutta ne voivat toimia keskeisinä moottoreina väkivaltaa käyttävissä organisaatioissa ja ne liittyvät toiminnan oikeuttamiseen (Schuurman & Taylor 2018). Taustalla vaikuttaa esimerkiksi turhautuminen, puute ja stressin kokemus. Jos tätä tunnetta ei politiikan tai lääketieteen kautta ratkaista, aletaan ratkaisua löytää esimerkiksi uskonnosta. Tietty tapahtuma laukaisee kääntymisen. Tämä vertautuu radikalisaatiomalleihin, jotka pääsääntöisesti lähtevät siitä, että henkilöllä on ensin moraalinen ristiriita tai paine, johon hän löytää ratkaisun uskonnosta. Kun henkilö alkaa olla tiiviimmin yhteydessä uuden uskonnon edustajiin, hän ehkä kokee ensin iloa, mutta toisaalta uskonnollinen ryhmä voi

⁵ Ennen alkuperäisasukas ei kyseenalaistanut asemaansa, mutta valkoisen tultua hänestä tuli ”alkuperäisasukas”, joka on nyt yhteiskunnan loinen. Päästäkseen tästä ”loisen” asemasta alkuperäisasukkaan on nyt pyrittävä saavuttamaan paikkansa valkoisten maailmassa eli pyrittävä tekemään itsestään ”valkoinen” saadakseen asemansa ihmisenä. Alkuperäisasukas alkaa unelmoida siitä, että hänkin olisi valkoinen (Fanon 1968: 83-108).

ruokkia vihan tunteita. Tällaisessa tilanteessa hän kääntyy kohti väkivaltaista uskonnon tulkintaa⁶ (Van den Elzen 2018). Näin ajatus radikalisoitumisesta pettymisen kautta ja hyväksynnän löytäminen liittyy tunnustuksen käsitteeseen. Esimerkiksi Fanon katsoi sorron liittyvän juuri siihen, että alistettu ei voi saada tunnustusta vallitsevassa kulttuurissa, mikä pitää hänen asemansa alisteisena. Toisaalta Fanon ei niinkään katso, että esimerkiksi vallitsevan kulttuurin edustaja voisi olla tässä mielessä sorrettu, toisin kuin Van den Elzen, jonka malli ei sinänsä rajaa prosessin ulkopuolelle ketään tämän kulttuurisen taustan perusteella. Fanonille taas kyse on nimenomaan alisteisessa asemassa olevan kulttuurisesti rajatun ryhmän asemasta, ei niinkään alisteisessa asemassa olevista yleensä. Keskeistä kummassakin tapauksessa on kuitenkin se, että kokemus tunnustuksen puutteesta johtaa tilanteeseen, jossa alisteista asemaa kokevat löytävät tunnustuksensa toisesta kulttuurikontekstista (Fanon 1964; Fanon 1970; Van den Elzen 2018).

2.2.3 Tunnustuksen ja tasa-arvon ristiriita

Taylorin mukaan liberaaliin yhteiskuntaan liittyy kaksi piirrettä: toisaalta se korostaa ihmisiä tasa-arvoisina ja vapaina yksilöinä, mikä edellyttää neutraaliutta julkisilta instituutioilta., ja toisaalta näiden instituutioiden tulisi korostaa erillisten kulttuurien oikeutta esimerkiksi turvaamalla uskonnon vapaus. Nämä kaksi tavoitetta voivat olla keskenään ristiriidassa ja pakottaa yhteiskunnan tekemään valinnan niiden välillä (Guntmann 1992). Tunnustuksesta on tullut universaali käsite, joka liittyy ajatukseen kaikkien ihmisten tasa-arvoisesta arvokkuudesta. Tunnustus ja yksilöiden asema yhteiskunnassa ei voi olla eri-arvoinen. On kuitenkin epäselvää, tarkoitetaanko tällä tasa-arvoista asemaa esimerkiksi äänestää vai tasa-arvoa vaikkapa talouden saralla. Toisaalta tunnustuksen pitäisi ulottua tasa-arvoisten oikeuksien ohella erilaisuuden tunnustamiseen eli siihen, että yksilöiden ja kulttuurien erityispiirteet tunnustetaan. Tämä on ristiriidassa yhteiskuntien valtaidentiteettiin assimiloivien pyrkimysten kanssa. Erilaisuuden tunnustaminen edellyttäisi aseman antamista sellaiselle, joka ei ole universaalisti jaettua. Jos assimiloivasta politiikasta luovutaan, tämä johtaa siihen, että erilaisia piirteitä kohdellaan erilaisilla tavoilla, jolloin esimerkiksi alistetut ryhmät saavat erityisiä

⁶ Tämän vuoksi voidaan ajatella, että islamiin kääntyvät päätyvät usein aktiivisen rekrytoinnin kautta sellaisiin uskonnollisiin ryhmiin, jotka kannattavat väkivaltaista islamin tulkintaa. Tässä mielessä myös ryhmiin liittyneet muslimeiksi syntyneetkin voidaan nähdä käännynnäisinä heidän omaksuttuaan uudenlainen tulkinta islamista. Etenkin eurooppalaisilla käännynnäisillä on joidenkin arvioiden mukaan ollut erityisen suuri tarve osoittaa uskonnollinen vakaumuksensa, mikä on tehnyt heistä kaikkein aggressiivisimpia taistelijoita, mutta tämä on myös kiistetty toisissa tutkimuksissa. Joka tapauksessa radikalisaatio voidaan nähdä kääntymisprosessin alatyypinä, joka voi tapahtua niin uskonnon sisällä kuin uskontojen välilläkin (Van den Elzen 2018).

oikeuksia, joita ei ole suotu valtaväestölle. Kaksi ajattelutapaa on konfliktissa keskenään, koska toinen edellyttäisi sitä, että ihmisiä kohdellaan tasa-arvoisesti eroista riippumatta, ja toinen taas lähtee siitä, että erilaisuutta tulee kunnioittaa (Taylor 1992). Fraser erottaa tunnustuksen ja tasa-arvoisemman maailman dualistisena ongelmana, jossa tasa-arvo ja tunnustus ovat osittain ristiriitaisia tavoitteita. Hän erottaa luokkajaon ja identiteettijaon erillisiksi asioiksi, jolloin kaikkien vastavuoroinen tunnustus on ristiriidassa ajatuksen taloudellisesta tasa-arvosta kanssa. Hänen mukaansa oikeudenmukaisuus edellyttää kuitenkin niin taloudellista uudelleenjakoa kuin tunnustustakin. Oikeudenmukaisuus edellyttää sekä yhteiskunnallista tasa-arvoa että erilaisuuden tunnustamista, eikä kumpikaan yksinään tee yhteiskunnasta oikeudenmukaisempaa (Fraser 2003: 7-48).

Demokraattisten instituutioiden ajatukseen liittyy käsitys siitä, että niiden tulisi edustaa ja kunnioittaa eri kulttuureja, mutta tämä näkemys voi siinä mielessä olla harhaanjohtava, että nämä instituutiot eivät voi toimia tunnustaen kaikkien identiteettien erityispiirteitä. Gutmannin mukaan tämä johtaa siihen, että näiden instituutioiden tulisi puolustaa sellaisia arvoja, jotka voidaan katsoa universaaleiksi kaikkien kulttuurien kohdalla. Vapaus ja tasa-arvo viittaavat näin vain niihin asioihin, jotka ovat meille yhteisiä. Tällöin tiettyjen yksittäisten ryhmien tunnustaminen olisi liberalismiin ja demokratian vastaista. Kuitenkin tiettyjen ryhmien tunnustaminen myös näiden instituutioiden toimesta on tarpeen, koska ryhmien itseymmärrys voi olla keskeisesti sidoksissa niiden kulttuuriin. Kulttuurien tunnustamiseen voi liittyä ongelmia esimerkiksi silloin, kun tunnustusta vaativa kulttuuri katsoo edustavansa etuoikeutettua ryhmää. Toisaalta tunnustus ei voi kohdistua vain universaalina pidettyyn identiteettiin ilman, että tähän liittyy totalitaristisia piirteitä (Gutmann 1992). Tunnustus liitetäänkin yleensä identiteettipolitiikkaan ja yhteiskunnallinen tasa-arvo luokkapolitiikkaan (Fraser 2003:7-26).

Tunnustuksessa on kyse eri ryhmien epäoikeudenmukaisesta asemasta ja toisaalta yhteiskunnallisessa tasa-arvossa kyse ei ole vain luokkajaosta ja varallisuuden uudelleen jakamisesta. Tunnustuksessa on kyse monenlaisesta tunnustuksesta eikä vain ryhmän erityisyyden tunnustamisesta. Näin Fraserin mukaan oikeastaan niin luokka- kuin identiteettipolitiikassakin on kyse yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta laajemmin. Kaksi erilaista tapaa lähestyä yhteiskunnallista epätasa-arvoa eroaa siinä, mistä ne näkevät epätasa-arvon kumpuavan. Kun puhutaan sosioekonomisesta epätasa-arvosta eli luokkajaosta, syyt nähdään yleensä talouden rakenteissa, kun taas tunnustuksen viitekehyksessä epätasa-arvon syyt nähdään enemmän edustuksessa ja

viestinnässä. Sosioekonomisesta näkökulmasta yhteiskunta jakautuu taloudellisesti epätasa-arvoisiin luokkiin, kun taas tunnustuksen näkökulmasta jako liittyy kunnioituksen puutteeseen tiettyjä ryhmiä kohtaan. Tunnustusta voidaan lähestyä niin, että ryhmien väliset erot on muodostettu nimenomaan niiden järjestämiseksi hierarkkisesti, jolloin tavoitteena olisi purkaa eri ryhmien kunnioitukseen ja niihin kohdistuviin asenteisiin liittyvät rakenteet. Fraser lähtee kehittämässään kansan paradigmassa (folk paradigm) siitä, että alistetut ryhmät ovat alistettuja molemmista näkökulmista eikä vain yhteen näkökulmaan puuttuminen ratkaise epätasa-arvon ongelmaa. Esimerkiksi sukupuolten välisestä tasa-arvosta puhuttaessa kyse on kummastakin näkökulmasta: Naisilla on keskimäärin heikompi taloudellinen asema ja he asettuvat matalapalkkaisempiin tehtäviin, mutta samaan aikaan naisiin liitetään ominaisuuksia, joiden kautta heidän erilainen asemansa perustellaan (Fraser 2003: 7-94).

Niin etnisten ryhmien, sukupuolivähemmistöjen, sukupuolten, rotujen kuin kansalaisuuksienkin taakse kokoontuu vaatimuksia tulla tunnustetuksi. Fraser kutsuu näitä postkoloniaalisiksi konflikteiksi, jotka eivät enää liity luokkataisteluun ja ovat nykymaailmassa keskeisin tekijä tunnustusta vaativien poliittisten liikkeiden taustalla. Kulttuurinen hallinta on korvannut hyväksikäytön keskeisenä epäoikeudenmukaisuuden kokemuksen syynä, minkä seurauksena tunnustus korvaa sosioekonomisen uudelleenjaon keskeisenä tavoitteena kamppailussa. Tämä ei kuitenkaan ole koko totuus, sillä kamppailu kärjistyy nimenomaan siellä, missä sosioekonominen epätasa-arvo kärjistyy. Epätasa-arvon lisääntyessä myös kamppailu tunnustuksesta kärjistyy. Oikeudenmukaisuus Fraserin käsityksen mukaan edellyttää sekä resurssien uudelleenjakoa että tunnustusta ja todellisessa maailmassa nämä limittyvät. Kumpikin tekijä liittyy kaikkeen kamppailuun oikeudenmukaisuuden puolesta. Kuitenkin näiden kahden jako erillisiksi käsitteiksi on keskeistä, jotta voimme ymmärtää nykyajan poliittisia ongelmia. Vaatimus kulttuurisesta muutoksesta kulkee rintarinnan vaatimuksen taloudellisesta muutoksesta kanssa, ja tämä näkyy niin poliittisten ryhmien sisällä kuin välilläkin. Vaatimukset kulttuurisesta muutoksesta vaikuttavat kuitenkin korostuvan, kun taas vaatimus uudelleen jaosta taantuu. Symbolinen tai kulttuurinen epäoikeudenmukaisuus liittyy edustukseen, tulkintaan ja kommunikaatioon, jossa tietty ryhmä nähdään vieraana ja siihen suhtaudutaan epäkunnioituksella. Tämä voi johtaa itsevihaan, eikä kyse ole vain toiminnan rajoittamisesta. Tämä kuitenkin liittyy myös sosioekonomiseen asemaan, sillä alistaminen näkyy yleensä kokonaisvaltaisemmin ryhmän tai yksilön asemassa

yhteiskunnassa. Kulttuuriset normit ovat institutionalisoituneet ja toisaalta heikompi sosioekonominen asema heikentää alistettujen mahdollisuutta osallistua kulttuurisen asemansa parantamiseen. Tämä johtaa taloudellisen ja kulttuurisen alistamisen noidankehään (Fraser 2008).

Keskeinen ero sosioekonomisen uudelleen jaon ja tunnustuksen välillä on se, että tunnustuksen vaatimus liittyy yleensä ryhmien välisten erojen tunnustamiseen, kun taas uudelleen jaossa keskeinen vaatimus on erojen poistaminen. Tästä muodostuu Fraserin näkemyksen mukaan uudelleenjako-tunnustus ongelma. Sinänsä sosioekonominen asema voi muodostaa ryhmän, mutta se erottuu vain tässä kontekstissa. Tällaisessa tilanteessa vaatimus uudelleenjaosta olisi ainut epäoikeudenmukaiseen asemaan kohdistuva vaatimus kuten esimerkiksi marxilaisessa ajattelussa. Toisessa ääripäässä epäoikeudenmukaisuus voisi keskittyä pelkästään kulttuuriin ja olla tunnustuksen puutetta, kuten esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen vaatimusten retoriikassa usein on asian laita. Toki seksuaalivähemmistöt voivat kärsiä asemastaan myös taloudellisessa mielessä, mutta keskeisin syy ja vaatimus liittyvät kulttuuriin, eikä uudelleenjakoon. Tässä havaitaan ero vaaditussa ratkaisussa: marxilaisessa ajattelussa ryhmät tulee poistaa, kun taas seksuaalivähemmistöjen kohdalla ratkaisu on nimenomaan ryhmien olemassa olon esiin ottaminen ja tunnustaminen. Todellisessa tilanteessa ryhmät kuitenkin yleensä syntyvät niin taloudellisista kuin kulttuuristakin eroista ja vaatimukset kohdistuvat sekä tunnustukseen että uudelleen jakoon kuten vaikkapa sukupuolten tai ”rotujen” vaatimuksissa tasa-arvosta. Sukupuoleissa ei ole kyse vain taloudellisesta asemasta, joka voitaisiin ratkaista ”poistamalla” sukupuolet, sillä alistukseen liittyvät keskeisesti normit, joiden kautta naisten asema yhteiskunnassa on erilainen. Kyse ei ole vain heikommasta taloudellisesta asemasta vaan keskeisiltä osin siitä, millaiseksi naisen rooli ja asema yhteiskunnassa nähdään. Ongelmaksi muodostuu näin se, miten samanaikaisesti voidaan poistaa sukupuolten välinen ero ja toisaalta lisätä naisten arvostusta erillisenä ryhmänä. Sama kysymys nousee esille, kun puhutaan ”rotujen” välisen tasa-arvon saavuttamisesta: Toisaalta ”rotujen” väliset erot tulisi sosioekonomisessa mielessä poistaa, mutta toisaalta alistettu ”rotu” tulisi nostaa arvostuksessa alisteisesta asemastaan erillisenä ryhmänä. Tämä jako näkyy niin feministisessä kuin rasisminkin vastaisessa keskustelussa, jossa toisaalta vaaditaan ryhmien välisten erojen poistamista ja toisaalta niiden arvostuksen parantamista nimenomaan erillisinä ryhmänä. Näin keskeinen tavoite on toisaalta tunnustaa erot ja puuttua epäoikeudenmukaisuuteen, jotka ne synnyttävät, ja toisaalta

muuttaa niitä tekijöitä, jotka aiheuttavat erot, ja näin puuttua niiden aiheuttamaan epäoikeudenmukaisuuteen (Fraser 2008). Bauman kuitenkin kritisoi Fraserin näkemyksen johtavan vain siihen, että kaikilla on tasa-arvoinen oikeus tavoitella omaa identiteettiään, ei siihen, että kaikilla olisi tasa-arvoinen oikeus omaan identiteettiin. Tällöin kyse ei ole siitä, että kaikki arvot olisivat tasa-arvoisia vaan enemmän siitä, että kaikilla on tasa-arvoinen mahdollisuus puolustaa arvojansa ja näin parantaa niiden asemaa. Baumanin mukaan tämä oikeastaan vain lisää konflikteja ja lupauksia tulevasta onnesta (Bauman 2001).

Erojen tunnustaminen ja niiden aiheuttaman epäoikeudenmukaisuuden poistaminen ovat keskiössä monikulttuurisessa politiikassa, kun taas itse erojen poistamisessa on kyse dekonstruktioista, jolla pyritään muuttamaan kaikkien käsitystä itsestään. Jälkimmäisessä tapauksessa esimerkiksi koko homo-hetero dikotomia puretaan, kun taas ensimmäisessä tapauksessa homous nähdään nimenomaan erillisenä identiteettinä, joka tulisi nähdä positiivisemmassa valossa. Usein yksilö liittyy myös useaan ryhmään ja identiteettiin, jolloin epäoikeudenmukaisuuden ongelma muuttuu yhä monimutkaisemmaksi (Fraser 2008). Globaalilla tasolla ihmisoikeudetkin linkittyvät identiteettiin, kun niistä tulee muuttuva käsite, johon liittyvät vaatimukset tunnustuksesta. Ihmisoikeuksien puolesta taistellaan kollektiivisesti, ja sitä varten käydään taistelua. Vaikka ihmisoikeudet voidaan kuvata ihmiskunnan yritykseksi luoda periaatteet ihmisten yhteisölle, voivat tähän liittyvät vaatimukset johtaa pikemmin erojen korostumiseen ryhmien välillä. Vapaudesta on tullut suurin arvo ja kaikki sen vastainen on laitonta. Tämä johtaa vaatimukseen siitä, että jokaisen tulee saada valita ja voida vaihtaa identiteettiään halutessaan. Kaikki tätä vapautta vastustavat voidaan tästä näkökulmasta demonisoida (Bauman 2001).

Honneth kritisoi etenkin Fraserin tapaa asettaa luokkapolitiikka ja identiteettipolitiikka vastakkain. Honneth katsoo Fraserin asettavan sosioekonomisen tasa-arvon tunnustuksen vaatimuksen edelle, vaikka hänen näkemyksensä mukaan sosioekonominen epätasa-arvo on seurausta nimenomaan kunnioituksen puutteesta ryhmää kohtaan eli tunnustuksen puutteesta. Ryhmät ovat sinänsä olemassa jo ennen niiden muodostamia liikkeitä, jotka vaativat tasa-arvoa, ja ryhmät syntyvät nimenomaan tunnustuksen viitekehyksessä epätasa-arvoiseen asemaan, josta vaatimukset resurssien uudelleenjaosta kumpuavat. Honneth katsoo siis, että kyse ei ole niinkään siitä, että heikossa sosioekonomisessa asemassa olevat kokoontuisivat vaatimaan tunnustusta ja resurssien uudelleen jakoa.

Kyse on pikemmin siitä, että he ovat tunnustamaton ryhmä, joka kärsii monessa mielessä. Honneth katsoo, että Fraserin ajattelussa subjekti on kasvoton olento, joka määrittyy normatiivisten tavoitteidensa kautta vasta siinä vaiheessa, kun hän liittyy toimintaan epätasa-arvon poistamiseksi. Yksilö kuitenkin arvioi sosioekonomista asemaansa jo lähtökohtaisesti nimenomaan omassa ja oman ryhmänsä normatiivisessa viitekehysessä (Honneth 2003: 110-134). Näin Honnethille keskeisimmäksi muodostuu nimenomaan tunnustuksen vaatimus, ja sosioekonominen epätasa-arvo on tunnustuksen puutteen yksi mahdollinen seuraus, mutta sosio-ekonomisen aseman merkitys tunnustukselle on myös osaltaan riippuvaista ryhmän omasta normatiivisesta viitekehystä.

2.3 Väkivallan oikeuttaa ja tekee tarpeelliseksi tunnustuksen puute

2.3.1 Kamppailu oman identiteetin puolustamiseksi globaalissa maailmassa

Lainsäädäntöön liittyy laaja joukko tekijöitä kuten moraalinen harkinta, käytännön tekijät ja neuvotteluiden tulokset kuten myös eettiset tekijät. Kyse ei ole vain kommunatitarisesta näkökulmasta, jossa yksilöt saavuttaisivat yhteisen näkemyksen, vaan laajasta prosessista. Habermasin mukaan tässä keskustelussa osallistujat selkiyttävät sen, miten he ymmärtävät itsensä kansalaisina, tietyn alueen asukkaina ja tietyn kulttuurin edustajina. He päättävät, mitä perinteitä he haluavat vaalia, mitä katkaista jne. Näin oikeuksien toteuttaminen on aina liitoksissa etiikkaan ja kontekstiin. Konteksti on intersubjektiivinen ja sosialisointia kautta se sisältää kulttuurisia muotoja. Tässä kontekstissa pyritään saavuttamaan yhteinen itseymmärrys, mutta paikalliset vähemmistöt voivat tässä prosessissa vaatia itselleen tunnustusta erillisinä yhteisöinä. Kansallisen itsemääräämisen periaate voi johtaa siihen, että paikalliset vähemmistöt voivat päätyä taistelemaan oman itsemääräämisoikeutensa puolesta. Kyse on tällöin vaatimuksesta tulla tunnustetuksi itsenäisenä ryhmänä, mikä voi johtaa sisällissotiin ja edelleen uudenlaisiin alistamissuhteisiin. Avoimet kommunikaatio- ja keskustelumahdollisuudet voivat luoda pohjaa monikulttuuriselle yhteiskunnalle, jossa itseymmärrys omaa taustaa vasten on mahdollista. Yksilön oikeuksia ei voida turvata ilman, että tunnustetaan hänen identiteettinsä, joka on muodostunut sosialisointiossa tietyssä kontekstissa (Habermas 1994). Toisaalta kamppailua tunnustuksesta voidaan Wendtin näkökulmasta tarkastella myös valtioiden välillä ja jotkut Hegelin kriitikot katsovat, että valtioiden kamppailu tunnustuksesta johtaisi samalla tapaa kollektiivisen identiteetin muodostumiseen kuin Hegelin esittämä kamppailu tunnustuksesta valtioiden

välillä. Hegel itse kuitenkin katsoi, että valtiot ovat tunnustuksesta riippumattomia kokonaisuuksia. Hegelin näkemys on kyseenalaistettu sitä kautta, että hänen jälkeensä teknologia ja siitä seuraava sodankäynnin tuhoisuus on lisääntynyt. Wendtin mukaan tämä asettaa valtiot tilanteeseen, jossa ne voivat lakata olemasta, kun Hegel oletti, että valtiot eivät taistele kuolemaansa saakka (Wendt 2003).

Globaalissa perspektiivissä identiteettiin kohdistuvat kysymykset ovat laukaisseet konflikteja ja jopa etnisiä puhdistuksia. Fraser arvioi, että viime vuosikymmeninä näiden konfliktien merkitys on kasvanut samaan aikaan kun liikkeet universaalien ihmisoikeuksien puolesta ovat voimistuneet. Toisaalta vaatimukset tasa-arvoisemmasta resurssien uudelleen jaosta ovat heikentyneet ja nimenomaan tunnustukseen liittyvät tekijät ovat nousseet yhä keskeisemmiksi. Taustalla vaikuttaa taloudellisen järjestelmän globalisoituminen ja yhä kasvava taloudellinen epätasa-arvo ⁷. Globalisaatio ei näy vain talouden saralla vaan se näkyy myös yhä kasvavassa kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa, muuttoliikkeissä ja kommunikaatiossa. Tämä ei ole johtanut vain kunnioittavaan vuorovaikutukseen vaan yksinkertaistavaan tapaan nähdä ryhmien identiteettejä. Tämä edelleen on johtanut nationalismiin, separatismiin ja suvaitsemattomuuden kasvuun. Tämä johtaa siihen, että identiteetti halutaan irrottaa keskustelusta ja palauttaa se esimerkiksi luokkajakoon, mikä puolestaan johtaa vähemmistöjen vaatimusten kieltämiseen ja vaatimukseen sulauttaa heidät valtakulttuuriin, joka perustuu universalismiin, sekularismiin ja republikanismiin. (Fraser 2008b). Usein huonompaan osaan jääneet alkavat vastustaa johtajia ja poliittista järjestelmää, jonka katsovat olevan vastuussa muutoksesta. Mikäli rauhanomaisempi vastustaminen ei ole mahdollista, voi ryhmien vastustus saada väkivaltaisia muotoja ⁸. Tämä edelleen voi johtaa siihen, että valtio joutuu kohtaamaan jatkuvasti levottomuuksia. Toisaalta joissakin tapauksissa valtio voi hyötyä integroitumisesta globaaliin talouteen, ja levoton vaihe voidaan nähdä myös välivaiheena kohti vakaampaa yhteiskuntaa. Kuitenkin väkivalta joillakin alueilla tuntuu olevan enemmän kasvussa. Globalisaatioon on liitetty myös homogenisoiviin trendeihin, mitkä ovat saaneet pienemmät kulttuurit

⁷ Useiden tutkimusten mukaan terrorismilla ja sekä valtion sisäisellä, että laajemmalla alueellisella epätasa-arvolla on yhteys (Ezcurra & Palacios 2016; Derin-Gure & Elveren 2013).

⁸ Mitään yhtä syytä väkivaltaan ei ole tunnistettu, mutta voidaan nähdä, että terrorismiksi kuvattu toiminta on lisääntynyt globalisaation mukana ja terrorismi on esitetty reaktioksi globalisaatioon (Krieger & Meierrieks 2010).

pelkäämään olemassa olonsa puolesta. Globalisaatio myös uhkaa perinteisiä uskonnollisia arvoja yhteisöissä ja siihen liittyy usein länsimainen sekularismin ajatus (Krieger & Meierrieks 2010). Fanonille tässä on kyse sorrosta ja hän liittää sen nimenomaan tunnustukseen, eikä hänelle sorrossa ole kyse rationaalisuudesta tai näkökannoista (Fanon 1970).

Vaikka väkivallasta puhuttaisiin jonakin ääri-ideologian motivoimana toimintana, lopulta itsessään radikaalienkaan uskomusten omaksuminen ei ole riittävä tai tarpeellinen syy väkivaltaiseen toimintaan liittymiseksi. Schuurmanin ja Taylorin tutkimuksessa toimijat pikemminkin oppivat sosialisaaion kautta kuvaamaan motiivejaan uskomusten kautta. Tämä voidaan nähdä sellaisena ilmiönä, jossa väkivalta oikeutetaan tietyissä oloissa ja tässä tunnustus nousee tarkastelun kohteeksi. Väkivaltaa voidaan tarkastella esimerkiksi pragmaattisena toimintana, mutta radikalisaatio voi johtaa väkivaltaan ja antaa henkilölle ektrimistisen maailmankuvan⁹, jossa ajatusmaailma realisoituu teoiksi. Näin usein terrorismiksi kuvatussa väkivallassa ideologian voidaan ajatella yhtyvän väkivaltaiseen toimintaan¹⁰ (Schuurman & Taylor 2018). Tässä mielessä ektrimismi voi liittyä Fanonin näkemykseen siitä, että oman kulttuurin uudelleen löytäminen ja sen alisteisen aseman tunnistaminen voi oikeuttaa väkivaltaisen kamppailun. Tässä ideologian yhdistyminen väkivaltaan tavallaan rinnastuu kulttuurin aseman yhdistymiseen väkivaltaan kulttuurin edustaessa jotakin uudelleen löydettyä ja yksilöä suurempaa tavoitetta ainakin omasta näkökulmasta oikeudenmukaisemmasta asemasta¹¹.

⁹ Joidenkin tutkimusten mukaan ektrimistinen islamin tulkinta on liittynyt epäoikeudenmukaisuuden kokemukseen ja kokemukseen muslimien kärsimyksestä sota-alueilla, vasta ajatuksen väkivallan käytöstä jälkeen. Viha länsimaita kohtaan on edeltänyt ektrimistisen maailman kuvan omaksumista. Omaksuttu ektrimistinen maailmankuva sitten antaa viitekehyksen, jossa lopullinen muutos voidaan saavuttaa ja apokalyptistä päämäärää voidaan omalla toiminnalla nopeuttaa (Schuurman & Taylor 2018).

¹⁰ Finalay nostaa esille, että todellisuudessa terrorismi ei välttämättä erotu tietynlaisena väkivaltana vaan kyse voi olla enemmän siitä kuka määrittelee toiminnan terrorismiksi. Voidaan esimerkiksi kysyä, onko väkivalta oikeutettua siviileitä vastaan, jos he tukevat terroristiorganisaation näkökulmasta heidän oikeuksiaan polkevaa regiimiä ja mikä ylipäätään on legitiimi kohde väkivallalle. Yhtä hyvin voidaan kysyä iskevätkö terroristit esimerkiksi muita vastarintaliikkeitä herkemmin siviileitä vastaan ja onko terrorismi näin erottelemattomampaa väkivaltaa. Keskeiseksi kysymykseksi terrorismin erottamisessa omaksi väkivallan muodokseen on näin se, mistä väkivalta muodostuu ja miten se oikeutetaan. Toisin sanoen onko väkivalta terroristiorganisaatioiden toimesta poikkeavalla tavalla oikeuttamatonta. Keskeisimpänä oikeutuksen perustana on usein pidetty sitä, että väkivalta ei kohdistu taisteluun osallistumattomiin. Toisena kriteerinä on usein pidetty väkivallan aloittamisen laittomuutta eli vastarintaan nouseminen katsotaan laittomaksi, jos hallinto ei käytä väkivaltaa ja alista vastarintaan nousevaa ryhmää (Finaly 2015; 1-16).

¹¹ Tutkimusten mukaan esimerkiksi radikaalit islamin tulkinnat eivät ole yhteydessä terrorismin tukemiseen, eivätkä toisaalta terrorismiin ryhtyvät henkilöt ole aina motivoituneet ektrimistisen ideologian kautta (Schuurman & Taylor 2018).

Tunnustuksen näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että ekstrimistinen maailmankuva omaksutaan vasta sen jälkeen, kun on koettu, että tunnustusta ei saada vallitsevassa kulttuurissa. Tässä tunnustamaton yksilö löytää uuden maailmankuvan havaittuaan, että ei voi saavuttaa subjektin asemaa vallitsevassa kulttuuriympäristössä (Fanon 1970). Fanon korostaakin sitä, että keskeistä ei ole nousta kolmanneksi Euroopaksi Euroopan ja Yhdysvaltojen rinnalle vaan löytää jotain muuta. Tarkoitus ei ole saavuttaa Eurooppaa vaan löytää jotain humaanimpaa. Wallersteinin mukaan universalismin kieltäminen on yksi keskeinen argumentti, mikä Fanonin näkökulmasta poistaa oikeutuksen eurooppalaiselta hallinnalta. Toisaalta Fanon näkee Wallersteinin tulkinnessa, että jossain määrin universaalien arvojen edistäminen liittyy kansan rakentamiseen, mutta totuuden mukaisessa rakentamisessa tähän liittyy kansan tahto. Kansakunnan vapautuminen johtaa siihen, että se saa osansa maailman historiassa (Wallerstein 2009). Tästä näkökulmasta Fanon siis vaikuttaa ajattelevan, että uudelleen löydetynkin ryhmän täytyy jakaa jokin ainakin sen sisäinen universaali arvopohja, joka mahdollistaa subjektiivisen totuuden nousun objektiiviseksi.

2.3.2 Hallitsija ajaa alistetun väkivaltaan

Fanonin mukaan kolonialisti ei vain rajaa ”alkuasukkaan” fyysistä tilaa vaan esittää hänet pahana ja arvottomana. Arvojen puuttuminen esitetään tilana, joka on aina ollut, ja ”alkuasukas” on arvojen vihollinen eikä vain arvonsa kadottanut. ”Alkuasukkaiden” arvot tai arvottomuus turmelevat todelliset arvot kolonialistin näkökulmasta. ”Alkuasukas” leimataan eläimeksi. ”Alkuasukas” voi kuitenkin itse tiedostaa, ettei ole eläin. Kun valkoinen tajuaa tämän, hän hermostuu ja pyrkii esittelemään arvojensa ylivertaisuutta ja pakottaa ”alkuasukkaan” tunnustamaan arvojensa ylivertaisuuden. Kun valkoinen ymmärtää tilanteen mahdottomuuden, hän koettaa toimia kulissien takana ja käyttää hyväkseen paikallisia. Suuri massa kuitenkin ymmärtää tilanteen. He ovat nähneet, kuinka heitä voidaan perustetta tappaa ja pidättää omassa maassaan. Fanonin mukaan siirtomaa-alueiden kansa vastaa siirtomaaisäntien valheisiin luomalla omia valheitaan: Totuus on aina kansan puolella, ja heille totuus on sitä, mikä jouduttaa siirtomaavallan tuhoutumista. Siirtomaaisäntä puolestaan kirjoittaa oman maansa historiaa siirtomaassa, joka ei pärjäisi ilman häntä. Alkuasukkaalle tämä maailma on vihamielinen, jossa hänen on oltava alati varpaillaan. Häntä ei ole kuitenkaan kesytetty, eikä hän ole vakuuttunut alemmuudestaan. Hän odottaa, että siirtomaaisännän valppaus hellittäisi. Jos alkuasukas ajoittain tyytyykin kohtaloonsa, muistuttaa siirtomaaisäntä häntä toistuvasti kamppailun

väistämättömyydestä. Kolonialisti muistuttaa jatkuvasti epävarmuudessaan alkuasukasta siitä, kuka on isäntä ja ruokkii näin tämän vihaa (Fanon 1970: 27–56). Fanon katsoo Wallersteinin mukaan näin, että väkivalta on alistajan näkökulmasta ainut kieli jota alistettava ymmärtää (Wallerstein 2009).

Fraserin mukaan kamppailu tunnustuksesta voisi johtaa myös tasa-arvoisempaan vallan ja varallisuuden jakoon, ja tunnustus tulisi ottaa Fraserin mukaan huomioon tässä keskustelussa. Tunnustus voi auttaa tästä näkökulmasta enemmän ratkaisemaan ongelmia kuin luomaan niitä (Fraser 2008b). Wendt näkee kamppailun tunnustuksesta lopulta johtavan jopa maailman laajuiseen tunnustukseen. Epätasa-arvoinen järjestelmä on tunnustuksen näkökulmasta epävakaa, koska tunnustamattomat kamppailevat tunnustuksen saavuttamiseksi. Toki tunnustamattomat saattavat hetkittäin asettaa turvallisuutensa tunnustuksen edelle tai olla alistettuja niin, että he katsovat ansaitsevasa asemansa tunnustamattomina, mutta pitkällä tähtäimellä tällainen järjestelmä osoittautuu epävakaaaksi. Ihmiset hakevat ensisijaisesti tunnustusta oman ryhmänsä jäseniltä, missä nationalismi näyttelee nykyjärjestelmässä keskeistä roolia. Vaikka ihminen saisi tunnustuksen omalta ryhmältään, hän kuitenkin kohtaa tilanteen, jossa tunnustusta ei saa valtion rajojen ulkopuolella. Kun yksilön tunnustus rajoittuu oman ryhmän sisään, on tunnustus siinä mielessä epätasa-arvoista, että toisen ryhmän näkökulmasta yksilö on tunnustamaton ja hänet voidaan jopa tappaa pelkästään siitä syystä, että hän kuuluu tunnustamattomaan ryhmään. Tässä mielessä tunnustus on epätäydellistä ja ryhmän tunnustus liittyy erottamattomasti yksilön tunnustamiseen. Näin Wendtille järjestelmän tasolla kamppailu tunnustuksesta käydään nimenomaan valtioiden välillä¹² (Wendt 2003).

Fanonin näkemyksen mukaan epätasa-arvoisen suhteen purkautuminen on väistämättä väkivaltainen tapahtuma, jossa alistetut nousevat esiin ja nousevat ihmisiksi jopa ensimmäisiksi ihmisiksi omassa yhteiskunnassaan. Fanonin sanoin ”viimeiset tulevat ensimmäisiksi”. Yhteiskunta voi muuttua vain kyseenalaistamalla se ja murskaamalla esteet muutoksen tieltä (Fanon 1970: 27-74). Fanonin näkökulmasta asetelma muuttuu vain väkivallan kautta, joka on ainut tie muutokseen (Wallerstein 2009). Fanon puhuu nimenomaan siirtomaavallasta, jota ei hänen mukaansa voi haastaa muuten kuin

¹² Wendtin näkemyksen mukaan tämä kamppailu tunnustuksesta valtioiden välillä johtaa lopulta maailman valtioon, jossa vastavuoroinen tunnustus saavutetaan. Hieman Hegelin ”hengen” tapaan yksittäisistä toimijoista tulee yksi (Wendt 2003).

väkivallan keinoin. Kolonialismi on hänelle puhdasta väkivaltaa, joka taipuu vain väkivallan edessä¹³ (Fanon 1970: 27-74). Fanon kuvaakin elävästi, miten alistetut tunnistavat asemansa objekteina ja tarttuvat väkivaltaan. Hänen kertomuksessaan musta ei ole vain musta, hän on musta suhteessaan valkoiseen. Mustan tavat ja niiden perusteet on pyyhitty pois, koska ne ovat ristiriidassa sen valkoisen sivilisaation kanssa, joka hänelle asetettiin. Musta ei tiedä missä vaiheessa hänestä tuli alempi, joka oli objekti. Mustalta kielletään valkoisen maailma, ainut kunniallinen maailma. Mustalta kielletään tunnustus, jolloin mustalla on vain mahdollisuus tehdä itsenä tunnustetuksi. Musta on antanut myrkyttää itsensä stereotypioilla ja pyrkii piilottamaan itsensä, mutta pysyy aina mustana. Musta kohtaa vihaa, joka ei perustu järkeen. Musta voi koettaa rationaalisesti perustella asemaansa ihmisenä, subjektina, mutta hän epäonnistuu. Hän palaa epärationaalisuuteen, johon myös rasismi perustuu (Fanon 1968: 109–140).

Hieman Fanonin kertomusta mukaillen myös Habermas näkee, että kollektiivisen identiteetin kamppailu marginalisaatiota, epäkunnioitusta ja alistusta vastaan voi olla kamppailua tunnustuksesta eurosentristä maailmankuvaa vastaan, vaikka siihen liittyikin myös epätasa-arvon ja poliittisten riippuvuussuhteiden näkökulma. On kyse sitten uudesta vähemmistökulttuurista maahanmuuton myötä tai alistetusta etnisestä ryhmästä, tämä kamppailu vaatii oman aseman uudelleen käsittämistä niin vähemmistön kuin hallitsevan kulttuurinkin näkökulmasta. Etninen ryhmä näkee itsensä usein homogeenisena kielen ja yhteisen historian kautta, mikä voi muodostaa nationalistisia liikkeitä. Länsimaisen kulttuurin hegemoninen asema on tuonut tähän kamppailuun globaalin asetelman, jossa usein kolmannen maailman kulttuurit jäävät vaille tunnustusta. Kollektiiviset identiteetit haluavat tulla erotetuiksi muista identiteeteistä ja tulla tunnustetuiksi omina ryhminään (Habermas 1994). Bauman näkee tämän väistämättä johtavan konfliktiin, mutta hieman Fanonin tapaan konflikti on hänelle yhteiselon välttämätön ehto. Juuri arvojen kohtaamisen aiheuttama konflikti pakottaa tarkastelemaan arvoja ja uudelleen arvottamaan niitä. Konfliktissa arvot ikään kuin

¹³ Fanon kuvaa kuinka siirtomaavallan poliisit ja sotilaat määräävät kiväärein ”alkuasukkaat” olemaan aloillaan. Kapitalistisessa lännessä ”alkuasukkaita” johdetaan asemaansa koko järjestelmän voimin niin kirkon, koulun kuin lain ja järjestelmänkin toimesta. Tässä järjestelmässä ”alkuasukkaat katsovat valkoisten kaupunkeja himolla ja kateellisina”. Kolonialisti ymmärtää, että ”alkuasukkaat” haluavat ottaa hänen paikkansa. Tämä on Fanonin mukaan totta: ”alkuasukkaat uneksivat siitä, että voisivat elää kuten valkoiset”. Tästä seuraa hänen mukaansa kahtia jaettu maailma, jossa asuu ikään kuin kaksi lajia. Siirtomaissa ”johtajien laji” koostuu muualta tulleita, jotka tullessaan tuhosivat paikalliset järjestelmät. Väkivalta puhkeaa kun ”alistetut päättävät vyöryä kiellettyihin kaupunkeihin”. Siirtomaavallan poistaminen vaatii tämän toisen ”lajin” kartoittamista maasta (Fanon 1970: 27-74).

testataan ja asetetaan toisiaan vastaan (Bauman 2001). Habermas näkee arvojen vastakkaisuuden keskustelun kautta ratkaistavaksi, mutta potentiaalisesti konfliktin paikaksi¹⁴ (Habermas 1994).

2.3.3 Aito tunnustus on hankittava väkivalloin objekti-subjekti jaon kääntämiseksi

Fanonin mukaan valkoisten maailmassa musta on suljettu objektiuteen, jolloin hän kääntyy toisten kaltaistensa puoleen ja palauttaa oman maailmansa. Musta löytää oman kulttuurinsa ja omaksuu sen innolla. Tästä kulttuurista tulee parempi, jossa musta on tunnustettu ja valkoisen sielu on korruptoitunut. Hän ei löydä kulttuuriaan vaan uudelleen löytää sen ja se ”salpaa hänen hengityksensä”. Valkoinen mies oli väärässä, musta ei ollut alkukantainen vaan kuuluu kulttuuriin, joka oli olemassa jo ennen valkoisia. Musta palauttaa valkoisen takaisin sille kuuluvalla paikalla. Mustan on aika sietää valkoista, mutta mustan tarvitse sietää ketään. Tämän vuoksi Fanonin mukaan mustan tietoisuuden täytyy kadota, jotta tietoinen itse voidaan saavuttaa. Tämä on välttämätön ehto. Itsetietoisuus ei ole vain potentiaali vaan se on itsessään olemassa. Toinen on antanut mustalle nimen, joka on tuhonnut hänen itsetietoisuutensa. Musta ei kuitenkaan etsi jotain uutta vaan jotain, mikä on jo olemassa. Musta kokoaa uudelleen sen mikä on tuhottu (Fanon 1968: 109–140). Näin Fanonin kuvauksessa musta ikään kuin löytää aidon subjektinsa, joka ei ole valkoisen subjekti. Fanonin tapaan Baumanin käsitys positiivisesta tunnustuksesta kytkeytyy ajatukseen oman kulttuurin arvokkuudesta ja jopa ylemmyydestä suhteessa toiseen kulttuuriin, mikä johtaa sotaan. Tässä näkökulmassa positiivinen tunnustus on se, joka antaa käsityksen arvokkuudesta ja näin mahdollistaa sen, että erilaisena pysymisestä ollaan valmiit maksamaan kovakin hinta (Bauman 2001).

Fanonin kuvauksessa alistettu ryhmä tunnistaa yhteisen tavoitteensa, mikä hänelle tarkoittaa väkivallan väistämättömyyttä. Objektin asemaan suljettuna musta näki vain toisen, joka määrittää hänet, mutta ”hänen huutoonsa liittyy väkivalta, kun hän huomaa alistetut veljensä” (Fanon 1968: 109–222). Alemmuuden tunnetta seuraa halu ylemmyyden tunteeseen ja halu olla valkoisen kaltainen. Mutta mustan tulisi erottaa itsensä tästä, synnyttää oma egonsa, uusi toinen. Hegeliä mukaillen Fanon katsoo, että ihmisen oleminen määrittyy tunnustuksen kautta, jonka ihminen saa asettamalla olemassa

¹⁴ Keskeistä on ottaa huomioon se, miten ryhmä itse kokee sen, mikä on sillä hyväksi. Jokainen lakijärjestelmä heijastaa tiettyä elämän tapaa eikä perustu vain universaaleihin oikeuksiin, sillä laki on aina liitoksissa yhteiskunnan poliittisiin tavoitteisiin, jotka puolestaan heijastavat normatiivisia oletuksia yhteiskunnassa (Habermas 1994).

olonsa toisen ihmisen olemassa oloon ja tältä saamaansa tunnustukseen. Ihmisen olemassaolo kiteytyy toisessa ihmisessä ja oma arvo ja todellisuus riippuvat toisesta. Tunnustusta ei voi saada vain yksipuolisesti, ja sen täytyy olla seurausta vastavuoroisista teoista. Oleminen itsetietoisena ei ole vain elämistä ja kun itsetietoisuus yhdistyy vastavuoroiseksi yhteiseksi tietoisuudeksi, sen täytyy olla seurausta molempien osapuolien toiminnasta. Liikkeen täytyy olla kaksisuuntaista tai toinen pysyy itsenään, koska toisen olemassa olon tajuaminen ylittää oman välittömän olemassa olon. Jos herra vain vapauttaa orjan, orja on vain orja, jolla on sallittu herran asema ja herra on herra, joka on sallinut tämän aseman. Hän on saanut tunnustuksen vain henkilönä, ei itsenäisenä itsetietoisuutena ja osana henkeä. Valkoinen on vain mukava orjalle ja sallii tälle asioita, mutta musta haluaa tietää valkoisen ja mustan välisen eron. Hän haluaa konfliktia, jossa voi saavuttaa oman ihmisyytensä. Vain näin tunnustus voi saavuttaa universaalin tietoisuuden itsestä. Jokainen tietoisuus kuitenkin haluaa tunnustuksen itselleen tärkeimpänä arvona sen muuttuessa subjektiivisesta objektiiviseksi totuudeksi. Jos kohdataan vastarintaa toiselta, syntyy kaipuu, joka on valmis asettamaan fyysisen olemisen vaaraan. Se uhkaa myös toisen fyysisistä olemista. Olemisen todellisuus voidaan saavuttaa vain konfliktin kautta ja ennen kaikkea sen elämää uhkaavan riskin kautta. Sitä kautta omasta arvosta voi tulla objektiivinen totuus, ei vain subjektiivinen käsitys. Fanon katsoo, että konfliktissa itse osoittaa tavoittelevansa jotain muuta kuin pelkkää välitöntä elämistä, ja oleminen ei ole vain tässä ja nyt (Fanon 1968: 141–222).

Fanonin kertomuksessa totuus ei ole vain mustan mielestä totuus, vaan myös valkoinen tunnustaa hänen totuutensa eikä vain salli sitä. Ihmisten välinen tasa-arvo toteutuu todellisuudessa vasta kun ”alkuasukas” itse julistaa olevansa samanarvoinen siirtomaaisäntänsä kanssa. ”Alkuasukas” ymmärtää, että hänen henkensä on yhtä arvokas kuin ”valkoisenkin”. Seuraavaksi hän haluaa taistella ollakseen arvokkaampi kuin kolonialisti (Fanon 1968: 141–222). Näin mustan totuudesta tulee objektiivinen totuus. Jos valkoinen vain sallisi mustan totuuden, Baumanin näkökulmasta kyse olisi vain negatiivista tunnustamista, joka on ”tahriintunut lahja”, sitä ei haluta eikä himoita. Tällainen tunnustus on sietämistä tai sallimista, mutta todellista tunnustusta haluavat ovat joko avoimesti tai piilotetusti fundamentalisteja tai essentialisteja (Bauman 2001). Fanon huomauttaa, että taistelun jälkeen länsimaiset arvot omaksunut paikallinen eliitti kohtaa oman kansansa ja länsimaiset arvot murenevät. Yksilön ihannoiti korvautuu veljillä ja

siskoilla, yhden edusta tulee kaikkien etu (Fanon 1970)¹⁵. Näin Fanonille musta voi löytää valkoisesta riippumattoman subjektinsa vain väkivallan kautta, mutta ainakin alkuvaiheessa tekee valkoisesta objektin ja vastavuoroinen tunnustus saavutetaan vain ”mustien” kesken. Kuitenkin vain tätä kautta ”mustat” voivat pyrkiä vastavuoroinen tunnustuksen maailmaan, joka olisi ilman kamppailua mahdoton saavuttaa. Konflikti ei tarkoita menneisyyteen palaamista vaan maailmaa, jossa toinen tunnustaa toisen ihmisarvon ilman ylemmyyttä tai alemmuutta (Fanon 1968: 141-222).

2.3.4 Väkiältä puhkeaa, koska se on välttämätöntä molemmille

Toisin kuin Habermas Fanon ei näe kommunikaation voivan luoda pohjaa vastavuoroiselle tunnustukselle, koska se tapahtuisi tällöin hallitsevan ehdoin. Alistetun on tavallaan väkivalloin ensin saavutettava oma asemansa subjektina (Habermas 1994; Fanon 1970; Fanon 1968). Taylorillekin tasa-arvoisen kunnioituksen politiikka on eräällä tavalla hegemonisen kulttuurin politiikkaa, joka pyrkii pakottamaan ihmiset samaan muottiin. Alistetut vähemmistökulttuurit pakotetaan niille vieraaseen muottiin, joka oikeastaan on syrjivä, vaikka perustelee itsensä ihmisten välisellä tasa-arvolla. Hegemoninen liberalistinen kulttuuri olettaa olevaksi universaalin eroille sokean periaatteen, mutta toisaalta tämänkin periaatteen voidaan katsoa olevan vain osa yhtä kulttuuria (Taylor 1992).

Tunnustamattomat ryhmät huomaavat, että pyrkimykset omaksua valkoista kulttuuria eivät hyödytä mitään, he pysyvät edelleen alemmuudessaan. Tällöin alistettu löytää uudelleen oman kulttuurinsa ja sitoutuu alistettuun kulttuuriinsa intohimoisesti. Alkuperäisestä kulttuurista tulee kulttuurin kulttuuri, jota viljellään. Alkuperäisestä kulttuurista hurmiodutaan ja sen täytyy elää. Tässä vaiheessa ilmenee aggressiivisuus ja omasta kulttuurista tulee puhtauden symboli ja pelastus. Kulttuuri palautetaan väkivaltaisesti uuteen arvoonsa ja sitä vahvistetaan, kun samaan aikaan hallitseva kulttuuri alkaa vedota yhä voimakkaammin kotoutumiseen ja integraatioon. Hallitseva vetoaa tieteellisiin argumentteihin eikä rasistisiin perusteluihin, mutta taistelun edetessä ja valtansa murentuessa se koettaa uudelleen luoda rasistiset perustelut hallinnalleen. Alistettu kieltäytyy rasismista ja biologisista perusteluista taistelulleen ja myös hallitseva

¹⁵ Joillakin seuduilla kuitenkin siirtomaavallan eliittiin istuttamat arvot voivat jäädä valtaan siirtomaaisäntien lähdettyäkin. Uusi eliitti alkaa ryöstämään kansaansa tai alkaa neuvotella siirtomaavallan kanssa, koska hyötyy siitä. Etenkin maaseudulla siirtomaavalta kuitenkin nähdään vihollisena, jonka kanssa ei voi lopulta neuvotella (Fanon 1970).

joutuu luopumaan rassistista perusteluistaan valtansa murentuessa¹⁶ (Fanon 1964: 40–44). Hallitseva taho ei ymmärrä alistetun tahon kamppailua kamppailuksi arvokkuudesta vaan pyrkii sokeasti näkemään sen taloudellisten ja sosiaalisten argumenttien kautta. Pyritään nostamaan palkkoja, lisäämään investointeja ja puuttumaan asumisoloihin, joiden kautta järjestys pyritään palauttamaan. Hallitsevat hämmentyvät huomattaessaan, että vastarinta jatkuu ratkaisuyrityksistä huolimatta. Hallitsija pyrkii tuhoamaan vastarintaa käyttämällä hyväkseen paikallisten välisiä vihamielisyyksiä ja saamaan paikalliset tuhoamaan sitkeimmän vastarinnan. Hallitsija ajattelee alistetun väsyvän taisteluun, kun sitä ylläpidetään ja alistetun lopulta näkevän taistelevansa jonkin kuolleen puolesta, mutta hallitsija pettyy, kun sen toiveet eivät toteudu ja vaatimukset sekä taistelu jatkuvat. Hallitsija on menettänyt kosketuksen hallitsemaansa kansaan ja näkee sen harhaisessa valossa kykenemättömänä ymmärtämään sen pyrkimyksiä¹⁷ (Fanon 1964: 57–131).

Alistettu kansa on kärsinyt sorrosta, jopa kidutuksesta ja murhista, jotka koskettavat lähes jokaista perhettä. Olemassa olo biologisessa mielessä yhdistyy olemassa oloon kansana. Hallitsevalla taholle tulee yhä mahdollottomammaksi tukea alistettuja asettumatta omaa valtiotaan vastaan ja näin taistelu muodostuu taisteluksi kansojen välillä. Alistetuista tulee barbaareja ja terroristeja hallitsevan retoriikassa ja propagandassa, joiden toiminnan

¹⁶ Fanon katsoo, että tämä lopulta mahdollistaa sen, että kaksi kulttuuria voivat olla veljiä keskenään ja hyväksyä toistensa suhteellisuuden, kun alistettu vapautuu (Fanon 1964: 40–44).

¹⁷ Fundamentalistiset maailmankuvat ovat tavallaan seurausta muutoksesta, jossa ne pyrkivät vahvistamaan ja ylläpitämään vakaata maailmankuvaa ja näin fundamentalistiset maailmankuvat ironisesti ovat itsessään moderneja pyrkiessään tuottamaan itseään uudelleen tai ehkä Fanonin termin löytämään itsensä uudelleen. Fundamentalismi ei kuitenkaan kosketa vain romahtamassa olevia maailmankuvia vaan myös länsimaista kulttuuria, jos se nähdään poissulkevana ja etuoikeutettuna elämäntapana. Fundamentalismiin liittyy oman kulttuurin reflektion puute suhteessa muihin kulttuureihin: ne eivät jätä tilaa erimielisyydelle. Tämä ei jätä tilaa keskustelulle siitä, miten yksi osapuoli voisi tunnustaa toisen (Habermas 1994; Fanon 1968: 109–140; Schuurman & Taylor 2018). Taylorin mukaan historian saatossa useat valtiot ovat hajonneet juuri siksi, että jotkin kulttuurit eivät koe saaneensa tunnustusta tasa-arvoisina. Fanonin näkemys oli se, että yksi kulttuuri voi tuottaa toiseen kulttuuriin sisään sellaisen näkemyksen, jossa kulttuuri itsessäänkin tunnustaa oman alempiarvoisuutensa. Tunnustuksen saavuttamiseksi kulttuurin pitää ensin päästä eroon tästä näkemyksestä, mikä tapahtuu vastaavalla väkivallalla, jota alistettu kulttuuri on kohdannut. Tätä näkemystä on Taylorin mukaan omaksuttu myös joissakin feminismien suuntauksissa siitä näkökulmasta, että alistettu asettuu alistajaansa vastaan, mikä muuttaa kummankin käsitystä itsestään. Tällainen lähestyminen sisältää ajatuksen siitä, että kaikille kulttuureille ollaan velkaa tasa-arvoinen tunnustus ja kaikilla kulttuureilla on sanottavaa siinä, mikä on hyvää elämää. Emme kuitenkaan voi tuntea kaikkia maailman kulttuureja ja käsitys toisista kulttuureista on yleensä pintapuolinen. Ihmiset haluavat yleensä kunnioitus ei alentavaa suhtautumista, mutta toisaalta tiettyjen arvojen vaatiminen toiselta kulttuurilta on helposti alentavaa suhtautumista sitä kohtaan. Toisaalta toisen kulttuurin kunnioittaminen tapahtuu sen arvioinnista omasta maailmankuvasta käsin. Toinen kulttuuri tavallaan arvotetaan omasta käsin, jolloin se on aina takamatkalla, se ei ole vielä saavuttanut sellaista tasoa kuin omamme. Kuitenkin kaikki kulttuurit ovat jossain määrin tuottaneet merkityksen elämällä suurelle joukolla ihmisiä pitkän ajan kuluessa, jolloin niiden voidaan olettaa sisältävän jotakin, jota voimme arvostaa (Taylor 1992; Fanon 1970; Fanon 1968).

lopulta myös alistettuja tukeneet joutuvat tuomitsemaan. Alistetut tuntevat kokonaisvaltaista inhoa jokaista sortajaansa kohtaan, ei vain johtajia tai sen symboleita kohtaan. Kansankunta asettuu olemassaolollaan toisen kansakunnan olemassaoloa vastaan. Alistetulle kyse on oman suvereeniksi asettumista ja historian ottamista uudelleen omiin käsiin. Osa hallitsevasta kansasta voi tukea sorrettujen pyrkimyksiä, mutta tämä tapahtuu heidän ehtojensa kautta esimerkiksi vasemmistolaisten liikkeiden muodossa. Tämä ei kuitenkaan vastaa alistettujen pyrkimykseen todelliseen itsenäisyyteen, jossa he itse määrittävät roolinsa. Fanonin mukaan alistetuille tässäkin tapauksessa annetaan kuva, jossa he eivät voi elää ilman hallitsijaansa ja kuva alistetun taistelusta ymmärretään näin väärin. Taistelussaan alistettu ei vapauta vain kansaansa vaan itsensä siitä ideasta, jonka hän on itsestään muodostanut hallitsevan kulttuurin välityksellä (Fanon 1964: 57-131). Fanon katsoo näin, että väkivaltaisessa kamppailussa on kyse ennen kaikkea väkivallan käytön vaikutuksista alistettujen yhteiskunnalliseen ja poliittiseen kulttuuriin. Väkivalta sitoo alistetut yhteen, kun he tunnustavat toisensa ja tuleva kansa on jakamaton. Aseellisessa kamppailussa ihmiset kulkevat yhteen suuntaan (Wallerstein 2009)¹⁸.

Siirtomaavaltaa vastustaessaan alistettu kansa tietää, että jokainen isku, väijytys ja alas ammuttu lentokone lietsoo paniikkia hallitsijassa ja vahvistaa itsenäisyyspyrkimyksiä. Tässä taistelussa sorrettu ymmärtää, että taistelu on kuoliniskun antamista hallinnalle, eivätkä mitkään sopimukset tai ratkaistut, jotka antavat vain näennäisen itsenäisyyden ja jättävät rakenteet paikalleen, ole pyrkimys. Vapautumisen täytyy olla sorretun kansan työtä, eikä siirtomaavallan voi olettaa tekevän itsemurhaa. Siirtomaavallan logiikkaan kuuluu puolustaa itseään raivokkaasti, eikä se pysty luopumaan rasismistaan. Se pyrkii luomaan tulliliittoja yms. rakenteita, jolla se pystyy säilyttämään valtansa näennäisen itsenäisyydenkin edessä. Hallitsija pyrkii viemään kansalta merkittävät oikeudet pienten itsenäisyyden murusten hinnalla. Se pyrkii hallitsemaan pankkeja, säilyttämään oikeutensa raaka-aineisiin ja maa-alueisiin jne. Näin se paljastaa todelliset kasvonsa, eikä esiinny sivistyksen tuojana vaan pyrkii enemmän turvaamaan taloudellisen asemansa. Hallitsija sitoo entisen siirtomaan taloudellisesti itseensä, tukeensa ja taloudelliseen

¹⁸ Myös terroristiorganisaatioina pidettyjen toimijoiden retoriikka on sisältänyt apokalyptisiäkin diskursseja, mikä muodostaa kuvan niistä fanaattisina ekstrimistisinä organisaatioina, jolloin kysymykseksi nousee se, tavoittelevatko ne ylivaltaa vai tasavertaista asemaa ja muiden toimijoiden tunnustusta (Schoorman & Taylor 2018). Tässä mielessä niiden retoriikkaa vertautuu Fanonin näkemys, jossa oma kulttuuri uudelleen löydetään ja siitä hurmiodutaan toisen (Fanon 1968: 109–140; Schoorman & Taylor 2018)..

avunantoonsa. Se mikä on saavutettu aseina muutetaan neuvotteluiden tulokseksi. Kun alistettu kansa ymmärtää asemansa ja alkaa vaatia muutosta, se joutuu kohtaamaan hallitsijan aseet uudelleen¹⁹ (Fanon 1964: 99-120). Fanon nostaa esille sen, että kamppailun tulee koskettaa koko kansaa yhtenä, ja hän halveksuu niitä, jotka pyrkivät jatkamaan epäoikeudenmukaisuuden tilaa omaa etua tavoitellessaan (Wallerstein 2009).

3 AL-QAIDAN PAIKKA MAAILMASSA

3.1 Postmodernissa maailmassa väkivallan monopoli on haastettu

Maapallo globaalina on vain kuvitelmaa, jossa se on jaettu osiin ja se on peitetty esimerkiksi pituus- ja leveyspiireillä geoinformatiikan tarpeisiin. Tällainen maailma sijaitsee vain tietokoneilla, eikä siellä asu todellisuudessa kukaan. Tämä antaa meille kuvan maailmasta, jota voimme hallita, mutta se kiistää sen jatkuvan muutoksenteilan. Ihminen tulisikin nähdä enemmän planeetan subjektina kuin globaalina toimijana, koska subjektina käsittäminen ei erota ihmistä planeetan jatkuvasta muutoksesta (Spivak 2003). Maailmamme on kylmän sodan jälkeen kehittynyt yhä fragmentoituneemmaksi, ja geopolitiittinen ajattelu on muuttunut joustavammaksi sen siirryttyä yhä kauemmaksi tilasta ja valtioista (Ó Tuathail 2000).

Kylmän sodan jälkeistä rauhantilaa on kuvattu itseasiassa erittäin militarisoituneeksi tilaksi, jonka tavoitteena on taata Yhdysvaltojen hegemoninen asema vakaassa maailman järjestyksessä. Tässä näkökulmassa esimerkiksi keskustelu demokraattisesta rauhasta tarkoittaa lähinnä valtioiden välistä rauhaa tai tavoitetta siihen eikä niinkään rauhaa yleensä. Ajatukseen sisältyy myös se, että kaikki valtiot eivät nauti suvereenista asemasta ja täysin tunnustettu asema on vain tietyn tyyppisillä valtioilla. Vielä vähemmän keskustelu huomioi rauhaa laajemmasta näkökulmasta, jossa huomioon otetaan esimerkiksi syrjivät rakenteet ja instituutiot (Dunmire 2013). Unelma uudesta yksinkertaisesta maailmanjärjestyksestä on unelma, jonka moni jakaa, mutta enää toiveajattelua. Maailma on täynnä erilaisia elämäntapoja, jotka eivät aio hävitä (Bauman 2001). Näin myös uhat ja turvallisuuskysymykset ovat muuttuneet kysymyksiksi, jotka ovat yhä kauempana fyysisestä tilasta ja valtioiden maailmasta. Tässä vaikuttaa taustalla toisaalta informaatioteknologian kasvanut merkitys mutta myös valtioiden ja yhteisöjen

¹⁹ Suurvaltojen vaikutusaluepolitiikka voi johtaa siihen, että toisen valtion käden jälki alkaa näkyä toisen valtion entisellä vaikutusalueella, mikä vapautteen pyrkivien kansojen on huomioitava (Fanon 1964: 99-120).

rajojen hämärtyminen. Regiimit eivät enää ole sidoksissa valtion rajoihin ja yhteyksiä voidaan muodostaa ympäri maailman. Tämä on heikentänyt valtioiden kykyä hallita maailmaa ja luonut myös alueita, joissa millään valtiolla ei ole hallintaa alueesta eli ns. romahtaneita valtioita (Ó Tuathail 2000). Tämä haastaa näkemyksen maailmasta anarkistisena systeeminä, jossa suvereenit valtiot kilpailevat rationaalisesti omasta edustaan (Fry & O'Hagan 2000: 1-3; George 2000: 38–41). Poliittisen toimijan ei enää tarvitse olla valtio (Paasi 2009: 123–125), eikä yksilön identiteetti ole välttämättä enää sidoksissa valtioon (Murphy 1999: 53–61).

Alueen merkityksen vähetessä keskeisimmäksi voivat muodostua demografiset ryhmät ja näiden rajapinnat. Esimerkiksi maahanmuuton seurauksena valtioiden sisällä muodostuu erilaisia kollektiiveja, jotka ohittavat valtion (Spivak 2003). Vähemmistöt voivat nähdä valtion tai maailman enemmistön identiteetin hallitsemaksi, minkä seurauksena ne voivat pyrkiä muodostamaan vähemmistölle uuden yhteisen identiteetin, joka erottaa sen vallitsevasta identiteetistä. Jos tämä identiteetti kohdistuu selvästi esimerkiksi vähemmistön perinteiseen alueeseen, voi se johtaa autonomiapyrkimyksiin identiteetin säilyttämiseksi (Kaplan 1999: 36-37). Osalla toimijoista on enemmän valtaa luokitella ja kuvata maailmaa, mikä voi haastaa ryhmäidentiteettejä. Valtaa pitävät eivät kuitenkaan usein tunnista valtaansa tässä mielessä. Alistetut kuitenkin päätyvät sisäistämään vallanpitäjän asettaman luokittelun ja tulevat näin ulkoapäin määritellyiksi. Valtaa käytetään mm. joukkoviestimien ja tutkimuksen kautta, mutta toisaalta näitä luokitteluja voidaan myös haastaa. Myös asevoimat voivat käyttää tämän tapaista valtaa ja toisaalta tapahtumat voidaan käsikirjoittaa niin, että ne oikeuttavat fyysisen väkivallan käytön²⁰ (Häkli 2008).

Baumanin mukaan konfliktia voidaan kuvata jopa globalisoituneen maailman pysyvänä tilana, jossa se ei enää ole tilapäinen ongelma tai tapahtuma. Enää konfliktia ei voida nähdä jonakin valtion kehitysvaiheeseen liittyvänä tilana vaan se on jatkuva osa globaalia maailmaa. Tästä näkökulmasta ajateltu modernisaatio ei ole mihinkään johtava prosessi vaan itsessään asioiden tila. Enää ei voida oikein määrittää kaikkien hyväksymää laillista ja oikeaa tapaa puuttua toisten toimijoiden toimintaan väkivallalla vaan kyse on toimijan

²⁰ Toimintaa voidaan kuvata esimerkiksi juuri terrorismiksi varsin vaihtelevin kriteerein. Kurdistanin työväenpuolue on yksi esimerkkitapaus, jossa lähes saman organisaation lähes samanlaista toimintaa on toisaalla kuvattu terrorismiksi ja toisaalla ei (Kucinich 2006; Le Billion & Khatib 2004: 129–130).

omasta subjektiivisesta määritelmästä toimintansa oikeutukselle. Tässä mielessä keskustelu rinnastuu anarkistiseen maailmansysteemiin, mutta enää oikeastaan valtiot eivät ole vallan keskiössä vaan valta määrittyy siinä, miten valtaa pystyy pakenemaan. Vallassa ei enää ole kyse sitoumuksista tai vastavuoroisista riippuvuussuhteista vaan kyvystä yksipuolisesti irrottautua näistä. Alistaminen on lähinnä taakka sen vaatimien resurssien vuoksi, ja kyse on vapaudesta edetä tai pysyä paikallaan. Yhden liikkuvuus ja kyky väistää valtaa asettaa muut halvaannuksen tilaan. Keskeistä on säilyttää oma liikkumavapaus ja rajoittaa toisten liikkumavapautta, ei niinkään pyrkiä alistamaan toisia. Tämä tekee vallasta häilyvää, koska se on liikkuvaa eikä useinkaan niin pysyvää, että se voisi asettaa institutionaalisia kehyksiä. Legitiimi ja institutionalisoitunut väkivalta nähdään alistuksena, jonka laitton väkivalta haastaa mutta uudenlainen valta hämärtää ja haastaa tämän jaon. Valta ollaan nopeasti haastamassa ennen kuin se institutionalisoituu. Jokainen voitettu valtataistelu avaa uuden taistelukentän. Keskeistä on testata, miten pitkälle vallan voi ulottaa ilman, että se haastetaan²¹. Avoimeen keskusteluun sisältyy vaatimukset tunnustuksesta. Rajoista tulee yhtä häilyviä kuin niiden edustamasta vallastakin ja toisaalta uusia rajoja nousee kaikkialle (Bauman 2001). Näin voidaan puhua postmodernista maailmasta, jossa on mahdollista ensin kuvitella alue ja rajat ja sitten luoda ne, mikä mahdollistaa uhan sijoittamisen. Todellisuudessa maailma koostuu eräänlaisista solmuista ja verkostoista valtioiden maailman ohella. Myös uhkakuvat voivat kummuta tällaisista valtion tilan ulkopuolisista uhista kuten hakkeriryhmistä tai terroristiorganisaatioista. Vaikka uhat pyritään sijoittamaan jostakin ulkoa tuleviksi, ei tämä enää vastaa välttämättä uhkien todellista luonnetta (Luke 2003; Ó Tuathail 2000). Vaikka tämä toisaalta on johtanut sotilaallisen ulottuvuuden kehittymiseen kohti liikkuvuutta ja tiedustelua, on yhä keskeisemmäksi muodostunut poliittisen tilan verhoaminen erilaisten tietoverkkojen ja kulttuuristen koodien avulla. Tämä sallii valtion tai valtaapitävän määrittää sitä, mitä pidetään totena ja kuvata väkivaltaa esimerkiksi humanitäärisenä interventiona, vaikka todellisuudessa taustalla olisivat strategiset intressit (Ó Tuathail 2000).

²¹ Tämä näkyy esimerkiksi finanssitaloudessa, jossa pyritään löytämään paras asema ja kun se on löydetty, edelleen uutta entistä parempaa asemaa. Mitään lopullista tavoitetta ei ole. Samalla tapaa ihmisoikeudet ovat loputon keskustelu, jossa etsitään aina uutta hyväksyttävää tilaa, joka jatkuvasti haastetaan (Bauman 2001).

Huntingtonin ajattelussa taas maailma voidaan nähdä edelleen kokonaisuuksien kautta ja kovin yksityiskohtainen fragmentoituneiden toimijoiden analyysi ei ole hedelmällistä. Hän näkee ihmisten samaistuvan ennen kaikkea kulttuuriin, kansalaisuuteen, uskontoon ja heimoon, mikä tuottaa ihmiselle identiteetin. Hänen näkemyksensä mukaan tästä seuraa laajempia sivilisaatioita, joiden väliset erot ovat nimenomaan kulttuurisia. Huntingtonille juuri sivilisaatioiden välisten konfliktien keskittyminen on olennaista, koska pienempien identiteettiryhmien välisten konfliktien ymmärtäminen menee liian hajanaiseksi. Hänen mukaansa lopulta pienempienkin ryhmien konfliktit uhkaavat sivilisaatioita. Huntington myös sitoo politiikan kulttuuriin ja näkee yhdeksi politiikan keskeiseksi tavoitteeksi kulttuurin tuottamisen. Huntingtonin mukaan tulevaisuuden konfliktit ovat näiden sivilisaatioiden välisiä (Huntington 1997: 21–41)²²

3.2 Islamistinen väkivalta ja al-Qaida

3.2.1 Islamistinen terrorismi rationaalisena toimintana

Terroristiorganisaatiot kokevat usein puolustavansa edustamansa ryhmän oikeuksia. Vaikka terrorismilla ei pyritäisi suoranaiseen alueen hallintaan, liittyy se aina alueeseen, sillä terrorismi pyrkii alueellisten voimasuhteiden muutokseen (Flint 2006). Terrorismi kohdistuu usein symbolisesti merkittäviin kohteisiin ja valtion legitimitetin kyseenalaistamiseen (Simon 1994). Terroristi voivat kyseenalaistaa valtion legitimitettiä myös iskemällä erilaisiin rakenteisiin kuten talouteen, ruokahuoltoon tai liikenneverkkoihin. Verkostoituneessa maailmassa toimintaan tarvittavia materiaaleja ja oppeja on laajasti saatavilla, mikä luo jatkuvan mahdollisuuden terrorismille (Luke 2003). Esimerkiksi Israelissa palestiinalaiset ovat iskeneet busseihin ja ravintoloihin osoittaakseen, että Israel ei kykene pitämään julkista tilaa turvallisena niin kauan, kun palestiinalaisilla ei ole omaa valtiota (Flint 2006). Juuri legitimitetin kyseenalaistaminen pakottaa valtiot vastaamaan niin, että terrorismi ei vaikuta kannattavalta. Terroristit voivat pyrkiä mahdollisimman suureen medianäkyvyyteen, koska juuri sitä kautta ne pystyvät kyseenalaistamaan valtion legitimitetin. Koska terroristit pystyvät toimillaan ja jo pelkällä iskun uhalla pitämään valtiot varpaillaan, on terrorismi tavoitteiden saavuttamisen keinona vuodesta toiseen käytössä (Simon 1994; Nacos 2002).

²² Huntingtonin ohella myös monet muut tutkijat ovat pitäneet läntisen ja islamilaisen maailman välistä konfliktia varteenotettavana uhkana (Vuoristo 1997: 196–200).

Terrorismilla voidaan pyrkiä vaikuttamaan valtioiden politiikkaan varsin laajastikin levittämällä iskuja uusille alueille²³ (Flint 2006).

Länsimaissa islamista on voitu muodostaa ulkokohtaista ja toiseutta luovaa kuvaa Huntingtonin tapaan ilman syvempää tuntemusta islamista tai sen variaatioista (Hämeen-Anttila 2004), ja länsimaisten universaaleina pidettyjen arvojen uhka on keskeinen toiseuden määrittämisen keino. Näin uhalla arvoille voidaan perustella toimia, joiden todelliset motiivit ovat taloudellisia tai poliittisia, sillä esimerkiksi sotatoimille taloudellisten hyötyjen saavuttamiseksi olisi vaikea saada hyväksyntää (Rengger 2000). Mediat eivät tässä mielessä vain kuvaa todellisuutta vaan luovat sitä (Hall 1992). Esimerkiksi puheissaan syyskuun 11. 2001 terrori-iskujen jälkeen presidentti Bush jakoi muslimit hyviin ja pahoihin muslimeihin. Pahat muslimit olivat terroristeja ja hyvät niitä, jotka halusivat tukea Yhdysvaltoja terrorismin vastaisessa sodassa. Mamdanin mukaan tämä luo tilanteen, jossa hyvän muslimin on todistettava olevansa hyvä liittymällä Yhdysvaltojen puolella. Näin terrorismi selitetään kulttuurin kautta islamilaiseksi. Tässä kontekstissa terrorismi nähdään kulttuurisena ominaisuutena, joka tulee pitää aisoissa. Islamia pidetään jopa modernin vastaisena, ei vain esimodernina. Tässä mielessä sivilisaatiot nähdään Huntingtonin tapaan pysyvinä ja konfliktit niiden välisinä, mutta Mamdani nostaa esille myös sen, että Edward Said katsoi ristiriitojen kumpuavan nimenomaan sivilisaatioiden sisältä. Toisaalta muslimien jako hyviin ja pahoihin voi tarkoittaa sitä, että hyvät muslimit kannustetaan taistelemaan pahoja muslimeita vastaan. Hyvät ikään kuin vapautetaan pahojen ikeestä lännen tukemana. Hyviksi muslimeiksi nähdään maallistuneet ja länsimieliset, kun pahoja ovat dogmaattiset, modernin vastaiset ja vihamieliset muslimit. Näin itse asiassa Huntingtonin esittämä jako sivilisaatioihin voi toimia eräänlaisena poliittisen tilan verhoamisena, jossa uhkaa sijoitetaan ja toisaalta se rinnastuu osaltaan myös orientalismin käsitteeseen (Mamdani 2004: 23-35).

Khanin mukaan terroristia kuvaillaan usein joksikin groteskiksi ja raukkamaiseksi olioksi, jonka määrittelee se, että hän tappaa viattomia. Tämä hirviö on luonnostaan väkivaltaan ajautuva, eikä hänen väkivallassaan ole kyse poliittisesta tai taloudellisesta katkeruudesta. Hirviö vaanii kaikkialla aikeenaan tappaa meidät, ja se on meille tärkeiden arvojen vihollinen. Tämä uudennainen terroristi on essentialinen terroristi, joka eroaa

²³ Zapatistat ovat esimerkki organisaatiosta joka ei pyrkinyt oikeastaan minkään alueen hallintaan vaan nimenomaan politiikkaan vaikuttamiseen terrorismin keinoin (Routledge 1998).

aiemmasta käsityksestä, jonka mukaan terroristi tavoitteli henkilökohtaista tai yhteisönsä etua. Uusi terroristi rakastaa väkivaltaa. Islamiin liitettynä tämä kuvaa islamia väkivaltaisena uskontona, joka ei voi hyväksyä uskontojen välistä vastavuoroista kunnioitusta. Tästä näkökulmasta islamilainen terroristi haluaa tappaa juutalaisia ja kristittyjä uskontonsa vuoksi ja on luonnostaan paha, eikä häntä koske kansalliset tai kansainväliset lait ja oikeudet. Todiste heidän hirviömyisyydestään on heidän olemassa olonsa. Kahnin mukaan yhdysvaltalaisessa terrorismia käsittelevässä kirjallisuudessa essentialisten terroristien katsotaan olevan seurausta islamin opeista ja näin islam liitetään terrorismiin. Tästä näkökulmasta, mitä hartaampi uskovainen muslimi on, sitä todennäköisemmin hän on taipuvainen terrorismiin, sillä syyn terrorismin katsotaan olevan uskonnossa eikä niinkään alistuksen vastustamisessa tai muussa sen kaltaisessa toiminnassa. Muslimit nähdään tästä näkökulmasta suvaitsemattomina ja väkivaltaisina. Islamilainen terrorismi on näin ideologia, jolla ei ole mitään tekemistä poliittisen tai yhteiskunnallisen katkeruuden kanssa: uskonto itsessään määrää tappamaan vääräuskoisia. Tässä mielessä terroristien nähdään nauttivan tappamisesta ja kuolemasta, eikä islamistiryhmien toiminnalle nähdä syitä katkeruudessa tai alueiden vapauttamisen tavoitteissa (Khan 2006: 206-228). Terroristit, jotka edustavat toista, kuvataankin usein hulluiksi tai sairaiksi yksilöiksi, mutta todellisuudessa mitään yksilön psykologiasta kumpuavaa yhteistä tai yleistettävää syytä terrorismille ei ole kyetty osoittamaan. Joissakin ryhmädynamiikkaan keskittyvissä tutkimuksissa sen sijaan on kyetty jollain tapaa selittämään terroristista toimintaa, joka voi ulkopuolelta katsottuna näyttää järjenvastaiselta (Simon 1994; Williams 2002: 143).

Fundamentalismi voidaan määritellä reaktioksi uskonnon sisällä muuttuviin poliittisiin oloihin²⁴. Näin ollen uskonnon kieltä puhuviin poliittisiin liikkeisiin tulisi Mamdanin mielestä viitata poliittisena islamina, ei fundamentalistisena islamina. Uskonnon sisäisiä vastakulttuuriliikkeitä ei tällöin tulisi kutsua fundamentalistisiksi liikkeiksi, eivätkä ne ole sukua poliittisille liikkeille, jotka sinänsä voivat puhua uskonnon kielellä. Toisaalta poliittinen islamkaan ei väistämättä tarkoita terrorismia vaan se voidaan jakaa yhteiskuntakeskeisiin ja valtiokeskeisiin liikkeisiin. Yhteiskuntakeskeiset liikkeet näkevät demokratiaongelman kytkeytyvän valtioon, kun taas valtiokeskeiset liikkeet aiheuttavat valtiolle ongelmia demokraattisuuden kustannuksella. Islamistisen poliittinen

²⁴ Islamilla ei ole ongelmaa sekularismin kanssa kuten kristinuskolla, koska se ei kehittynyt rinnakkain valtiohierarkian kanssa kristinuskon tavoin (Mamdani 2004: 25-71).

terrori kytkeytyy juuri valtiokeskeisiin liikkeisiin. Radikaaleja islamisteja valtiokeskeisissä liikkeissä kiinnostaa Mamdanin mukaan lähinnä vallan anastaminen, ja ero yhteiskunnallisiin liikkeisiin koskee ennen kaikkea shari'an asemaa. Ijtihad on institutionalisoitunut käytäntö, jossa sharia tulkitaan muuttuvissa oloissa. Yhteiskuntakeskeiset liikkeet vaativat ijtihadin keskeistä asemaa, kun taas valtiokeskeiset liikkeet haluavat pitää lain muuttumattomana. Näin itseasiassa terrorismin ymmärtämisessä keskeistä on nähdä se poliittisena yhteenottona, ei niinkään uskonnollisena. Terroristiliikkeet enemmän käyttävät hyväkseen osia kulttuurista ja perinteestä (Mamdani 2004: 25–71), eikä Mamdanin näkökulmassa tässä ole kyse uskonnosta vaan vallan tavoittelusta. Mamdani ei myöskään katso terroristi liikkeitä fundamentalistisina uskonnollisina liikkeinä vaan enemmän poliittisina liikkeinä, jotka lähinnä hyödyntävät uskontoa. Kaleva puolestaan katsoo fundamentalistisessa islamin tulkinnassa olevan kyse uskonnosta, jonka katsotaan turmeltuneen vuosien saatossa, sillä hänen mukaansa fundamentalistit katsovat koraanin ja profeetan olevan oikeassa tavoitteenaan tähän perustuva yhteiskunnallinen muutos²⁵ (Kaleva 2018:22–24).

Khan katsoo, että sorron vastustamiseen väkivallan käyttäminen on perusteltavissa koraanissa ja väkivaltaan niitä vastaan, jotka hyödyntävät heikkoja ja asettavat avuttomat ankariin elinoloihin, kehoitetaan. Ylipäättään islamin opit ja koraani korostavat rauhanomaista konfliktien ratkaisua, mutta riiston vastustamisessa väkivalta on sallittua. Islamin periaatteiden mukaisesti sortoon vastataan joko taistelemalla tai muuttamalla muualle. Väkivallan käyttö liitetään jihadiin, jota on historian saatossa käytetty ulkopuolisia hyökkääjiä ja tyrannihallitsijoita vastaan, mutta myös valloitetun maan takaisin ottamiseksi ja islamilaisten arvojen palauttamiseksi. Islam sallii jihadiin liittyvän väkivallan kuitenkin vain silloin, kun muita keinoja sorron poistamiseksi ei ole. Yleisemmällä tasolla jihad tarkoittaa materiaalistien ja henkilökohtaisten resurssien asettamista Allahin päämääriin, eikä jihad vastarintana välttämättä tarkoita väkivaltaa. Kun väkivalta kuitenkin katsotaan tarpeelliseksi, se ei velvoita vain taisteluun vaan myös omaksumaan ajatuksen siitä, että kuolemaa ei saa pelätä. Aseellisen jihadin voi määrätä vain imaami, mutta se velvoittaa kaikkia muslimeita (Khan 2006: 170-191). Kalevan

²⁵ Fatwa on muslimioppineen antama tulkinta, jostakin asiasta ja fatwoja voi periaatteessa antaa kuka vain, koska niiden antaminen on sallittua kaikille islamin oppineille. Käytännössä fatwan merkityksen arvioi näin muslimit arvioidessaan seuraavatko he fatwan antajan ohjeita. Fatwat on liitetty vahvasti terrorismiin, koska mm. Osama bin Laden on antanut fatwoja, joiden mukaan yhdysvaltalaisia tulisi tappaa (Khan 2006: 203-205).

mukaan erityisesti jihadistit katsovat aseellisen jihadin olevan kaikkien muslimien velvollisuus rukouksen ja paaston tavoin ja se on jatkuva osa muslimien elämää ja jopa tärkein osa. Yleensä muslimit eivät kuitenkaan näe aseellista jihadia esimerkiksi rukouksen tavoin keskeisimpänä osana uskonnon harjoittamista (Kaleva 2018: 37–38) ja aseellinen jihad on aina tilapäinen ja rajattu, kun jihad yleensä on pysyvämpi ja laajempi tavoite (Khan 2006: 170–191).

Vielä joitakin vuosikymmeniä sitten aseellinen jihad nähtiin jossain määrin sallittuna kansainvälisen lainkin näkökulmasta, kun sitä käytettiin yleensä alistavien ja ulkopuolelta tulleiden hallintojen syrjäyttämiseen, mutta viime aikoina käsite on liitetty enenevässä määrin terrorismiin. Ylipäätään viime vuosikymmeninä kaikenlaista valtioita vastaan toimivien ryhmien väkivaltaa on alettu kutsua useammin terrorismiksi ja muslimiryhmiin liittyen tämä näkyy esimerkiksi Tshetshenian ja Palestiinan itsenäisyyttä ajavien liikkeiden leimaamisena terroristeiksi. Khan katsookin, että islamilaista terrorismia ei voida erottaa täysin islamille vieraaksi toiminnaksi, koska koraani kehottaa aseellisessa jihadissa luomaan pelkoa ja kauhua alistajassa ja vihollisia ovat myös alistajia tukevat. Tässä mielessä terrorismi keinona alistusta vastaan on yhteensopiva koraanin opetusten kanssa, ja monet islamistiryhmät kokevat taistelevansa nimenomaan alistusta vastaan. Koraani myös korostaa jihadistien arvokkuutta, ja muslimiyhteisöissä arvostetaan jihadin vuoksi uhrautuvia ja heidän perheitään (Khan 2006: 170–191). Kaleva näkee terrorismilla olevan jihadisteille puhtaasti välinearvo, ja sen tarkoitus on repiä epäislamistinen yhteiskuntarakenne hajalle (Kaleva 2018: 54–55).

3.2.2 Al-Qaida islamistisena terroristiorganisaationa

Al-Qaidan ideologian voidaan katsoa perustuvan wahhabilaiseen islamin tulkintaan. Tämän suuntauksen loi 1703 – 1791 elänyt Abdul Wahhab, joka katsoi, että islamista tulisi puhdistaa kaikki Muhammedin jälkeen siihen liitettyt moraaliset ja hengelliset piirteet. Tämä johti tulkintaan, jossa suuntauksen seuraajat katsovat elämänohjeekseen taipumattoman koraanin tulkinnan. Wahhabilaisuus oli keskeisessä roolissa vuonna 1929 muslimiveljeskunnan synnyssä, jonka tarkoitus oli alun perin vapauttaa arabien alueita ulkomaisesta vallasta ja vastustaa pyrkimyksiä reformoida islamia. Organisaatio pyrki myös keräämään aseita voidakseen aloittaa taistelun pan-islamilaisten valtion luomiseksi. Jo 1940-luvulla järjestöä alettiin pitää laittomana, mutta veljeskunta ei silti lakannut olemasta ja sillä oli keskeinen rooli 1980-luvulla mm. Syyrian sunnimuslimien

kansannousussa ja Afganistanin Neuvostoliiton vastaisessa sodassa, jonka aikana myös Al-Qaida syntyi (Williams 2002: 73–89). Al-Qaida on arabiaa ja tarkoittaa perustaa, tukikohtaa, tietokantaa tai ohjetta. Nimi voi toisaalta viitata al-Qaidan ensimmäiseen tukikohtaan Afganistanin sotaan liittyen ja tuolloin koottuun tietokantaan arabitaistelijoista tai laajemmin islamilaiseen maailmaan. Toisaalta nimi voi viitata hukatun ohjeen uudelleen löytämiseen ja siihen, mitä tulee tehdä (Saghi 2005: 35-36).

Al-Qaida syntyi Osama bin Ladenin Afganistanissa kokoamasta joukosta. Afganistanin jihadin suorassa vaikutuspiirissä oli jopa yli 100 000 muslimia, ja Afganistanin joukoissa näistä arvellaan taistelleen noin 37 000. Afganistanin jihadia tukivat niin Yhdysvallat kuin Saudi-Arabiakin ja sen on väitetty olleen osa CIA:n strategiaa Neuvostoliittoa vastaan, jota se toteutti erityisesti Pakistanin tiedustelupalvelun ISI:n kautta (Chossudowsky 2002)²⁶. Vielä Afganistanin sodan päättyessä Al-Qaida koostui melko pienestä joukosta uskovaisia muslimeita, jotka olivat saaneet hienostunutta sotilaskoulutusta ja kehittyneitä aseita haltuunsa. Järjestöllä oli myös rahaa toisaalta Bin Ladenin henkilökohtaisen varallisuuden ja toisaalta Afganistanissa pyöritetyn tuottoisan heroinikaupan kautta. Talibania on kuvattu eräänlaiseksi al-Qaidan varjohallitsijaksi Afganistanissa. Useiden veteraanien palatessa kotimaihinsa Afganistanista al-Qaida levittäytyi laajalle. Näin organisaatio alkoi muodostua satojen itsenäisten, mutta yhtenäiset tavoitteet omaavien solujen toimijaksi. Näin varmistettiin, että Al-Qaidaa ei voisi tuhota. Jos yksi solu tuhottaisiin, toiset jatkaisivat toimintaa (Williams 2002: 73–89).

Al-Qaida on ottanut itselleen roolin, jossa se toimeenpanee jumalan lait ja vapauttaa muslimit synnistä. Al-Qaidaa voidaan pitää islamistisena organisaationa (Saghi 2005: 11-40), ja sen jäseniä vaaditaan allekirjoittamaan sopimus, jossa he sitoutuvat omistamaan elämänsä Allahille alistumiseen. Al-Qaidan ei katsota hakevan niinkään lännen hyväksyntää kuin kaiken sen tuhoamista, mitä länsimaat edustavat. Yhden keskeisen syyn al-Qaidan synnylle katsotaan kuitenkin olevan muslimivaltioissa itsessään, sillä ne ovat

²⁶ Chossudowsky esittää, että Osama bin Ladenin kytkeytyneiden henkilöiden uskotaan saaneen rahoitusta ISI:ltä vielä juuri ennen 11.9.2001 terrori-iskuja Yhdysvaltoihin, ja ISI:n on syytetty jopa olleen osallisena iskujen toteuttamisessa. Vuoteen 2001 asti ISI, Taleban ja Al-Qaida ovat joidenkin arvioiden mukaan tehneet tiivistä yhteistyötä. Yhdysvaltojen politiikka alkoi suuntautua islamististen fundamentalistien patoamiseen vasta 2001 jälkeen, sillä aiemmin Yhdysvallat katsoi näiden liikkeiden palvelevan sen etua, koska ne ehkäisivät sen näkökulmasta tehokkaampaa Yhdysvaltojen vastaista järjestymistä (Chossudowsky 2002).

tukahduttaneet monet toisin ajattelevat islamistiliikkeet, jotka ovat kääntyneet väkivaltaisiksi. Tämä on edelleen johtanut valtioiden kovempiin vastatoimiin ja liikkeiden väkivallan lisääntymiseen (Williams 2002: 1-15, 177–185). Useimmille salafistiryhmille tavoitteena onkin syrjäyttää paikalliset arabijohtajat, mutta etenkin al-Qaidan johto on korostanut nimenomaan länsimaita vihollisena. Al-Qaidalle valtionjohdon tuki länsimaiden politiikalle Lähi-Idässä ja Afrikassa on yksi keskeinen syy sille, että ne tulee kaataa. Vielä keskeisempi tavoite on kuitenkin länsimaiden vastustaminen. Lopullinen tavoite on luoda kalifaatti, joka kattaa suuren osan Aasiaa ja Afrikkaa sekä eteläistä Eurooppaa (Jones 2014: 9-17)

Al-Qaidan tavoitteet on esitetty seuraavasti (Williams 2002: 1-15, 177–185).

1. Radikalisoida olemassa olevat islamistiryhmät ympäri maailman
2. Syrjäyttää uskonluopioiksi tulleet muslimihallinnot
3. Tukea muslimitaistelijoita Afganistanissa, Algeriassa, Bosniassa, Tshetsheniassa, Eritreassa, Kosovossa, Pakistanissa, Somaliassa, Tadžikistanissa ja Jemenissä
4. Tuhota Israelin valtio
5. Tuhota Amerikan Yhdysvallat
6. Lakkauttaa kaikki rajat muslimivaltioiden välillä
7. Kalifaatin sääntöjä seuraavan muslimihallinnon luominen, joka perustuu kaikkien muslimien yhteisöön

Al-Qaidan voidaan katsoa levitessään muodostuneen yhä hajautetummaksi organisaatioksi. Organisaation voidaan ajatella jakautuvan lähinnä Pakistanin ja Afganistanin raja-alueella toimivaan organisaation ytimeen, al-Qaidalle uskollisuutta vannoneisiin kumppaneihin, islamistiorganisaatioihin, jotka jakavat al-Qaidan tavoitteet, mutta eivät ole muodollisesti sen kumppaneita, ja viimeiseksi yksilöihin ja ryhmiin, jotka toimivat al-Qaidan motivoimina, mutta eivät ole organisaation jäseniä. Hajautettu rakenne voi olla osaltaan pyrkimys suojella al-Qaidan olemassa oloa, mutta osaltaan se saattaa olla myös seurausta al-Qaidan kannattajien hajanaisesta etnisestä taustasta ja eri ryhmien erilaisista tavoitteista, jolloin kovin keskitetty ohjaus ja koordinaatio eivät ole mahdollista. Al-Qaidalla on yksi johtaja, joka oli vuoteen 2011 asti Osama bin Laden. Johtajan alapuolella rakenteessa on shura-neuvosto ja erilaiset komiteat, joilla on oma roolinsa mm. taloudesta, mediasta tai rahoituksesta vastaavana tahona. Shuraneuvosto on johtajan neuvoa-antava komitea ja komiteoista merkittävin. Al-Qaidan ylin johto valvoo

jossain määrin kumppaniorganisaatioiden toimintaa ja tarjoaa näille tukea²⁷. Al-Qaidan kanssa tavoitteita jakavat islamistiorganisaatiot osallistuvat lähinnä ajoittain yhteisiin pyrkimyksiin, mutta keskittyvät omien tavoitteidensa ajamiseen, eivätkä ole varsinaisen al-Qaidan ydinorganisaation luomia (Jones 2014: 9-17). Koska Al-Qaidan toiminta perustuu melko pitkälle vietyyn hajautukseen, jossa edes yksittäinen henkilö ei välttämättä tiedä tehtävänsä ennen kuin viime hetkellä, al-Qaidaa on kuvattu eräänlaiseksi sateenvarjo-organisaatioksi. Soluja ja toimijoita voi olla periaatteessa missä vain, sillä solut voivat toimia varsin itsenäisesti. Tässä mielessä tämän kaltaisen organisaation tuhoaminen on hyvin vaikeaa, koska koskaan ei voida tietää onko organisaatio ylipäätään tuhottu. Tämä selviää oikeastaan vain odottamalla, tapahtuuko uusia iskuja. Historian saatossa paikallisia ryhmiä on kyllä onnistuttu tuhoamaan sotilaallisin keinoin, mutta al-Qaidan kaltaisen globaalin ideologian yhdistämän organisaation tuhoaminen sotilaallisin keinoin on erilainen tehtävä (Williams 2002: 1-15, 177–185).

3.3 Osama Bin Ladenin tie kaikkien tuntemaksi terroristiksi

Osama Bin Laden syntyi 1957 Riadissa. On epäselvää, oliko Osama Bin Ladenin äiti naimisissa tämän jemeniläisen isän kanssa. Osama Bin Ladenin biologinen isä oli varakas liikemies, jolla oli lukuisia vaimoja ja lapsia. Osama Bin Laden oli liikemiehen 17. lapsi. Hänen äitinsä kuitenkin muutti pian Osaman synnyttyä Jeddaan, ja Osama Bin Ladenin biologinen isä oli mahdollisesti naittanut Osaman äidin tämän uudelle isäpuolelle, joka oli Osaman oikean isän palveluksessa. Joidenkin lähteiden mukaan Osama Bin Ladenin syyrialaista äitiä pidettiin orjavaimona tai kurtisaanina. Näin myös Osamaa pidettiin joidenkin arvioiden mukaan ”orjan” lapsena. Aikalaisarvioiden mukaan hän oli kuitenkin lapsuudessaan onnellinen, joskin kantoi painolastia statuksestaan aviottomana orjan lapsena, mitä pidettiin 1950-luvun Saudiarabiassa häpeällisenä. Osama Bin Ladenilla oli perheessä kolme sisarpuolta ja hänen suhteita isäpuoleensa ja äitiinsä on kuvattu hyvin läheisiksi ja lämpimiksi. Osaman isäpuoli tunnusti hänet omaksi pojakseen. Jo lapsena hän kuitenkin kävi biologisen isänsä kanssa kovilla autiomaa retriiteillä, joka oli perinne hänen isänsä heimossa (Randal 2012: 55-58; Saghi 2005: 11-15).

Osaman Bin Ladenin biologinen isä kuoli Osaman ollessa 10-13-vuotias lähteestä riippuen ja hänen suuryrityksensä ja varansa periytyivät lukuisille lapsille. Eri arvioiden

²⁷ Kumppani organisaatiota vuonna 2014 olivat al-Shabaab Somaliassa, Arabian niemimaan al-Qaida, Magrebbin al-Qaida ja Jabhat al-Nursa Syyriassa (Jones 2014: 9-17).

mukaan Osama Bin Laden peri varallisuutta arvoltaan kymmenistä jopa satoihin miljooniin Yhdysvaltojen dollarareihin. Hän ei kuitenkaan osoittanut kiinnostusta rikkaaseen elämään, vaikka osa hänen sisaruksistaan oli länsimaistunut ja nautti rikkaasta elämästä. Hän ei juuri matkustellut tai lähtenyt sisarustensa tapaan länsimaisiin kouluihin. Sen sijaan Bin Laden meni naimisiin jo 17-vuotiaana 14-vuotiaan serkkunsa kanssa, mutta he asuivat varallisuudestaan huolimatta edelleen Bin Ladenin äidin ja isäpuolen kanssa. Bin Laden ei juuri viettänyt aikaa rikkaiden kanssa. Bin Ladenin nuoruudesta ja lapsuudesta tiedetään vähän, mutta ilmeisesti hän sai oppia Islamista jo nuorena sudanilaiselta uskonoppineelta ja häntä pidettiin hyvin tiukkana muslimina jo lapsena (Randal 2012: 58-60; Saghi 2005: 11-15; Williams 2002: 91-104). Hän kävi myös saudielitiin ja kuningashuoneen suosimaa Al-Thagh koulua, jossa hänet tunnettiin tunnollisena ja hyvätapaisena. Vaikka Bin Laden tunnettiin tuolloin tiukkana muslimina, hän ei vaatinut samaa muilta, mutta toisaalta nautti muiden opastamisesta hyvän muslimin elämään. Häntä pidettiin melko vakavana ja hän uskoi vankasti kaikkien muslimien tasa-arvoon, eikä tuonut varallisuuttaan esille. Hän kannatti muslimiveljeskuntaa, jonka asema oli Saudi-Arabiassa vaikea organisaation vastustaessa kuningashuonetta. Muslimiveljeskuntaa siedettiin Saudi-Arabiassa, mutta siihen suhtauduttiin epäillen (Randal 2012: 58-62).

Myöhemmin Bin Laden opiskeli liiketaloutta King Abdul Azizin yliopistossa Jeddassa²⁸. Bin Laden ei koskaan valmistunut yliopistosta ja hän alkoi opintojensa aikana osoittaa suuttumusta monia muslimeita sortaneita tapahtumia kohtaan esimerkiksi Palestiinassa ja Afganistanissa. Hän kiinnosti muslimiveljeskunnan terrorikampanjat Syyriassa, jotka olivat miltei onnistuneet syrjäyttämään alaviittihallinnon. Syyrian muslimiveljeskunta tuhottiin lopulta Lähi-Idänkin mittapuulla väkivaltaisesti. Hallituksen kostotoimissa kuoli yli 20 000 ihmistä, joista monet olivat siviileitä.²⁹ Bin Laden piti muslimiveljeskunnan kamppailua Syyriassa oikeutettuna, ja hän myös osallistui siihen, mutta hänen tarkka

²⁸ Jo täällä bin Laden mahdollisesti tutustui Jordanian palestiinalaiseen Abdullah Azzamiin, joka oli muslimiveljeskunnan saarnaaja ja vaikutti ainakin myöhemmin bin Ladenin tuleviin näkemyksiin. Azzam oli paennut Saudi-Arabiaan jouduttuaan vaikeuksiin Jordaniassa. Hän oli Saudi-Arabiassa tunnettu saarnaaja, mutta hän siirtyi pian jatkamaan saarnatyötään ensin Pakistanissa ja sitten Afganistanissa. Ei ole olemassa täyttä varmuutta olivatko Azzam ja Osama yhteydessä jo tuolloin, mutta Azzamin ja Osaman tiet kohtasivat ainakin Afganistanissa 1980-luvulla molempien liittyttyä Afganistanin jihadistien taisteluun (Randal 2012; Saghi 2005).

²⁹ Bin Ladenin äiti oli alun perin mahdollisesti alaviitti tai ainakin hän oli kotoisin alueelta, jossa asui pääsääntöisesti alaviitteja. Bin Ladenin ei tiedetä ikinä ottaneen mitään kantaa äitinsä uskonnolliseen suuntaukseen (Randal 2012).

roolinsa tässä on tuntematon. Joka tapauksessa se oli vähäinen ja liittyi todennäköisesti rahoitukseen. Hänen ei katsota vielä tuolloin omanneen mitään erityistä ideologiaa vaan hän oli hyvin varakas uskovainen, joka halusi tukea kamppailua sekulaaria hallintoa vastaan. Muslimiveljeskunnan epäonnistuttua Syyriassa Bin Laden siirtyi Afganistaniin (Randal 2012: 63-67; Saghi 2005: 15-16).

Aikalaisten kertomuksissa Bin Ladenista ajalta ennen Afganistaniin lähtöä häntä ei pidetty johtajaluonteena ja hänen kritisoitiin olevan liian pehmeä johtamaan isänsä yrityksen toimia. Alkuun myös Afganistanissa häntä pidettiin kykenemättömänä johtajana. Bin Ladenin vetovoiman on katsottu kumpuavan juuri hänen kyvystään puhua tavallisille muslimille yksinkertaisella ja vetoavalla kielellä. Bin Laden eli askeettisesti muiden jihadistien kanssa, ja hän sai ihailijoita osoittaessaan välinpitämättömyyttä maallisiin asioihin. Hän kuitenkin oli miljonääri ja osasi toimia myös eliitin kanssa (Randal 2012: 66-67; Saghi 2005; Williams 2002: 91–104). Bin Ladenilla oli perheensä ja saudikuningashuoneen tuki Afganistanin tukemisessa. Hän kävi Pakistanissa tapaamassa Jordanian palestiinalaista Abdullah Azzamia, joka oli muslimiveljeskunnan saarnaaja. Juuri Azzamin uskotaan olleen luomassa ajatusta Afganistanin jihadista ja kaikkien muslimien kutsumisesta taisteluun. Muslimeita alettiin värvätä Afganistaniin. Bin Laden ja Azzam perustivat Pakistaniin toiminnan, jolla tuettiin taloudellisesti ja muin tavoin vierastaistelijoita. Uusia taistelijoita majoitettiin heidän tiloihinsa ja toiminta alkoi saada rahaa ympäri muslimimaailman. Bin Laden itsekin rikkaana ja verkostoituneena keräsi toiminnalle rahaa etenkin Saudi-Arabiasta, jossa rahaa annettiin mieluummin hänen kauttaan kuin suoraan ulkomaalaisille. Saudikuningashuone näki Bin Ladenin mahdollisuutena osoittaa kotimaan yleisölle uskonnollista sitoutumista, eikä häntä koettu kuningashuoneessa uhkana. Tämän vaiheen aikana vuonna 1986 Bin Laden koki ensimmäisen taistelunsa hänen ryhmänsä jouduttua Pakistanin ja Afganistanin rajalla taisteluun neuvostojoukkojen kanssa. Tarinan mukaan ryhmä piti puoliaan paljon suurempaa neuvostojoukkoa vastaan kymmenen päivän ajan, kunnes suurempi muslimijoukko vapautti heidät taistelusta³⁰. Tarinaa ei ole vahvistettu, mutta se loi kuvaa Bin Ladenista sotasankarina. Hänet nähtiin miehenä, joka on valmis kuolemaan. Hänen kuvattiin jopa etsivän kuolemaa, mutta Jumala pitäisi hänet hengissä jatkamaan taistelua vasten hänen tahtoaan. Bin Ladenista tuli saudimedian lemmikki. Hän perusti tämän

³⁰ Tarinan mukaan Bin Laden sai taistelussa rynnäkkökiväärin kuolleet venäläiskenttäraailta ja tämä kivääri olisi ollut hänen kantama aseensa siitä asti (Randal 2012).

jälkeen oman pelkästään vierastaistelijoista koostuvan ryhmänsä Al-Qaidan, joka oli itsenäinen yksikkö, eikä vain tukenut afgaanien toimintaa (Randal 2012: 84–91; Saghi 2005). Bin Ladenin joukkoon kuului etenkin köyhiä muslimimiehiä Egyptistä ja Algeriasta, jotka olivat kärsineet kotivaltioidensa hallinnon kidutusta ja sortoa. Osalla miehistä oli jo taistelukokemusta kotimaistaan (Saghi 2005: 11-20).

Hiljalleen al-Qaida erottautui Azzamista ja muslimiveljeskunnasta. Tämä palveli Bin Ladenin etua, koska hän oli nyt kovassa suosiossa. Hän ohitti suosiossa itseään vanhemman ja kokeneemman Azzamin. Bin Ladenin oli helppo saada suosiota, sillä 1970-luvulta Saudi-Arabiaan oli virrannut valtavasti rahaa ja suuri osa kansaa oli länsimaistunut, mutta samaan aikaan turhautunut varallisuuden 1990-luvulla vähetessä. Bin Laden tarjoi kansalle kunniakkaita perinteitä, joita tuoreemmat sukupolvet eivät tunteneet (Randal 2012: 88-98; Saghi 2005: 17-28). Toisin kuin muslimiveljeskunta, al-Qaida alkoi värvätä kaikkia ja myös elämässään epäonnistuneita. Al-Qaidasta tuli eräänlainen Bin Ladenin reservi, joka ei koskenut vain Afganistania. Värvättyjä oli kotimaissaan valmiina palvelukseen, sillä Bin Laden uskoi, että Afganistanin tapahtumat tulisivat toistumaan muualla. Hänen tavoitteenaan kerrotaan olleen alusta asti umman vapauttaminen, jossa Afganistan oli vain pieni osa. Afganistanissa Bin Ladenin kerrotaan aluksi kiittäneen yhdysvaltalaisia sotaan puuttumisesta, mutta sodan edetessä arabit alkoivat vaatia länsimaalaisten avustusjärjestöjen ja vaikutteiden vetämistä Afganistanista³¹. Afganistanissa oli jossain määrin vastakkainasettelua myös paikallisten ja arabivierastaistelijoiden välillä mm. uskonnollisiin kysymyksiin liittyen. Maahan virtasi jopa kymmeniä tuhansia arabeja, joista osalle kokemus oli silmät avaava näkymä siitä, miten uskottomat voidaan häätää. Jihad alkoi saada laajempiakin poliittisia piirteitä ja myös Lähi-Idän arabivaltioiden johdon legimitettiin alettiin kyseenalaistaa. Kyse alkoi olla etenkin arabivierastaistelijoille enemmän globaalista jihadista kuin vain Afganistanista (Randal 2012: 88-98).

Bin Ladenille Yhdysvallat oli muslimimaailman suurin uhka sen hallitessa maailmaa. Hän näki Yhdysvallat ”paperitiikerinä joka vältti ruumispusseja”. Osama bin Laden ei edustanut tavallisille arabeille mitään valtiota ja hän ei sivuuttanut korruptioita ja muuta heidän elämäänsä haittaavaa kotimaissa. Monet muslimit olivat sitä mieltä, että

³¹ Länsimaisia työntekijöitä uhattiin ja myös Bin Ladenin tiedetään olleen johtamassa joukkoja, jotka pyrkivät uhkailemaan länsimaalaiset ulos maasta (Randal 2012: 88-98).

Yhdysvallat taisteli raukkamaisesti toisten välityksellä ja syyttivät sitä arabien kärsimyksistä ja kuolemista mm. Israelissa. Bin Ladenille jihadissa ei ollut kyse laajenemisesta vaan vapauttamisesta. Koska Saudi-Arabia tuki Yhdysvaltojen suunnitelmia palauttaa Afganistaniin kuningas, mitä islamistit vastustivat, kääntyivät Bin Laden ja Azzam Saudi-Arabiaa vastaan avoimemmin. Islam kieltää muslimijohtajien vastustamisen, joten islamistien piti osoittaa, että Persianlahden maiden johto ei ollut todellisia muslimeita. Azzam esitteli vanhan mongolien uhan aikaisen Fatwan, jonka mukaan muslimit eivät olleet muslimeita, jos he pettivät uskonsa. Näin muslimeiksi kääntyneitä mongolijohtajia vastaan oli voitu käydä. Nyt samaa tuli soveltaa alueen nykyjohtoon, ja sitä perusteltiin mm. länsimaisten lainojen ja sotilastukikohtien sallimisella. Näin muslimiviholliset voitiin julistaa takrifeiksi eli uskonluopioiksi, mistä tuli myöhemmin osa myös al-Qaidan ajattelua. Pian tämän jälkeen Azzam salamurhattiin tuntemattoman tekijän toimesta. Bin Laden palasi Saudi-Arabiaan, mutta ei vielä itse avoimesti kritisoinut saudikuningashuonetta³² (Randal 2012: 92-98).

Vuonna 1989 Bin Laden alkoi kouluttaa Afganistanissa itse valitsemilleen jemeniläisille sodan käyntiä ja joukolla alkoi olla jännittynyt suhde muihin islamistiryhmiin alueella. Ajoitus osoittautui erinomaiseksi, koska Neuvostoliitto oli hajoamassa ja sen liittolainen Etelä-Jemen jäämässä omilleen. Bin Laden tarjosi heille mahdollisuuden saada takaisin maat, jotka monet perheistä olivat menettäneet kommunistihallinnolle. Nämä jemeniläistaistelijat saivat palata Jemeniin melko vapaasti, kun muissa valtioissa Afganistanin veteraaneihin suhtauduttiin epäillen. Bin Ladenin rahoituksen tuella jemeniläisjihadistit palasivat kotimaahansa ja ottivat heimomaansa takaisin. Saudi-Arabian kuningashuone alkoi tässä vaiheessa suhtautua kriittisemmin Bin Ladeniin ja tarkkailla hänen toimiaan.³³ Kuningashuone alkoi vaatia Bin Ladenia lopettamaan Jemenin asioihin sekaantumisen. Toinen seikka mikä ärsytti kuningashuonetta, oli se, että Bin Laden kiersi kertomassa Saddam Husseinin johtaman Irakin vaaroista ja kuvasi Husseinia uskonluopioiksi. Bin Ladenin katsottiin haittaavan

³² Näihin aikoihin hän tapasi al-Qaidan nykyjohtajan al-Zawahirin ja koki enemmän läheisyyttä tämän kanssa, sillä Azzamin motiivit olivat ennen kaikkea poliittisia ja hän uskoi muslimiveljeskunnan eliitteihin perustuvaan rakenteeseen (Saghi 2005; Ayman al-Zawahiri fast facts 2018). Bin Ladenin kannatuspohja oli ennemmin uudelleen uskontonsa löytäneissä muslimeissa, joiden tausta oli hajanainen (Saghi 2005).

³³ Periaatteessa kuningashuonekin vastusti kommunisteja, mutta toisaalta se oli ollut tyytyväinen tilanteeseen, jossa Jemen oli jakautunut, mikä antoi Saudi-Arabialle enemmän toimintavapautta Jemenin alueella (Randal 2012; Saghi 2005).

Saudi-Arabian ulkopolitiikkaa puheillaan. Suhteet Irakiin olivat erittäin vakava kysymys Saudi-Arabiassa. Hänen puheensa Irakin vaaroista osoittautuivat kuitenkin oikeiksi Irakin miehittäessä Kuwaitin ja uhatessa nyt Saudi-Arabiaa. Bin Laden pääsi kuningashuoneen puheille ja tarjosi omia taistelijoitaan torjumaan uhan. Hän kertoi voivansa toimittaa jopa 100 000 taistelijaa Irakia vastaan, eikä ulkopuolisia tulisi päästää maahan. Kuningashuone ei kuitenkaan pitänyt ajatuksesta tuhansien jihadistien tulosta maahan, eikä suhtautunut luottavaisesti näiden joukkojen kykyyn. Bin Ladenin kerrotaan suuttuneen vastauksesta (Randal 2012: 99-108; Saghi 2005: 20-30).

Kuningashuone hyväksyi yhdysvaltalaisjoukkojen tulon maahan, mikä herätti laajalti kritiikkiä mm. uskonoppineiden keskuudessa ja radikalisoi monia Saudi-Arabiassa. Yhdysvaltalaiset jäivät Persianlahdelle sodan jälkeenkin, eikä Saudi-Arabia vaatinut heitä poistumaan. Koska Saddam Hussein oli jäänyt valtaan, joukkoja tarvittiin valvomaan Irakia, ja toisaalta Yhdysvallat pystyi nyt laajemmin kontrolloimaan sille tärkeitä alueita. Bin Laden ei ollut yksin epäluulossaan Saudi-Arabiaa ja Yhdysvaltoja kohtaan. Tämä sai monet Afganistanin veteraanit, mutta myös monet muut näkemään yhteyden Afganistaniin ja he Bin Ladenin tapaan katsoivat taistelun levinneen maahan. Siirtomaahistorian seurauksena vääräuskoisia joukkoja pyhillä mailla pidettiin erityisen nöyryyttävänä, koska aiempi nöyryytys oli hyvässä muistissa.³⁴ Nyt nämä maat olivat taas ulkomaalaisten miehittämiä. Useissa huhuissa uskottiin Yhdysvaltojen jättäneen Husseinin tarkoituksella valtaan voidakseen pitää joukkojaan Persianlahdella. Bin Ladenin oli helppo hyödyntää kasvavaa kritiikkiä ja huhuja. Samaan aikaan alueen valtioiden väestö kasvoi nopeasti ja taloustilanne heikkeni. Tässä tilanteessa Bin Ladenin ei ollut vaikeaa saada kannatusta Yhdysvaltojen ja kuningashuoneiden vastaiselle retoriikalleen. Bin Ladenin passi oli otettu pois, koska hänen toimistaan Jemenissä oli huolestuttu, mutta 1991 kesällä hän onnistui kuitenkin suhteillaan saamaan matkustusluvan ja lähti Peshwariin Pakistaniin. Afganistan oli kuitenkin päätyntä sotapäälliköiden käsiin ja menettänyt viehätystään islamistien piirissä. Lisäksi Azzam oli tapettu ja Pakistan oli Bin Ladenillekin vaarallinen paikka, joten hän siirtyi Sudaniin. Saudikuningashuone oli menettänyt lopulta kärsivällisyytensä ja poisti Bin Ladenilta kansalaisuuden. Myös hänen varansa jäädytettiin ja hänen perheensä otti häneen selvän etäisyyden (Randal 2012: 104-114; Saghi 2005: 20-28).

³⁴ Ilmeisesti Yhdysvalloissa ja Persianlahden kuningashuoneissa uskottiin, että joukot hiljaisesti hyväksyttäisiin, kun ne pysyisivät piilossa tukikohdissaan (Randal 2012; Saghi 2005).

Sudanin tiedustelupalvelu oli tullut Pakistaniin hakemaan Bin Ladenia. Hassan al- Turabi oli noussut todelliseen valtaan Sudanissa ja oli luomassa islamistisen liikkeensä National Islamic Frontin, (NIF) avulla maasta islamistista valtiota. Käytännössä virallinen johto oli vastuussa toimistaan Turabille. Turabi kuitenkin tarvitsi rahaa ja hän näki Bin Ladenissa hyvän liittolaisen ja hän toivotti Bin Ladenin joukkoineen tervetulleeksi Sudaniin. Sudan tarjosi passeja arabeille, jotka olivat joutuneet epäsuosioon omassa maassaan ja Sudaniin kerääntyi paljon radikaaleja islamisteja. Islamistien odotettiin toimivan NIF:n ohjeiden mukaisesti ja pitävän matalaa profiilia. Ympäröivissä valtioissa ja myöhemmin Yhdysvalloissa alettiin kuitenkin käsittää, mitä Sudanissa tapahtui ja epäluulot maata kohtaan kasvoivat. Vuonna 1993 Sudan listattiin terrorismia tukevien valtioiden joukkoon. Silti Bin Laden pystyi lähinnä egyptiläisperäisen sisäpiirinsä avulla salakuljettamaan aseita ja rahaa Sudanista sekä organisoimaan erilaisia terrori-iskuja. Bin Laden ja NIF organisoivat useita egyptiläisministereitä vastaan kohdistettuja iskuja Kairossa ja vuonna 1995 Egyptin presidentin Mubarakin murhayrityksen Etiopiassa, mitkä liitettiin lähinnä NIF:n organisoimiksi. Salamurhayritys herätti jo niin paljon huomiota, että NIF alkoi neuvotella Yhdysvaltojen kanssa Bin Ladenin petttämisestä, sillä se halusi parantaa suhteitaan ulkomaailmaan. Yhdysvallat ei kuitenkaan halunnut Bin Ladenia haltuunsa, koska heillä ei ollut tarpeeksi näyttöä hänen tuomitsemisekseen. Yhdysvalloissa tyydyttiin siihen, että Bin Ladenin tuli lähteä. Myöskään Saudi-Arabia ei halunnut Bin Ladenia, koska hallinto pelkäsi, että hän saa marttyyrin maineen. Bin Ladenille luvattiin jopa Saudi-Arabian kansalaisuus takaisin, jos hän luopuisi kritiikistään kuningashuonetta kohtaan, mutta hän kieltäytyi. Turabi takavarikoi Bin Ladenin varat Sudanissa ja Bin Laden lähipiireineen siirtyi 1996 Afganistaniin. Yhdysvalloissa uskottiin, että uhka Egyptille, Saudi-Arabialla ja muille sen liittolaisille oli nyt poistettu. Vasta myöhemmin, kun Bin Laden oli jo turvallisesti Afganistanissa, Yhdysvaltojen tiedustelu alkoi olla perillä hänen toimintansa todellisesta luonteesta Sudanissa. Bin Ladenin viha vaikuttaa kasvaneen tässä vaiheessa ja hän siirtyi avoimesti ajamaan väkivaltaa vihollisina pitämiään vastaan. Afganistanissa Yhdysvaltojen tiedustelu menetti yhteytensä Bin Ladenin ja hän pystyi toimimaan Talebanin suojissa. Bin Ladenin johtamille leireillä koulutettiin tuhansia jihadisteja taisteluun ja pieni joukko myös terrori-iskujen toteuttamiseen (Randal 2012: 115-162). Vuonna 1998 Bin Laden julisti jihadin ”ristiretkeläisiä ja juutalaisia” vastaan ja onnistui yhdistämään hajanaiset kannattajat ja taktikat yhdeksi koalitioksi (Saghi 2005: 22-23).

4 AINEISTO JA MENETELMÄ

4.1 Kirjeet

Työssä analysoitavia kirjeitä on yhteensä 20 kappaletta ja ne muodostavat 103 sivua materiaalia. Kaikki kirjeet ovat Osama bin Ladenin allekirjoittamia ja ne on päivätty vuosille 1994 – 1998. Kirjeissä käsitellään usein ajankohtaisia tapahtumia. Ajanjakso on rajattu toisaalta aineiston koon rajaamiseksi, mutta myös siksi, että työn tarkoitus on tutkia nimenomaan sitä, miten Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa vastakkainasettelu eli subjekti-objekti jako näyttäytyy. Tällöin keskeisimmäksi tarkasteluajankohdaksi on katsottu al-Qaidan alkuaika. Vielä 1990-luvun alussa Osama bin Laden toimi NIF suojissa Sudanissa, mutta 1990-luvun edetessä al-Qaida alkoi olla yhä itsenäisempi organisaatio ja 1994 Bin Laden menetti Saudi-Arabian kansalaisuutensa. Aineisto alkaa vuodesta 1994 eli kaksi vuotta ennen kuin hän siirtyi uudelleen Afganistaniin ja alkoi saada yhä laajempaa huomiota. Vuonna 1998 Bin Laden julkaisi Fatwan, joka aloitti Jihadin Yhdysvaltoja ja sen liittolaisia vastaan (Randal 2012). Aineisto päättyy vuoteen 1998, koska tähän mennessä voidaan katsoa Bin Ladenin siirtyneen avoimen väkivaltaisen toiminnan ajamiseen.

Kirjeet on saatu West pointin akatemia ylläpitämästä tietokanasta ”Harmony database”. Julkaisijan ilmoituksen mukaan kirjeet on saatu pääsääntöisesti haltuun Yhdysvaltojen asevoimien toimesta eri puolilta maailmaa, eikä niitä ole näin kerätty systemaattisin menetelmin vaan kyse on lähinnä siitä, mitä yhdysvaltalaisjoukkojen haltuun on päätynyt. Näin ei voida olettaa, että aineisto kattaisi kaikki Bin Ladenin kirjeet ajanjaksolta, eikä aineiston kattavuutta tästä näkökulmasta ole mahdollista arvioida. Emme voi myöskään tietää, onko tietokannassa todella edes julkaistu kaikkia yhdysvaltalaisjoukkojen haltuunsa saamia kirjeitä tai onko minkäänlaiset tarkoitukset tai motiivit ohjannut julkaistavien kirjeiden rajausta niin, että osia kirjeistä tai koko kirjeitä olisi jätetty julkaisematta. Joka tapauksessa aineisto näyttää riittävän laajalta sen arvioimiseksi, millaisiin tekijöihin Bin Laden keskittyy tunnustuksen näkökulmasta. Työ ei pyri antamaan yksityiskohtaista vastausta Bin Ladenin näkemyksiin tietystä tapauksesta vaan kuvaamaan hänen kirjeistään esille nousevaa diskurssia tutkimuksen näkökulmasta yleisemmällä tasolla. Aineiston epäsystemaattinen tausta voi toki johtaa siihen, että jotakin olennaista Bin Ladenin kirjoituksista jää puuttumaan. Olisi kuitenkin epätodennäköistä, että 20 kirjeen ja yli 100 sivun aineistosta ei löytyisi sitä keskeisintä rakennetta, jolla Osama bin Laden työn hypoteesien näkökulmasta kuvaa subjekti-objekti

jakoa sekä oikeutusta väkivallalle. Valitettavasti systemaattisesti kerättyä ja täysin kattavaa aineistoa Osama bin Ladenin kirjeenvaihdosta ei ole saatavilla tai West pointin arvion mukaan edes olemassa, joten valittu aineisto muodostaa parhaat lähtökohdat tutkimuskysymyksiin vastaamiseen olemassa olevista aineistoista (Harmony program).

Lukijan on syytä huomioida, että yksittäisten ilmaisujen tai sanojen tarkasteluun voi liittyä vivahde-eroja alkuperäiseen tekstiin nähden, koska alkuperäistekstit ovat arabiaa, ja työssä käsitellään käännöskirjeitä. Edelleen työ on kirjoitettu suomeksi, joten myös työssä esiintyvät lainaukset on käännetty englannista suomeksi. Diskurssia tutkittaessa sanoman alkuperäinen merkitys on tietysti keskeistä ja käännöksiin liittyy vaara merkityksen hämärtymisestä. Työn tarkoitus on kuitenkin arvioida sanomaa kokonaisuutena ja diskurssin merkitystä laajemmin, jolloin yksittäisen lauseen merkityksen ei nähdä muodostuvan niin keskeiseksi, että koko diskurssin luonne muuttuisi. Arabiankieliset alkuperäiskirjeet on käännetty West pointin toimesta englanniksi, missä muodossa niitä on tässä työssä käsitelty, sillä työn tekijä ei hallitse arabiankieltä. Myös alkuperäiset arabiankieliset kirjeet ovat julkaistuna tietokannassa. West point ei tuo esille, kuka kirjeet on kääntänyt tai onko kaikki kirjeet kääntänyt sama henkilö. Joka tapauksessa Harmony ohjelman tarkoitus on tuottaa tietoa tutkijoille ja viranomaisille al-Qaidan sisäpiirin toiminnan ja sen muodostavan turvallisuusuhan ymmärtämiseksi (Harmony program), joten voidaan olettaa, että sinänsä kääntävällä taholla ei ole poliittista tai muuta intressiä tietoisesti pyrkiä vaikuttamaan kirjeiden sisältöön. Aineisto on riittävän laaja, että mahdollisten käännösvirheiden tai tulkinnallisten rajanvetojen ei oleteta vaikuttavan työhön, jossa diskurssia arvioidaan laajemmassa kontekstissa viitekehyksen näkökulmasta. Koska työ arvioi laajempaa sanomaa ja subjekti-objekti jaon muodostamista, yksittäiset mahdolliset sanavalinnat eivät tästä näkökulmasta oletettavasti muuta diskurssia, joka hypoteesien mukaan keskittyy nöyryytetyn yhteisön subjektin muodostamiseen ja nöyryyttäjän objektin asemaan asettamiseen systemaattisesti. Tästä näkökulmasta on keskeistä hieman yleisemmin se, miten diskurssi toimii ryhmien jakamisessa ja kuvaamisessa.

4.2 Kriittinen diskurssianalyysi

Diskurssilla tarkoitetaan yleensä kieltä lauseen takana. Diskurssianalyysi viittaa tekstin ja puheen analyysiin, mutta keskeinen huomio on siinä, että puhuja tai kirjoittaja osaa käyttää kieltä muutenkin kuin vain kieliopillisesti oikein ja tuottaa diskurssilla jotakin enemmän kuin lauseen välittömän merkityksen (Brown 2010). Kriittinen

diskurssianalyysi keskittyy siihen, miten eliitti tai instituutiot näyttäytyvät ja legitimoivat toimintaansa sekä uudelleen tuottavat itseään tekstissä ja puheessa. Tämä liittyy keskeisesti siihen, miten valta tuottaa epätasa-arvoa ja miten se pyritään saamaan näyttämään luonnolliselta. Menetelmä tunnistaa sen, että tietyt yhteiskunnalliset edellytykset on oltava olemassa, jotta tällaisia valtasuhteita voidaan ylläpitää. Esimerkiksi vanhempien valta lapsiin on tietynlainen suhde, jossa vanhemmat käyttävät valtaa lapsiinsa (Van Dijk 1993), mutta se ei ole välttämätön todellisuus vaan diskurssi tuottaa sen. Tästä vallasta tulee itsestään selvää arkipäivässä, mutta se voidaan myös haastaa (Fairclough 2015). Myös sodassa diskurssilla on keskeinen rooli ja sen kautta pyritään kuvaamaan vihollinen. Vihollinen kuvautuu erilliseksi ryhmäksi, joka erotetaan omasta ryhmästä hyödyntämällä diskurssia. Tässä toisaalta korostetaan joitakin asioita ja painetaan toisia unholaan. Ihmisen kykyä väkivaltaan voidaan osaltaan pitää opittuna ja kulttuuriin sidottuna³⁵. Ihmisillä on tarve luokitella maailmaa ympärillään ja sodassa tämä korostuu. Tässä luokittelussa diskurssilla on keskeinen rooli, johon liittyy usein selvä pyrkimys kuvata vihollinen yhtenäiseksi ryhmäksi. Esimerkiksi terrorismin vastaisessa sodassa Yhdysvaltalaisessa diskurssissa al-Qaida, Taleban ja Saddam Hussein liitettiin yhteen terroristien ryhmään, joka oli vihollinen. Tässä keskeistä on vihollisen toiminnan laittomaksi kuvaaminen ja omien toimien kuvaaminen oikeutetuiksi (Hodges 2013).

Kriittinen diskurssianalyysi tutkii sitä, miten teksti osallistuu valtasuhteiden tuottamiseen. Ajatuksen mukaan teksti sisältää näitä suhteita ja legitimoii niitä, mutta olennaista tässä on tunnistaa se, milloin valtaa käytetään ”väärin” ja kyseenalainen valta legitimoidaan. Kriittisessä diskurssianalyysissä pyritään löytämään sitä, miten diskurssi vaikuttaa toimijoiden mieleen, ja näin luodaan yhteys vallan ja diskurssin välille. Keskeistä on se, miten ryhmien välinen valta-asema näkyy tekstissä ja puheessa eli liittyy makrotaso mikrotasoon (Van Dijk 1993). Tosin sanoa kriittisessä diskurssi analyysissä on kyse toimijan ja rakenteen välisestä suhteesta. Diskurssi kertoo, miten asiat ovat, mutta myös usein sen, miten niiden pitäisi olla. Diskurssi voi jopa tuottaa uusia identiteettejä. Ihminen voi aktiivisesti tukea diskursseja tai pitää etäisyyttä niihin (Fairclough 2015). Moderni valta on usein kognitiivista valtaa, jossa keskeistä on saada toisen mieli muuttumaan omien intressien kannalta edulliseen suuntaan. Kyse on Van Dijkin mukaan

³⁵Toisen maailman sodan aikana sotilaan ampuivat osuman vain 15 prosenttia laukauksista, mihin pidetään syynä sitä, että vihollista ei haluttu ampua. Vietnamin sodassa luku saatiin tehokkaalla koulutuksella nousemaan 90 prosenttiin, mitä on pidetty esimerkkinä siitä, että kyky väkivaltaan on nimenomaan sosialisointia kautta opittua (Hodges 2013).

kuitenkin lopulta yhteiskunnallisista kognitioista, koska ne jaetaan ja oletetaan ryhmässä niin, että ne määrittävät sosiaalisia suhteita ja yhteiskunnan rakentumista kokonaisuutena. Kyse ei ole näin manipulaatiosta vaan siihen liittyy päivittäinen diskurssi, joka saa asiat näyttämään luonnollisilta. Eliitti voidaan nähdä eräänlaisena symbolisen vallan käyttäjänä, jolla on edullinen asema valtasuhteiden legitimoinnissa. Näin keskeiseksi muodostuu asema ja mahdollisuus osallistua diskurssiin ja tuottaa tai ylläpitää siitä kumpuavia valtasuhteita. Ideologioiden kohdalla voidaan puhua siitä, miten ne strategisesti kontrolloivat asenteiden muutosta ja kehittymistä. Vaikka esimerkiksi ideologiat ja asenteet voivat näkyä yleisemmin ja voivat olla ominaisia kokonaisille kulttuureille ja yhteiskunnille, yksittäisen tekstin kohdalla kuvastuu se, miten tietty henkilö kokee sen. Näin henkilön kokemukset ja mielipiteet liittyvät yhteiskunnalliseen yleisempään diskurssiin. Kriittisessä diskurssianalyysissä keskeistä on näin yksilön, vallan ja diskurssin suhde. Tässä keskeistä on toisaalta vastaanottaminen ja toisaalta tuottaminen eli se, miten diskurssi luo vallan rakennetta ja mitkä sen seuraukset ovat vastaanottajien mielissä³⁶(Van Dijk 1993).

Faircloughille yhteiskunnan rakenteet ja tapahtumat ovat todellisia. Rakenteiden ja tapahtumien välillä toimii välittäviä prosesseja, joita ovat mm. erilaiset käytännöt ja instituutiot. Yhteiskunnallisia käytäntöjä on lukuisia ja niiden analyysin täytyy olla monitieteellistä. Näihin liittyy tietynlainen diskurssin sääntö, jossa yhtenä osana on hallinta. Kyse on avoimesta prosessista, jossa toimijat tuottavat tekstiä ja sitä kautta rakenteita. Toimijat eivät ole vain rakenteiden toteuttajia tai ilmentäjiä vaan aktiivinen osa niiden synnyssä. Näitä rakenteita voidaan diskurssianalyysin keinoin osoittaa tietyissä yhteiskunnallisissa tapahtumissa ja edelleen mahdollistaa yhteiskunnallinen muutos (Fairclough 2015). Tämä diskurssianalyysin muoto pyrkii luomaan yhteyden yhteiskuntapoliittisen analyysin ja diskurssianalyysin välille. Kriittinen diskurssianalyysi pyrkii ymmärtämään yhteiskunnallisia ilmiöitä, mutta ottaa myös tietyn yhteiskuntapoliittisen näkökulman. Tavoitteena on muutos kriittisen ymmärryksen kautta. Analyysin kohteena on kyseenalaistettu valta. Kyseessä on rakenteellisen vallan tutkiminen, joka keskittyy ryhmiin ja niiden välisiin valtasuhteisiin, jotka diskurssi

³⁶ Diskurssi nähdään keskeisenä välittäjänä siinä, miten valta tuotetaan. Tästä diskurssin tuottamisesta voidaan sulkea ryhmiä ulos, jolloin heidän äänensä ei kuulu vallan ylläpidossa ja toisaalta myös diskurssiin osallistuvilla voi olla erilainen mahdollisuus osallistua siihen (Van Dijk 1993).

tuottaa. Keskeistä on tunnistaa, miten diskurssi tuottaa ja ylläpitää hallinnan ja epätasavaruuden suhdetta³⁷ (Van Dijk 1993).

Diskursseja voidaan tarkastella selvemminkin vallankäytön välineinä huomioimalla kuinka niitä voidaan tarkoituksella ohjata narraatioiden kautta. Identiteettiä rakentavilla narraatioilla pyritään uudelleen määrittämään kansallinen identiteetti ja luomaan kuva kansallisesta yhteydestä. Tämä johtaa siihen, että tämän identiteetin ulkopuolelle suljetaan muut, jotka voivat uhata ryhmän yhtenäisyyttä ja joita vastaan väkivalta voidaan oikeuttaa. Kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta keskeistä on arvioida, kuinka valta ilmaistaan ja legitimoidaan. Yksinkertaisimmillaan tämä tarkoittaa sitä, miten kuulija vakuutetaan vallitsevasta epätasapainosta vallitsevassa kontekstissa ja pyritään saamaan kuulijat toimimaan uuden ehdotetun tasapainon saavuttamiseksi. Tässä keskeistä on oman ryhmän kollektiivisen identiteetin korostaminen ja kohderyhmän erilaisuuden korostaminen. Toinen ryhmä tulee saada näyttämään eksistentiaaliselta uhalta omaa ryhmää kohtaan sen kulttuuristen ja moraalisten ominaisuuksien kautta. Tätä kautta toisen tappaminen ilman syyllisyyttä tulee mahdolliseksi (Podvornaia 2013)³⁸. Osama bin Ladenin kirjeitä voidaan tulkita myös narraatioina. Kyse on siitä, miten bin Laden kuvaa tapahtumia ja antaa niille merkityksen. Kyse ei ole tällöin vain tapahtumien kertomisesta tietyllä tavalla vaan hän tavallaan kokoo historiasta ja ajankohtaisista tapahtumista osia liittäen, mistä edelleen muodostuu hänen ajamiaan diskursseja. Kyse on näin muiden hallinnasta narraatioiden kautta (De Fina & Johnston 2015). Tässä työssä ei kuitenkaan ole suoranaisesti kyse diskurssianalyysistä narraatioiden kautta, vaan enemmän siitä, miten Osama bin Ladenin käyttämä diskurssi näyttäytyy tunnustuksen viitekehyksessä.

³⁷ Kriittisen diskurssianalyysin onnistumista voidaan mitata paitsi sen selitysvoimalla ja kuvaavuudella myös sillä, miten se edesauttaa muutosta (Van Dijk 1993).

³⁸ Ihmiset lähtevät sotaan sillä perusteella, miten he näkevät, tulkitsevat toisen ryhmän ja miten tästä ryhmästä puhutaan. Keskeistä on muodostaa kuva oman ryhmän yhtenäisyydestä ja eroista toisiin ryhmiin. Diskurssi pyritään ohjaamaan niin, että yksilö tarttuu aseisiin syystä, joka ei ole hänen henkilökohtainen intressinsä. Tällä pyritään tavallaan mahdollistamaan ihmisille mahdollisuus käyttää väkivaltaa toista vastaan, sillä lähtökohtaisesti ihminen on haluton tappamaan toisia (Podvornaia 2013).

4.3 Tunnustuksen käsitteen käyttö

Työssä muodostan tunnustuksen käsitteestä eräänlaisen diskurssin rakenteen, joka mukailee Frantz Fanonin näkemystä siitä, miten kolonialismin viitekehyksessä kolonialisoidut kääntyvät hallitsevaa ryhmää vastaan. Pyrin kuvaamaan Bin Ladenin käyttämän diskurssin tätä kautta. Tässä kuvauksessa alistetut tunnistavat oman asemansa nöyryytettynä erillisenä ryhmänä, jolta on evätty subjektin asema. Tämä johtaa siihen, että alistettu ryhmä löytää oman subjektinsa yhteisestä historiastaan ja kulttuuristaan, joka on pakotettu alistumaan. Alistajasta muodostuu vihollinen, jonka valta omaan ryhmään täytyy poistaa ja se asetetaan objektin asemaan, koska tähän liittyy näkemys siitä, että oma kulttuuri katsotaan jopa alistajan kulttuuria ylemmäksi. Tästä seuraa väkivaltaa, koska alistaja ei hyväksy muutosta tai vetäydy valta-asemastaan suhteessa alistettuihin vapaaehtoisesti. Vapaaehtoinen ”vapauttaminen” vallasta ei edes tyydyttäisi alistettuja, koska se ei johtaisi heidän omilla ehdoillaan saavutettuun aitoon subjektin asemaan. Jaan kuvauksen Bin Ladenin kuvaamasta diskurssista kamppailuna tunnustuksesta kolmeen osaan, jotka tulevat esiin jo hypoteeseissa.

1. Ryhmän erillisyyden ja alisteisen aseman tunnistaminen, mistä seuraa oman subjektin löytäminen. Alistettu ei tavoittele herransa subjektin asemaa, koska ei voi saavuttaa sitä.
2. Alistajan vallan tunnistaminen suhteessa omaan kulttuuriin ja alistajan kulttuurin asettaminen omaa alemmaksi. Alistajasta tulee alistetun näkökulmasta objekti.
3. Vastavuoroisen tunnustuksen puute johtaa väkivaltaan. Osapuolet eivät hyväksy asemaansa objektina vaan haluaa määrittää itse vastavuoroisen tunnustuksen edellytykset.

Fanon käsitteli tunnustusta nimenomaan siirtomaavallan viitekehyksessä, missä alistettuja ovat siirtomaiden asukkaat. Fanonille alistukseen liittyy selvästi rasismi ja valkoisten ylivalta. Tämän työn tutkimuskenttä on hieman erilainen. Tarkastelussa on diskurssin kuvaaminen globalisoituneessa ja fragmentoituneessa maailmassa, missä kyse ei enää ole niinkään selvästi esimerkiksi maa-alueen tai valtion vapauttaminen vaan ennemmin erilaisten toimijoiden valta-asetelma sekä paikallisella, että globaalilla tasolla samanaikaisesti. Toki Fanon kuvaa laajasti sitä, miten siirtomaiden asukkaat ovat kadottaneet oman kulttuurinsa ja ovat alisteisessa asemassa isäntämaissa. Toisaalta al-Qaida vetoaa laajasti arabimaailman vapauttamiseen länsimaisista vaikutuksista. Kummassakin tapauksessa keskiössä on ennen kaikkea tunnustamaton ihmisryhmä ei niinkään valtion tai maantieteellisen alueen asema. Tällaisessa diskurssissa alistus ei lopu vain häätämällä alistaja vaan haastamalla valta-asetelma globaalillakin tasolla. Jo Fanon

puhuu siitä, miten siirtomaaisännät voivat säilyttää valtansa entisissä siirtomaissa poistuttuaankin sieltä, mutta al-Qaidan aikaan maailma on entistä fragmentoituneempi, mikä mahdollisesti heijastuu näin myös kamppailuun tunnustuksesta.

4.4 Kriittisen diskurssianalyysin soveltaminen

Kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta on tärkeää huomioda se, miten tekstissä käytetään valtaa ja kehen valtaa pyritään käyttämään (Huckin 2002). Bin Ladenin kirjeiden yleisöksi työssä oletetaan muslimit yleensä, vaikka kirjeet sinänsä on pääsääntöisesti osoitettu Saudi-Arabian kuningashuoneelle. Kirjeiden sisällöstä käy kuitenkin nopeasti ilmi, että ne vetoavat laajempaan yleisöön ja osoitus on tarkoitettu lähinnä kertomaan kuningashuoneelle, miten he sortavat aitoja muslimeita. Osassa kirjeistä kehoitetaan väkivaltaisesti vastustamaan kuningashuonetta tai käymään sotaa tätä vastaan, joten kirjeitä on tuskin tarkoitettu vain kuningashuoneen edustajien luettavaksi.

Työssä keskeistä ei ole arvioida sitä, kenellä valta on vallitsevassa diskurssissa, koska työssä analysoidaan vain yhden henkilön kirjeitä ja näin hän luonnollisesti hallitsee analysoitavaa diskurssia. Tässä työssä keskeistä on havaita, että Bin Laden pyrkii vetoamaan laajaan yleisöön ja käyttämään näihin valtaa hyödyntämällä ja vahvistamalla diskurssia, jossa vihamielinen länsi alistaa muslimit. Bin Ladenin valta vaikuttaa diskurssiin kumpuaa jostakin ja tunnustuksen käsite on työssä keskeisenä tarkastelun kohteena juuri tästä syystä. Mikäli al-Qaidan toimintaa voitaisiin kuvata kamppailuna tunnustuksesta, perustuisi Bin Ladenin valta osaltaan diskurssin kautta koettuun moraaliseen oikeutukseen, jota Bin Laden sekä vahvistaa että hyödyntää. Tästä näkökulmasta keskeistä on kuvata se, miten bin Laden kuvaa subjektin erityisyyden, objektin vihollisuuden ja väkivallan oikeuttamisen diskurssin kautta, jossa muslimit on oikeudettomasti nöyryytetty vihamielisen lännen toimesta. (Van Dijk 2015). Kyse on siis siitä, miten Bin Laden pyrkii toisaalta näyttämään epätasa-arvoisen suhteen ja vahvistamaan diskurssia muslimien kunniallisina. Lännen diskurssista tulee muslimeita alistava ja kuvatussa diskurssissa tunnustus muslimien tulee todeksi. Tässä diskurssissa Al-Qaidan toiminnasta tulee tarkoituksenmukaista ja järkevää jopa välttämätöntä. Vaikka seuraukset syntyisivät diskurssissa, ne ovat todellisia niiden yhteiskunnallisten vaikutusten kautta. Sinänsä tämä todellisuus voi olla totta Bin Ladenille, eikä sen perustelu jostain muualta katsottuna ole tässä mielessä kiinnostavaa. Enemmän keskeistä

on se, miten diskurssia käytetään ja haastetaan vastakkainasettelun korostamiseksi, jota pyritään kuvaamaan kamppailuna tunnustuksesta (Foucault 1978).

Kriittisessä diskurssianalyysissä tekstiä ei katsota, minkään tarkan systemaattisen menetelmän kautta. Kriittinen diskurssianalyysi ei myöskään suoranaisesti pyri löytämään tekstistä jotakin vaan vahvistamaan, selittämään ja rikastamaan oletettua näkemystä ja näin tuomaan sen muille esille. Näin menetelmällä pyritään tuomaan esille jotakin, mikä olisi muuten vaikeasti nähtävissä yksityiskohtaisella tavalla. Työn kannalta tähän pyritään lukemalla kirjeet tunnustuksen käsitteen näkökulmasta (Huckin 2002). Sillä diskurssi on sellainen merkityssuhteiden kokonaisuus, joka rakentaa todellisuutta, diskurssi sekä tuottaa sosiaalisirakenteita että on samaan aikaan niiden seuraus. Kriittinen diskurssianalyysi menetelmänä ei ole ehdottoman rajattu ja tässä työssä tavoitteena on löytää menetelmän avulla Bin Ladenin kirjoituksista diskurssi, jossa hän käyttää valtaa ehkä osin päämäärähakuisestikin ja kuvata se kamppailuna tunnustuksesta. Diskurssi siis katsotaan liittyväksi toisaalta oman subjektin luomiseen ja toisaalta objektin luomiseen. Koska osapuolilta puuttuu vastavuoroinen tunnustus, diskurssissa korostuu väkivallan tarpeellisuus. Työ pyrkii tunnistamaan diskurssin annetun viitekehyksen valossa, mutta myös liittämään Bin Ladenin kirjeet tähän viitekehykseen. Diskurssianalyysi lähtee ensisijaisesti aineistosta, mutta diskurssi on lähtökohtaisesti tarkoitus suhteuttaa viitekehykseen ja tuoda esille diskurssista rakenne sen näkökulmasta. Työn tarkoitus on lopulta kuvata Bin Ladenin kuvaama diskurssi perusteluna al-Qaidan toiminnalle sen tuottaessa kamppailun tunnustuksesta. Ensisijainen analyysin kohde on kuitenkin teksti, ja huomio kiinnittyy myös siihen, onko sitä ylipäättään mahdollista kuvata tästä näkökulmasta ja arvioida sitä, onko diskurssi ristiriidassa viitekehyksessä esitetyn teorian kanssa. Diskurssianalyysissä ei ole tavoitteena toistettavuus luotettavuuden mittarina vaan keskeistä on enemmän näyttää, miten diskurssi toimii vahvistettavalla tavalla (Oddo 2013).

Kriittisessä diskurssianalyysissä lukija ottaa aseman tekstin lukemiseen, mikä on keskeinen syy siihen, että se on valittu tässä työssä menetelmäksi. Yleensä kriittinen diskurssianalyysi lähtee tavoitteesta yhteiskunnalliseen muutokseen ja epätasa-arvon ja vallan tunnistamisen kautta, mutta tässä työssä menetelmää käytetään siinä mielessä epätavanomaisesti, että työn tavoite ei ole sinänsä epätasa-arvon tunnistaminen tai poistaminen vaan enemmän sen ymmärtäminen, miten tunnustuksen käsite näkyy tekstissä. Kriittinen diskurssianalyysi lähestyy tekstiä nimensä mukaisesti kriittisesti,

mikä on työn tarkoituksen kannalta olennaista. Jotta hypoteeseja voidaan tarkastella, tulee tekstistä löytää sellainen diskurssi, jonka kautta Bin Laden oikeuttaa al-Qaidan toimintaa, ja kuvata se tunnustuksen käsitteen kautta. Kyse ei ole Bin Ladenin mielipiteiden tai todellisen tilanteen arvioinnista vaan siitä, miten teksti tuottaa diskurssissa tietynlaista yhtenäisyyttä ja vastakkainasettelua, mikä johtaa väkivaltaan. Kriittinen diskurssianalyysi ei vain kuvaa tai luokittele tekstiä vaan keskiössä on se, miten diskurssien kautta voidaan selittää yhteiskunnan rakenteita ja kanssakäymistä. Tässä työssä tavoite on selittää Bin Ladenin kuvaama diskurssi tunnustuksen viitekehyksessä eli miten se tuottaa subjektin muslimista, objektin heidän vastustajistaan ja perustelee väkivallan väistämättömyyden (Van Dijk 2015).

5 ANALYYSI

Analyysissä Bin Ladenin kuvaama diskurssi liitetään tunnustuksen käsitteeseen kuvaamalla diskurssin rakenne sen kautta, miten Bin Laden kuvaa alistettua subjektia ja edelleen kuvaa objektin, joka alistaa subjektin. Viimeisessä analyysivaiheessa tarkastellaan diskurssia siitä näkökulmasta, miten se kuvailee väkivallan tarpeellisuutta ja välttämättömyyttä subjektin näkökulmasta. Diskurssissa kuvaukset liittyvät ja limittyvät toisiinsa, ja diskurssin rakenne kamppailuna tunnustuksesta muodostuu näkyväksi analyysiprosessin kautta, jossa diskurssi liitetään viitekehykseen.

5.1 Muslimit ovat alistettu subjekti, joka ei ole minkään valtion alamainen

Alistetun subjektin syntyminen Bin Ladenin ajamassa diskurssissa rakentuu siitä, miten muslimit kuvautuvat yhdeksi valituksi suurkansaksi, joka on oikeudettomasti alistettu. Analyysissä subjektin rooli jaetaan näin kahteen erilliseen Bin Ladenin esittämään kuvaukseen, joista toinen korostaa muslimien erityisyyttä yhtenä ryhmänä ja toinen keskittyy korostamaan näiden epäoikeudenmukaista ja alistettua asemaa. Jako ei ole yksiselitteinen, mutta siitä voidaan nähdä, kuinka subjektin erityisyys tekee sen alistuksesta oikeudetonta eli kumpikin näkökulma on subjektin luomiseksi keskeinen.

5.1.1 Muslimit ovat yksi ja sillä on kunnia

Analyysi subjektin luomisesta nostaa esille sen, miten Bin Laden kokoaa subjektia yhdeksi toimijaksi ja toisaalta antaa tälle erityisen aseman. Analyysi tuottaa kuvan, jossa muslimilla on tehtävä puolustaa pyhää maata. Tätä tehtävää johtavat totuuden puolustajat, joita Bin Laden kutsuu kaikki muslimit seuraamaan. Bin Laden liittää

tekstissään muslimien yhteisen päämäärän kontekstiin, jossa muslimien on yhdistyttävä yhteiseen päämäärään auttamalla toisiaan kaikkialla, sillä yhdessä muslimeilla on resurssiensa ja lukunsa puolesta mahdollisuus luoda oikeudenmukainen maailma. Muslimi on toisen muslimin veli, mikä ohittaa etniset- tai kansalaisuuskysymykset.

5.1.1.1 Pyhänmaan vartijat

Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa muslimeilla on tehtävä puolustaa kotimaatansa, joka on heille pyhä. Tässä kuvauksessa uskonto ja maa liittyvät yhteen, ja pyhän maan kansa on erityinen. Pyhämaa on muslimien kotimaa. Tämä liittyy laajemminkin ajatukseen muslimeista yhtenä kansana, mutta Bin Ladenin puheesta voidaan erottaa selvä teema, jossa pyhä maa on erityinen, ja toisaalta sen puolustaminen kuuluu kaikille muslimeille myös muualla.

Bin Laden pyrkii useissa yhteyksissä erottamaan muslimit valtioista, joiden alueella he asuvat ja muodostamaan muslimeista erillisen näistä valtioista riippumattoman toimijan. Osama bin Laden katsoo useissa yhteyksissä, että hän edustaa menettämäänsä kotimaata. Bin Laden kuvaa kotimaata ”islamin kehtoa ja profeetan synnyin paikkaa” (Kirje 1). Hän viittaa ”musliminuorisoon islamin kehdossa” ja nuoriin Arabian ”niemimaan poikina”. Bin Laden katsoo muslimien olevan tämä kotimaansa vartijoita. Umma³⁹ ”puolustaa islamin kehtoa” ja Bin Laden pyytää muslimeita kokoontumaan tehtävässä yhteen ”olka olkaa vasten” (Kirje 7), sillä ”kahden pyhän moskeijan maa sijaitsee koko islamin kansakunnassa, eikä se ole vain Arabian niemimaan ihmisten vastuulla” (Kirje 20). Bin Ladenin mukaan Arabian ”niemimaan kansa on ylpeää, ja rakkaudessa ja kunnioituksessa kasvanutta. He ovat profeetan vartijoita” (Kirje 5). Hän kutsuu näitä ihmisiä ”erityisiksi” ja ”muslimeiden maan” vartijoiksi (Kirje 7). Bin Laden vetoaa ”islamin kutsuun, minkä voimasta kaikki yhdistyvät yrityksissään saavuttaa yhteinen tavoite”. Hän vetoaa ”veljiimme Arabian niemimaalla”, sillä ”Ihmiset vaativat lailliset oikeutensa ja muut lailliset pyyntönsä”. ”Me pyydämme jumalaa tuomaan meille hyvyyden ja suojeluksen pahalta” (Kirje 2). Bin Laden sanoo ”muslimiveljen auttaminen

³⁹ Umma viittaa kaikkien muslimien yhteisöön, johon liittyy ajatus kaikkien muslimien tasa-arvosta ja yhteydestä kulttuurisesta ja maantieteellisestä taustasta riippumatta (Ummah 2019)

on velvollisuus” (Kirje 19). Näin Bin Ladenille kunniallinen osa ummaa ja ulemaa⁴⁰ on erillään valtiosta. Hän kuvaa sen pyhänmaan vartijana.

5.1.1.2 Järkkymättömät totuudenvartijat

Bin Laden kuvaa kuinka joukko muslimeita tuntee totuuden ja tämä joukko rohkeana ja järkkymättömänä puolustaa totuutta kaikkien muslimien tähden. Hänelle totuuden voitto on tulossa ja kaikkien muslimien tulisi seurata tätä totuutta ja sen saarnaajia taustastaan riippumatta. Näin Bin Laden kuvaa, miten tietyillä saarnaajilla on ymmärrys objektiivisesta totuudesta, jota kaikkien muslimien tulisi seurata, ja tämä totuus nostaa kansan ylemmäksi ja tämä kansa on kaikki muslimit.

Muslimit ovat Bin Ladenin mukaan totuuden asialla ja hän puhuu kuinka *”totuuden puhujat erotetaan valehtelijoista ja kierot hyvistä”* ja edelleen *”jumala erottaa ne jotka ovat totta ja ne jotka ovat vääriä”* (Kirje 8). Bin Laden toistaakin usein totuudenmukaisuuden merkitystä ja puhuu *”kansan oppineista ja totuudenmukaisista saarnaajista”* (Kirje 4). Bin Ladenille todelliset oppineet ovat niitä, jotka *”pyrkivät Allahin maailman edistämiseen”*. Bin Ladenin mukaan oppineiden tulee *”olla rohkeita puhuakseen kaikesta riippumatta. Rohkeus on se, mikä erottaa hänet muista muiden esimerkiksi”* (Kirje 14). Hänen mukaansa totuudenmukaiset *”oppineet ja saarnaajat, nostavat umman päät korkealle kohtaamaan yksinvallan”* ja he *”nostavat verhon totuuden päältä”*. Hän korostaa useassa yhteydessä, miten totuudenmukaisia oppineita seuraamalla umma nousee korkeuksiin (Kirje 4; Kirje 14). Oikeiden oppineiden kautta *”umma pääsee eroon epäoikeudenmukaisuuden häikäilemättömyydestä”* (Kirje 14) Hän puhuu oppineista *”valittuina kansan lapsina”*. Bin Ladenin mukaan *”uudistusten vaatimus on levinnyt koko kansaan”* ja nämä ihmiset *”ovat uudistuksen johtajia”*. *”Kansa kokoontuu näiden uudistajien ympärille”* (Kirje 4; Kirje 14). Näin Bin Ladenille todelliset muslimit edustavat totuutta ja kunniaa, jopa valittua kansaa. Bin Laden korostaa, että on olemassa totuuden ymmärtäviä oikeaoppisia islamin oppineita, joita kuuntelemalla oma kunniallinen paikka voidaan löytää. Materia ei ole todelliselle muslimille tavoittelemisen arvoista vaan totuus. Bin Laden katsoo, että hän ja hänen kannattajansa *”tekevät oikeutta*

⁴⁰ Ulema viittaa islamin uskonoppineisiin. Uskonoppineella voi olla muodollinen koulutus, mutta se ei ole etenkin maaseudulla edellytys sille, että henkilön voidaan katsoa olevan osa ulemaa (Ulama: Sunni 2019)

niille, jotka sen ansaitsevat” (Kirje 1; Kirje 4), eli tavallaan erottaa todelliset muslimit oikeuden ansaitsijoiksi ja seuraamalla totuutta muslimit liittyvät tähän ryhmään.

Bin Laden kutsuu kaikkia muslimeita totuudenmukaisten saarnaajien seuraajiksi ”*koko islamilaisessa maailmassa*” (Kirje 4). Bin Laden sanoo umman olevan ”*oppineiden, uudistajien johtama ja se koostuu kauppiaista, heimojohtajista, sotilaista, vartijoista, koulutetuista ja eliitistä sekä lopusta kansasta*”. ”*Valittu joukko johtaa ummaa*”, eikä ”*umma petä tai hylkää sitä*”. Tämä umma ”*on tullut vapaaksi johtavan regiimin rajoituksista ja paennut sen auktoriteetilta ja kontrollilta*”. Bin Laden katsoo, että hänellä ”*ei ole muuta mahdollisuutta kuin ylistää tätä mahtavaa kannanottoa, missä oppineet ovat vahvistaneet kansannousun, jolla on totuus yli yksinvaltiuden epäoikeudenmukaisuuden*” (Kirje 4). Näin Bin Laden antaa kuvaa totuuden omaavasta joukosta, joka on niin hänestä kuin valtiostakin riippumaton, mutta jota hän tukee. Todellinen umma on hänelle näin se subjekti, joka seuraa tätä totuutta. Bin Laden pyytää siunausta ”*vihalle totuuden vuoksi*”. Hän pyytää muslimeita ”*kestämään voiton käytäntöjä siinä kuin koettelemuksenkin, sillä molemmat johtavat etsimäänne päämäärään. Totuuden ihmiset eivät vetäydy uskostaan, eivätkä he seiso päät painettuina islamille vihamielisten toimien edessä*”. Hänen mukaansa he ovat ”*menossa kohti kohtaloaan*” (Kirje 8). Bin Ladenin mukaan ”*me tiedämme*” ja ”*jumalan uskonto on voittoa*” (Kirje 9). Bin Laden sanoo ”*Todellisen hurskaiden esi-isien umman uleman ja heidän hyvien seuraajiensa on ottanut tehtävän*” totuuden puolustajana (Kirje 10). Näin Bin Ladenille koko umma on yhtä ja koostuu totuudenmukaisista muslimeista, joiden on vainosta huolimatta puolustettava totuutta pyhänä tehtävänä.

Bin Laden kuvaa totuuden puolustajia hurskaina ja vainoa pelkäämättöminä. Tällaiset ihmiset vapauttavat kaikki muslimit. Tällaiset oppineet ovat ”*vaatineen islamilaisten lakien soveltamista ja ihmisten tekemien lakien hyväksynnän kieltämistä, koska ne sallivat mikä on kielletty ja päinvastoin*”. Bin Laden puhuu näistä ”*oppineina, saarnaajina ja uudistajina*” ja jatkaa, että ”*niiden jotka puhuvat totuutta tukeminen ja islamin vihollisten paljastaminen on jokaisen vastuulla ja uskonnollinen velvollisuus riippumatta seurauksista*”. Bin Laden vaatii, että ”*vangitut saavat reilun oikeudenkäynnin, ja todisteet heidän rikoksistaan toimitetaan*” ja tuomio annetaan ”*umman edessä*”. Bin Laden sanoo lähestyvänsä vankeja ”*ihailulla ja kunnioituksella, koska nämä ottivat kantaa*”. Hän lainaa koraania ”*ne jotka uskovat ovat ylimpiä. Allah on luvannut niille jotka uskovat ja tekevät oikeudenmukaisia tekoja, että hän varmasti sallii*

heille maan perimisen”. Lisäksi hän lainaa koraania sanoen ”*pelon jälkeen, jossa he ovat eläneet, saatte turvallisuuden ja rauhan*” (Kirje 13). Hän vetoaa siihen, että muslimikansa ei anna hallinnon ”*järkyttää heidän lujuttaan, niiden toimesta joilla ei ole varmuutta uskonnosta*”. Bin Laden vetoaa profeetan sanoihin, joiden mukaan ”*muslimi on muslimin veli. Hän ei alista toista muslimia, eikä tuota tälle pettymystä tai petä häntä*” (Kirje 5). Bin Ladenin mukaan he ”*seuraavat oikeaa profeetan polkua*” ja hän sanoo kannattajilleen näiden olevan kutsuttu niiden puolelle ”*jotka on vaadittu astumaan syrjään, vangittu tekosyillä ja niiden jotka hyväksyvät totuuden ilman todisteita*” (Kirje 4). Bin Ladenin mukaan ”*kansakunnan johtajat on tehty totuudenmukaisista uskonoppineista, saarnaajista ja uudistajista, jotka ovat todistaneet itsensä kykeneviksi ratkaisemaan vakavat asiat koettelemuksissa ja kärsimyksissä*” (Kirje 16). Näin Bin Laden osoittaa ihailua muslimeita kohtaan ja luo heistä kuvaa totuuden puolustajina, jotka kestävät kärsimyksensä, mutta joita odottaa parempi tulevaisuus, kun pysyvät totuuden tiellä järkkymättömästi. Nämä muslimit ovat oikealla totuuden asialla.

5.1.1.3 Yksi rikas ja kunniallinen suurkansa

Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa muslimit ovat rikas suurkansa, joka ansaitsee sen mukaisen paikan maailmassa. Todelliset muslimit eivät vain tiedä totuutta vaan heillä on myös väkimäärän ja resurssien kautta mahdollisuus nousta yhdeksi totuutta puolustavaksi suurkansaksi. Muslimien tulee liittyä yhteen, koska kuten edellisissä kuvauksissa he ovat totuudenpuolustajia ja toistensa veljiä, joilla on yhteinen päämäärä. Bin Ladenin mukaan muslimien on yhdistettävä voimansa. Tämä liittyy osaltaan siihen, miten Bin Laden kuvaa muslimit toistensa veljiksi ja pyhän maan puolustajiksi. Bin Ladenin puheessa kuitenkin voidaan toisaalta erottaa keskustelu pyhänmaan puolustamisesta ja toisaalta keskustelu muslimien laajemmista tavoitteista yhtenä kansana, jolla on jaettu kohtalo.

Bin Ladenille todellisilla muslimeilla on yhteinen päämäärä kaikkialla islamilaisessa maailmassa ja hän viittaa muslimeihin ”*Allahin valittuina*” (Kirje 19). Bin Laden korostaa myös muslimien yhteistä vahvuutta. Bin Ladenin mukaan ”*muslimien vaiva ei ole sotilaallinen heikkous tai köyhyys*”. ”*Islamin kansalla ei ole puutetta rahasta, miesvahvuudesta tai varusteista. Se ei voittanut historiallisia taisteluitaan näistä lähtökohdista*”. Bin Ladenin mukaan ”*palestiinalaisnuorten sankarilliset toimet vahvistavat tämän teorian*” (Kirje 11). Bin Laden puhuu muslimeista rikkaina, sillä ”*maa makaa öljyn päällä*”, minkä ”*merkitystä ei voi kieltää. Maa tuottaa kolmanneksen*

OPEC:n öljystä”. Tämän lisäksi Bin Laden toteaa, että kuninkaan valtakauden alussa Saudi-Arabialla oli rahavarantoa ”140 miljardia, mikä oli tuolloin enemmän kuin Yhdysvalloilla, Britannialla ja Ranskalla yhteensä” (Kirje 16). Bin Laden kuvaa muslimeita olevan yli miljardi ja viittaa useissa yhteyksissä muslimien lukuisuuteen (Kirje 18; Kirje 19). Bin Laden toki diskurssissa korostaa rikkauden olevan väärin jaettu, mutta hän toisaalta nostaa usein esille sen, että muslimeilla olisi varallisuutensa ja lukuisuutensa puolesta mahdollisuus vaikutusvaltaiseen asemaan yhtenä kansana.

Bin Ladenin mukaan tämän suurkansan tulee yhdistyä pyrkimyksissään ja hän kuvaa kuinka muslimit yhtenä suurkansana voittavat vaikeudet. Esimerkiksi Jemenissä ”*nuoret muslimimiehet syöksivät vallasta kommunisti hallinnon*”. ”*Jemeniläiset vaativat takaisin heidän valtaansa ja ideologista olemustaan*” kommunismin ”*suuren pahan painettua heidän rintansa*”. Bin Laden onnittelee ”*muslimeita ja erityisesti jemeniläisiä tästä suuresta saavutuksesta*” sekä varoittaa, että ”*heitä ei paineta kuoppaan kahdesti*” (Kirje 3). Jemeniläisten voittoon viitaten, että islamin avulla ”*yhteys luo mahdollisuuden murtaa kahleet, jotka kahlitsevat islamistisen heräämisen. Etelässä ja pohjoisessa tämä (yhteys) kasvattaa niiden määrää, jotka uskovat jumalan todenmukaisuuteen*” (Kirje 2). Myös muualla muslimien yhteys suurkansana nousee esille, sillä ”*muslimi on muslimin veli, eikä hän tee tälle vääryyttä tai hylkää tai petä tätä*” (Kirje 6). Viitaten Yhdysvaltalaisjoukkoihin Arabian niemimaalla, Bin Laden toteaa, että ”*Kiinnostus asiaa kohtaan islamin kansakunnassa kasvaa yhä päiväpäivältä, niin Arabian niemimaalla kuin sen ulkopuolellakin*” (Kirje 20). Yhdessä muslimit ovat vahvoja ja bosnialaisiin viitaten hän kertoo, että sorretut tietävät, että ”*heidän todelliset tukijansa ovat Arabian niemimaalla. Heidän todelliset tukijansa ovat nuorison kerma, joka on päässyt irti hallinnon otteesta, ja jotka ovat sekoittaneet oman verensä bosnialaisten vereen*” sekä ”*hyväntahtoiset hyväntekijät jotka toimittavat rahaa suoraan heille tai antavat rahan turvallisiin käsiin, jotka toimittavat sen suoraan heille*” (Kirje 17). Bin Laden vetoaa ummaan myös palestiinalaisten vapauttamiseksi. Hän kutsuu palestiinalaisia ”*kiviä heittäviksi sankareiksi*” ja kehottaa ”*Ummaa palauttamaan kunniansa ja arvokkuutensa*” (Kirje 10). Bin Laden vetoaa ”*meidän veljiin ja meidän kansamme poikiin, niihin joilla on kunnia ja arvokkuus. Ulemaan joka kääntää kasvonsa vain Jumalalle*” (Kirje 6). Näin Bin Ladenille muslimien tulee tunnistaa asemansa tämän suurkansan jäsenenä ja kohdata vaikeudet yhtenä. Tämä liittyy osaltaan myös muslimien alistamiseen, mutta yksi

keskeinen näkökulma kuvauksessa on se, että muslimit muodostavat yhden suurkansan sen voittamiseksi.

5.1.2 Kunnialliset muslimit on nöyryytetty

Bin Ladenin kuvauksessa muslimien asema on nöyryytetty monessa mielessä. Muslimeilta evätään kelvollisen elämän taloudelliset edellytykset ja heidän mahdollisuutensa elää islamin oppien mukaan rajoitetaan. Muslimien asema on nöyryytetty Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa, jossa ulkopuoliset eivät kunnioita muslimeita tai välttämättä edes piittaa heidän hengestään, sillä he ovat muslimeita.

5.1.2.1 Muslimit kärsivät puutetta ja vainoa

Bin Ladenin kuva Arabian niemimaalla muslimien elävän puutteesta ja vainottuina, kun heitä oikeudettomasti riistetään, syrjitään ja vangitaan. Bin Ladenin mukaan epätasa-arvoinen varallisuuden jako Arabian niemimaalla, koituu kansan taakaksi (Kirje 2). Bin Ladenin kuva toistuvasti sitä, miten todelliset muslimit kärsivät jatkuvaa puutetta ja vainoa oikeudettomasti Saudi-Arabiassa. Hänen näkemyksensä mukaan johtava ”ulema kärsii, se on marginalisoitu ja vainottu” ja myös tavallisten ”ihmisten oikeuksia rikotaan”. ”Ne jotka kieltäytyvät tekemästä yhteistyötä korruptoituneen hallinnon kanssa eristetään”. Hallinto lietsoo hänen mukaansa sotaa ”oikeudenmukaisia ihmisiä vastaan” (Kirje 1) ja ”he (hallitsijat) kastelevat puunsa heidän (kansa) verellä ja hiellä” (Kirje 19). Näin Bin Ladenin mukaan muslimeista tuli ”katkeria, kun heidän pyhät paikat vallattiin, heidän maansa vauraus varastettiin ja heidän rikkautensa ryöstettiin” (Kirje 18), mutta Bin Ladenin kuva kuinka ”taloudelliset vaikeudet, jotka vaikuttavat ihmisten elämään” (Kirje 15). Bin Ladenin mukaan samaan aikaan ”kansakunnan parhaat oppineet, saarnaajat ja nuorison kerma” vangitaan (Kirje 17).

Bin Ladenin kuva, miten muslimien mahdollisuus elämän perustarpeisiin on vaarantunut. ”Talouden romahtamisen todellisuus koskettaa nyt ihmisiä ja vaikuttaa heidän arkipäiväisiin perustarpeisiinsa, kuten ruokaan, polttoaineeseen, lääkkeisiin, sähköön, koulutukseen ja muihin tarpeisiin”. ”tulevat sukupolvet joutuvat kantamaan ne velat, jotka on otettu, koska maan varat on ylenpalttisesti käytetty henkilökohtaisiin himoihin ja mieltymyksiin” (Kirje 15). Bin Ladenin mukaan velat ja romahtava taloudellinen tilanne ”asettaa suuren taakan kansalaisten ja asukkaiden hartioille. He kantavat verojen ja velvollisuuksien painavaa taakkaa, ja heidän taskunsa tyhjenevät kalliin veden, sähkön

ja ruuan seurauksena” (Kirje 16). Sairaaloita Bin Laden kuvaa ”ihmisten teurastamoiksi”. Bin Laden nostaa esille myös nuorten ja yliopistoista valmistuneiden kasvavat työttömyysluvut (Kirje 16; Kirje 15) sekä koulutuksen ongelmat kuvaamalla, miten ”yliopistosta valmistuneiden ja nuorten työttömyys on rehottanut maassa viimeiset kymmenen vuotta” (Kirje 15). Koulutuksen tilannetta Bin Laden kuvaa katastrofaaliseksi opettajien ja oppilaiden kärsiessä (kirje 16). Hänestä ”kansakunta hukutetaan velan mereen”, minkä lisäksi sallitaan korko lainoille ”mikä tekee köyhistä köyhempiä”. Bin Ladenin mukaan ”jo pelkät korot ovat raskas taakka valtion budjetille” ja näin ”pitää tulevia sukupolvia kansainvälisten instituutioiden vankeina” (Kirje 16). ja ”tämä kaikki on syössyt kansakunnan todelliseen tragediaan”. Näin Bin Laden kokee kansan kärsivän puutetta epätasa-arvoisessa yhteiskunnassa valtion velkaantuessa ja hintojen noustessa. Bin Laden pyytää Allahia ”häättämään kansan kärsimykset ja poistamaan sen huolet ja surut” eli kuvauksessa kansa kärsii nykytilanteessa (Kirje 17).

5.1.2.2 Muslimien totuus on kielletty

Bin Ladenin käyttämässä diskurssissa muslimit eivät voi elää totuudenmukaista elämää ja tässä kuvauksessa nykytilanteessa on kyse ”kansakunnan altistamisesta loukkaukselle sen arvokkuutta kohtaan” (Kirje 16). Näin Bin Laden tavallaan muodostaa kuvaa, jossa valtio toimii muslimeita ja heidän totuuttaan nöyryyttävällä tavalla. Bin Laden vaatii sharian lakia palautettavaksi ja ”tilapäisiä” lakeja kumottavaksi. Bin Laden toteaa lain olevan maassa ”korruptoitunut ja levittävän pahuutta” (Kirje 1). Bin Laden kehottaa miettimään ”epäoikeudenmukaisuutta uskovia kohtaan, ja miten sinä (Kuningas Fahd) rajasit uskonoppineiden, saarnaajien, uudistajien, kauppiaiden ja heimojohtajien oikeudet”. Bin Ladenin mukaan ihmisten tekemät lait ”johtavat sekä maan, että siellä asuvien ihmisten turmeltumiseen”. Hallitsija on tuonut kansalle ”pahoja asioita”. Nykyisessä tilanteessa ”ei ole kunniaa”. Bin Laden kertoo rukoilevansa, että ”kärsivällinen ja järkkymätön ulema kellarityrmissä ja rautaporttien takana” ”vapautettaisiin ja heidän asemaansa helpotettaisiin” (Kirje 16). Näin Bin Laden kuvaa sitä, miten kansakunta on ajettu islamin näkökulmasta epäluonnolliseen ja alistettuun tilaan. Bin Ladenin mukaan valtio tekee sen palvelijoista ”alistetuista sivistymättömiä kapinallisia” vaatiessaan kansaa toimimaan sen ohjauksessa. Bin Laden kuvaa valtion palvelijoita hallinnon orjiksi. Heiden tulisi keskittyä ”antamaan ihmisten tietää, että he ovat heidän pidettyjä vartijoita ja auttajia” ja ”yksin jumalan orjia”, jotka on ”koulutettu suojelemaan ihmisiä ja puolustamaan näiden oikeuksia, joita he edustavat”. Bin Laden

toistaa useassa yhteydessä kuvausta muslimeista orjina nykytilanteessa, minkä hän liittää ennen kaikkea moraalikysymyksiin, jossa muslimeita on johdettu uskontonsa vastaiseen elämään. Bin Ladenille hallitsijaa tukevat ovat harhaan ajautuneita (Kirje 6). Bin Laden vetoaa myös hallinnossa työskenteleviin muslimeihin ja sanoo näiltä olevan *”lain (Sharia) edessä kiellettyä tottelemasta esimiestensä ohjeita vangita oppineita ja hyökkäämästä saarnaajia vastaan”*, sillä *”muslimilta on kiellettyä toisen muslimin veri, raha ja kunnia”* (Kirje 5).

5.1.2.3 Nöyryytetty suurkansa

Bin Ladenille muslimien nöyryytys on globaali-ilmiö ja kohdistuu kaikkiin muslimeihin yhtenä ryhmänä. Bin Ladenille nöyryytetty on nimenomaan muslimit laajalla rintamalla, mitä ei voida liittää yksittäiseen tapahtumaan. Näin nöyryytys näyttäytyy hänelle kokonaisvaltaisesti muslimien nöyryyttämisenä kaikkialla kansalaisuudesta tai etnisestä taustasta riippumatta. Tämä liittyy kuvaukseen totuuden mukaisista saarnaajista, jotka vapauttavat muslimit, mutta myös muslimien kärsimään puutteeseen. Tämä kuvaus erottuu kuitenkin siinä, että se yhdistää niin totuuden kieltämisen kuin puutteenkin muslimeihin yhtenä kärsivänä ryhmänä. Tässä kuvauksessa keskeiseksi nousee nimenomaan kokonaisvaltainen nöyryytys yhteisesti muslimeita koskettavana kysymyksenä ja tässä mielessä se liittää muslimeita yhdeksi nöyryytetyksi subjektiksi globaalilla tasolla.

Muslimeita alistetaan näiden pyrkiessään suorittamaan pyhiinvaellustaan siksi, että he ovat totuudenmukaisia muslimeita. Matkalla pidätettyihin viitaten hän sanoo *”he ja heidän veljeskuntansa toivat esille totuuden”* ja *”he vapaaehtoisesti maksavat hinnan totuudenmukaisuudestaan”* (Kirje 20). Tämä liittyy osaltaan kuvaukseen järkkymättömistä uskonpuolustajista, mutta myös siihen, miten totuudenmukaisten vaino kohdistuu kaikkiin muslimeihin ja myös ulkomaalaisiin Saudi-Arabiassa. Pyhiinvaeltajat kohtaavat *”kaikenlaista loukkausta, alistamista, syrjintää, ennakkoluuloja ja ärtymystä”*. *”Iloisina perheenjäsentensä palaamista elämän tärkeimmältä matkalta odottavat perheet, ja tilalle liikkumattomat ruumiit ja suuret kansainväliset hautajaiset, jos ovat niin onnekkaita, että he saavat ruumista ollenkaan”*. Bin Laden osoittaa *”syvän osanoton islamin kansakunnalle yleensä ja erityisesti uhrien perheille”*. Bin Laden myös sanoo vahvistavansa *”ihmisten oikeuden vaatia oikeudenmukaista hyvitystä, joka on suhteessa rikoksen valtavuuteen ja haittojen kauheuteen, joiden kohteeksi he ovat joutuneet”*.

Hallinto on vieras *"meidän hyvälle luonteenlaadulle"* sekä vahvistaa *"maamiesten viattomuuden hallinnon käytökseen"* (Kirje 18). Näin Bin Ladenin mukaan kaikki Saudi-Arabiaan saapuvat todelliset muslimit joutuvat kohtaamaan nöyryytyksen, alistuksen ja jopa piittaamattomuudesta seuraavan kuoleman. Tämä osoittaa hänen kuvauksessaan muslimien nöyryytystä ja vainoa yleensä, ei vain yhden valtion kansalaisten alistusta, eikä nöyryytys rajoitu *"vain siihen mitä se tekee maan kansalaisia kohtaan, jotka ovat sen alistavien ja pakottavien sääntöjen alla"* (Kirje 19).

Bin Laden näkee muslimit myös nöyryytetyiksi miehitysvallan alla, mikä liittyy näkemykseen muslimeista yhtenä suurkansana. Keskeistä kuvauksessa on se, että tämä suurkansa on alistettu. Bin Ladenin mukaan kamppailuun *"sisältyy koko islamin kansakunta, jokaisen muslimin maanpäällä on kohdattava se"*. Hänen mukaansa islamin kansakunta kärsii *"miehityksestä ja alistuksesta" ja "loukkauksesta, nöyryytyksestä, huomion puutteesta ja välinpitämättömyydestä"* (Kirje 19). Bin Ladenin mukaan *"Islamin kansa kohtaa yhä valloituksen"*. *"Kansakunta tuntee vääräuskoisten läsnäolon"*, eivätkä *"muslimit hyväksy (Yhdysvaltojen) sotilaallista läsnäoloa maassa tai minkään toisenkaan vääräuskoisen valtion läsnäoloa"* (Kirje 20). Hänen mukaansa Persianlahden sota toi *"maalle ja sen kansalle häpeää, häväistystä ja romahdusta"*. Näin Bin Ladenille yhdysvaltalaisten läsnäolossa on kyse osaltaan muslimien nöyryyttämisestä laajemmin (Kirje 18).

Bin Laden viittaa useisiin esimerkki tapauksiin, joissa muslimit on sivuutettu ja asetettu nöyryytettyyn asemaan eri puolilla maailmaa. Bin Ladenin mukaan eri hallinnot *"nöyryyttävät alueen valtiot ja niiden muslimikansan"*. Tällä tavalla ne *"kääntävät kansan oikealta jumalan tieltä"* (Kirje 5), mikä tavallaan liittyy kuvaukseen muslimeista totuuden seuraajina. Bin Ladenin mukaan muslimeilta viedään *"resursseja, jotka on tarkoitettu islamille, muslimeille, vapaustaisteliijoille ja muille"*. Bin Ladenin mukaan hallitsijan sen sijaa antavat rahaa hallinnoille esim. Algeriassa ja Venäjällä *"muslimiväestön alistamiseen" ja "tukahduttamiseen"*, mikä osoittaa muslimien alistettua asemaa laajasti (Kirje 12). Myös ideologiat, kuten kommunismi *"alistavat kansaa"* (Kirje 2). Kriiseissä muslimeita jätetään *"kamalaan kohtaloon"* ja ne jotka pyrkivät puolustamaan näitä ja uskontoaan *"pidätettiin välittömästi heidän palatessaan"*. Bin Laden kuvaa tähän liittyen muslimeita *"muslimeiksi" ja "uhreiksi"* (Kirje 17). Hallitsijat välittävät ei-muslimien elämistä ja tappavat *"puhdasta nuorisoa, joka on*

kiihkoisia uskonnostaan, maastaan ja kansastaan” (Kirje 18). Näin Bin Laden korostaa sitä, että nimenomaan muslimit on alistettu eri tahojen toimesta.

Israelin kanssa solmitun rauhan Bin Laden näkee kaikkia muslimeita nöyryyttävänä ja aiheuttavan kärsimystä muslimeille. Bin Ladenin kuvaa Israelin kanssa suhteiden normalisointia *”matkaksi kumartamaan”* ja *”antautumiseksi”* eli kuvaa sitä nöyryytystä korostavilla sanoilla” (Kirje 16). Näin Bin Ladenille tämä näyttäytyy suurelta osin nimenomaan muslimeita häpäisevinä kysymyksenä. Bin Laden uskoo saudihallinnon antamien juutalaisten kanssa rauhan sallivien fatwojen pelottavan *”muslimeita yleensä, vapaustaistelijoita, heikompia miehiä, naisia ja Palestiinan lapsia erityisesti”*. Bin Ladenin mukaan nämä fatwat korostavat muslimien *”heikkoutta ja kykenemättömyyttä taistella juutalaisia vastaan”*. Hänen mukaansa *”Tämä (juutalaisten kanssa rauhan salliva) fatwa turhautti ne, jotka antoivat poikansa, veljensä ja aviomiehensä Allahin marttyyreiksi Jerusalemin ja Palestiinan vapauttamiseksi. Tämä fatwan mukaan nämä yksilöt kuolivat syntisinä, koska rikkoivat sopimusta”* (Kirje 11). Rauha juutalaisten kanssa *”tuskallista muslimeille”* ja on *”antautumista”* (Kirje 10). Bin Laden pitää näin kaikkia muslimeita ja erityisesti palestiinalaisia nöyryyttävänä sitä, että Israelin kanssa on tehty rauha. Rauha korostaa muslimien nöyryytettyä asemaa yhtenä ryhmänä.

5.2 Alistetun vihollinen on se, joka hänet alistaa

Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa voidaan nähdä rakenne, jossa objektin asemaan asettuvat sekä arabihallitsijat että länsimaat ja juutalaiset. Bin Laden katsoo näiden tahojen olevan muslimeille vihamielisiä ja niiden pyrkimyksenä on nöyryyttää ja alistaa muslimit, ja hän myös kuvaa muslimeita alistavat tahot pahuutta edustavina. Muslimeita alistavat diskurssissa niin hallitsijat kuin ulkomaalaisetkin, jotka vihaavat muslimeita ja haluavat hävittää heidät. Tämä liittyy edelliseen kuvaukseen siitä, miten muslimit on oikeudettomasti alistettu, mutta siihen liittyy alistajan tunnistaminen ja negatiivisten ominaisuuksien liittäminen tähän alistuksen oikeudettomuuden korostamiseksi.

5.2.1 Hallitsija on pettänyt uskon ja muslimit

Bin Ladenin kritiikki kohdistuu kirjeissä selvimmin Saudi-Arabian kuningashuoneeseen. Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa kuningashuone on pettänyt islamin, mutta hän osoittaa laajemminkin näkemystä, jonka mukaan muslimivaltioiden johto edustaa vääräuskoisuutta. Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa muslimien nykyjohto ei piittaa islamista tai muslimeista vaan ajaa itsekkäästi omaa etuaan muslimien kustannuksella.

Saudi-Arabian kuningashuoneen vihamielisyys kohdistuu hänen mukaansa kaikkiin muslimeihin ympäri maailman, minkä vuoksi se on kaikkien muslimien vihollinen globaalillakin tasolla.

5.2.1.1 Hallitsija ei ole islamilainen

Bin Ladenin kuvauksessa muslimihallitsijat vihaavat totuudenmukaista islamia. Hän pyytää katsomaan *”hallintoa, joka on tehnyt rikoksia tawhidin (Jumalan ykseys) maailmaa vastaan”* (Kirje 8). Bin Laden muodostaa kuvaa saudihallinnosta epäislamilaisena, ja hänen mukaansa oikeat oppineet *”ovat paljastaneet saudihallinnon kannat”*, joka yrittää *”tuhota kansan omantunnon”*. (Kirje 4). Hänen mukaansa hallinnon toimet ovat vääristyneet *”sen vihassa islamiin”* ja se osoittaa avoimesti *”vihamielisyytensä islamia kohtaan”* (Kirje 9). Bin Ladenin mukaan hänen näkemyksensä eroaa hallitsijan kanssa aivan islamin peruskysymyksissä kuten monoteismin hyväksymisessä, ja hänen mukaansa *”saudihallinto on hylännyt nämä käsitteet ja se on näin täysin menettänyt legitimitettinsä”* (Kirje 15). Hänestä on selvää, että *”hallinto on harhautunut islamista ja syylistynyt uskonpetturuuteen”* (Kirje 17). Saudihallinto pitää kiinni myös *”itsevaltiaan toimista”* ja kääntää *”ihmiset pois jumalan polulta”* (Kirje 5). Bin Ladenille saudihallinto ja sen kannattajat ovat kiinnostuneet rikkauksista ja maallisista asioista eivätkä ole todellisia muslimeita (Kirje 14). Bin Ladenin mukaan *”uskonluopiojohtajilla ei ole legitimitettiä tai yksinvaltiutta muslimeihin”*, eikä hallitsija *”piilota uskontonsa korruptoituneisuutta ja pahuuden asemaansa”* (Kirje 10).

Hallitsijaa tukevat imaamit Bin Laden listaa islamin vihollisten joukkoon ja kuvaa heidät todellisten arvojen vihollisena. Bin Laden viittaa väärin oppineisiin sellaisina, *”jotka pitävät maallisia asioita ja materiaa parempana”* kuin *”Allahin sanan levittämistä”*. Bin Laden jatkaa useilla esimerkeillä koraanista, miten materian tavoittelu on valheellista ja islamin vastaista. Hän viittaa myös siihen miten huonot oppineet voivat tulkita lakia oman etunsa mukaan. Hänen mukaansa *”huonot oppineet ovat sallineet tietämättömyyden jatkua ja he ovat alistaneet niitä, jotka puhuvat totta, ja ovat vaikuttaneet jumalan ykseyden periaatteeseen ja mahdollistaneet väärrien opetusten leviämisen* (Kirje 14). Hän ihmettelee, miten *”hallinto yhä löytää oppineiden ihmisten joukosta niitä, jotka suojaavat sen selustaa”* (Kirje 9). Bin Ladenin mukaan *”ne, jotka tottelevat oppineiden ja hallitsijoiden kieltoja sellaisessa, minkä Allah on sallinut ja päinvastoin, pitävät näitä*

jumalina". Hänen mukaansa *"on selvää, että väärät oppineet palvelevat johtajia, jotka ovat päättäneet taistella Allahia vastaan"*. Bin Ladenin mukaan *vääryydet tulee paljastaa, mutta oppineet voivat vielä korjata virheitään, mutta "tämä ei päde niihin, jotka tietoisesti ovat kieltäytyneet kurssinsa muuttamisesta, kun totuus on tullut ilmi ja todisteet heitä vastaan on asetettu"*, sillä fatwan asetus edellyttää, että *"on tietoinen siitä, mitä tapahtuu"*. Hän sanookin, että *"kuka ikinä pääsee hallitsijoiden lähelle, hullaantuu, ja mitä lähemmäs henkilö pääsee hallitsijaa, sitä kauemmaksi hän joutuu Allahista"* (Kirje 14).

Hallinto harhaoppisten kanssa luo valtion, jossa todellista islamia ei tunneta vaan vihataan. Bin Laden katsoo Saudi-Arabian *"Ongelmien perustaksi"* sen, että hallinto on *"harhautunut monoteismin ehdoista ja siihen liittyvistä velvollisuuksista"*. Bin Laden muistuttaa kuningasta siitä, että *"sinä ja sinun hallintosi sovittelee näitä vääräuskoisten lakeja ja sinä rikot legitiimejä Allahin lakeja"*. Hän jatkaa suoraan kuninkaan syyttämistä sanoen *"sinä asetit ihmisten positivistisen saastan ajattelun, islamin aikakautta edeltävät perinteet ja tavat, ja vääräuskoisten lakijärjestelmän sharian edelle"* (Kirje 16). Bin Ladenin mukaan eletään aikoja, jolloin *"valehtelijat ovat ylpeitä, pahan puheet ovat äänessä, totuus on haudattu elävältä, saarnaajat vangittu ja uudistajat hiljennetty"*. Hänen mukaansa *"sunnaton korruptio on levinnyt kaikille elämän osa-alueille"* (Kirje 10). Bin Laden mainitsee erityisesti, että *"vääräuskoisten lait"* *"laillistavat ja sallivat korot"* ja hän syyttää hallintoa, joka *"päätyy pettämään ihmisiä olemalla tekemättä eroa niiden johtajien kesken, jotka vain sietävät koronkiskontaa ja niiden, jotka legitimoivat ja laillistavat koronkiskonnan"* (Kirje 16). Ero on hänestä tärkeä, koska *"se joka sietää koronkiskontaa tekee kuoleman synnin. Se taas, joka legitimoit korot, hän on uskonluopio ja vääräuskoinen, hän eroaa uskonnosta, koska tekee itsestään Jumalan kanssa tasavertaisen"* (Kirje 10). Bin Ladenille hallinto olisi kyvytön johtamaan kansaa *"siinäkin tapauksessa, että hän ei olisi tehnyt syntiä islamia vastaan ja torjunut uskontoa"* (Kirje 16). Näin Bin Ladenille hallinto on ennen kaikkea se, joka estää muslimeilta mahdollisuuden totuudenmukaiseen elämään, ja se tekee sen vihastaan totuutta kohtaan. Hänelle hallitsijat ovat harhautuneet totuudenmukaisesta islamista ja kääntyneet sitä vastaan.

5.2.1.2 Ahneet hallitsijat riistävät islamin kansakuntaa

Bin Ladenille hallitsijat ovat ensisijainen syy myös islamin kansan puutteeseen sen viedessä tämän kansakunnan varallisuuden. Bin Laden kuvaa lukemattomin sanakääntein hallitsijoiden ahneutta ja korruptoituneisuutta. Bin Ladenin mukaan hallitsijat mm. *”hyväksikäyttää kansaa, pidättää itsellään sen resurssit, laittaa kätensä sen varoihin estääkseen sitä palvelemasta islamia ja estääkseen muslimeita hyötymästä niistä”* ja *”hallinto on epäoikeudenmukainen”* (Kirje 12). Hallitsijaa kuvataan sanoen, että se *”imee kansan veren”*, eikä *”välitä maansa tulevaisuudesta”*. Hänen mukaansa kuninkaalliset käyttävät *”rahaa itsekkäästi ja tuhlailevasti”* sellaisella *”rahalla, joka kuuluu kansakunnalle”* (Kirje 16) ja estää *”muslimeita hyötymästä siitä”* (Kirje 12). Esimerkiksi Pyhiinvaeltajiin käytetyt rahat eivät *”vertaudu siihen, mitä saudiperheen prinssit ja hallitsijat käyttävät palatseihinsa, nautintoihinsa ja haluihinsa”* (Kirje 18). Bin Laden kuvailee lukuisin esimerkein kuninkaallisten palatsien määrää, hintaa ja yltäkylläisyyttä sekä korostaa niiden olevan rakennettu kansan rahoilla (Kirje 16; Kirje 15).

Bin Laden katsoo ahneuden ja korruption johtaneen huonoon hallintoon, joka on vastuussa *”talouden romahtamisesta, hallinnon korruptiosta, kansan alistamisesta ja heidän laillisten oikeuksiensa eväämisestä”* (Kirje 16). Saudihallinto on Bin Ladenin ilmoituksen mukaan aiheuttanut *”korkeat hinnat, korkeat verot, työttömyyden leviämisen ja valtion talouden romahduksen”* (Kirje 17) ja *”ryövää sen, mitä jo kalliista hinnoista ja elinkustannuksista kärsivien ihmisten taskuissa on vielä jäljellä”* ja *”hallinto pyrkii saamaan uutta rahaa ihmisten käsistä valtion vararikon seurauksena”* (Kirje 15). *”Valtio kamppailee taloudellisissa ja poliittisissa kriiseissä”* (Kirje 11). Bin Ladenin mukaan hallitsija on *”huolissaan vain sinun (kuningas Fahd) henkilökohtaisista eduistaan ja kilpailukyvyystään johtavan perheen jäsenten välillä”* *”haasketessaan ja kuluttaessaan kansakunnan julkisia varoja”*. Hänen mukaansa *”Sinun (kuningas Fahd) kaltaiset ihmiset eivät kuitenkaan välitä maansa tulevaisuudesta niin paljon kuin välittävät henkilökohtaisten halujensa ja itsekkäiden oikkujensa toteuttamisesta”* (Kirje 16). Bin Ladenille kansan puute on seurausta hallitsijoiden ahneudesta ja korruptoituneisuudesta.

Bin Laden syyttää hallitsijoita huonon hallinnon ohella kansallisomaisuuden myynnistä, vaikka se kuuluu islamin kansalle eikä hallitsijoille. Hänen mukaansa *”he myyvät valtion”* ja *”ryövätyään valtion budjetin sen valtavat reservivarannot, he (kuningashuone) kiinnittivät öljyn ja rikkaudet korollisiin lainoihin, jotka he myös*

ryöväsivät. *He menevät äärimmäisyyksiin ahneudessaan*”. Hänen mukaansa kaikki tämä ja ”*valtion vararikko*” ovat seurausta ”*muutamasta tappajapolitiikasta hallitsijaperheen toimeenpanijoiden joukosta, jotka hallitsevat näitä julkisia instituutioita*” (Kirje 15). Bin Ladenin mukaan myymistä seuraa ”*nöyryytys ja loukkaus*” ja se tuo esille kuninkaan ”*vararikon asteen*” (Kirje 16). Hallinto ei ahneudessaan tarjoa kansalle tulevaisuutta ja kansallisomaisuuden myynnin ohella se hukuttaa kansan korollisiin velkoihin. Hallitsijat ajavat kansan näin yhä syvempään köyhyyteen ja kansainvälisten instituutioiden velkavangiksi (Kirje 17). Bin Ladenin mukaan saudihallinto ei ole saanut toivomaansa uleman tukea yritykselleen ”*saudisoida kaikki maassa, jopa islam*” hallinnon käsittäessä ”*kaiken hallitsevan suvun omaisuudeksi, jolla se voi tehdä mitä haluaa*” (Kirje 9).

Bin Laden kritisoi myös kulutusta asevoimiin, jonka tarkoitus on lähinnä rikastuttaa hallitsijoita. Bin Laden kuvaa asevoimien kuluja ”*tähtitieteelliseksi*”, mutta sillä on saatu vain ”*ase- ja varusteläjiä, mutta ilman miesvahvuutta tässä ei ole runsautta*”. Hänen mukaansa kulutus ei ole vahvistanut armeijaa vaan ”*siitä tuli tulonlähde vaikutusvaltaisille prinsseille*”. Bin Laden kuvaa lukuisia esimerkkejä, joissa asekauppojen kulut muodostuvat pääosin provisioista ja lahjuksista hallitsijoille ja miljardit ovat ”*menneet tuulen mukana*” (Kirje 16; Kirje 7). Bin Laden kuvaa lukuisin esimerkein myös sitä, miten hallitsijat siirtävät omiin tarkoituksiinsa ”*monille puutteenalaisille ihmisille*” kansalta kerätyt avustukset ja ”*varastaa rahan kansakunnalta*”. Bin Laden kuvaa hallitsijoita häpeämättömiksi ja vetoaa, ettei heidän annettaisi enää ”*imeä enemmän varallisuutta muslimeista*” (Kirje 1; Kirje 12; Kirje 16; Kirje 17). Bin Laden syyttää, että kuninkaan valtakaudella ”*lahjuksista ja provisioista on tullut tavallinen käytäntö*”, minkä lisäksi ”*suosiminen, hallinnollinen korruptio, ja moraalinen korruptio ovat levinneet laajalle*” (Kirje 16). Näin Bin Laden kuvaa hallitsijaa ahneana ja korruptoituneena sen viedessä julkiset varat omikseen.

5.2.1.3 Islamista vieraantunut hallitsija alistaa muslimit

Bin Ladenin näkemyksensä mukaan saudihallinto ei palvele muslimien etua koti- eikä ulkomailla vaan pyrkii kontrolloimaan ja alistamaan nämä uskonnon vastaiseen ja riistävään valtaansa. Bin Ladenin kuvauksessa hallitsija muodostuu kokonaisvaltaiseksi kaikkien muslimien alistajaksi, mikä perustuu kuvaukseen sen ahneudesta ja vihasta islamia kohtaan. Näin muslimihallitsijat liittyvät yhdeksi objektiksi, joka alistaa muslimeita, jotka ovat yksi subjekti.

Bin Ladenin *"Ei ole enää piilossa, että saudihallinto sitkeästi pyrkii sulkemaan kaikki umman kyvyt ja taidot asettamalla sen kontrolliinsa"*. Hän kuvaa tätä *"epäoikeudenmukaiseksi"* ja sanoo sitä *"kontrollin asettamiseksi kansakunnan mielistä ja politiikasta"*. Hän kuvaa saudihallintoa *"pahoiksi, kuten kuningas Fahd alistaja"* (Kirje 17), sillä *"he eivät katso umman etuja"* (Kirje 10). Bin Laden ilmoittaa kirjeessään kuningas Fahdille jättävänsä *"kuninkaalliset kohteliaisuudet ja ylistävät tittelit"*. Hän syyttää hallitsijan *"pettäneen ihmiset ja leikittelevän heidän mielillään"*. Hänen mukaansa uudistukset kuninkaan toimesta ovat marginaalisia *"tilapäisiä rauhoittavia lääkkeitä ihmisten vihaan ja katkeruuteen"* (Kirje 16). Bin Laden näkee pahuutta edustavan saudihallinnon pyrkivän kontrolloimaan muslimeita ja vaatii epäoikeudenmukaisuuden loppua. Bin Ladenin mukaan hallitsijat kieltävät muslimien *"lailliset pyynnöt ja oikeudet"*. Hänen mukaansa oikeat oppineet ovat yrittäneet auttaa ja neuvoa hallintoa, joka antaa vastaukseksi vain pilkkaa ja häpäisyä (Kirje 1). Bin Laden syyttää hallitsijoita muslimien mielivaltaisesta pidättämisestä omien etujensa suojelemiseksi ja samalla se *"sivuuttaa kansan ja asevoimien tuntemukset pidättämällä uskollista ulemaa, samaan aikaan kun hallinnon johto osoittaa halveksuntaa, vihaa ja röyhkeyttä näitä tuntemuksia kohtaan"* (Kirje 7; Kirje 13; Kirje 19).

Bin Laden kehottaa seuraajiaan paljastamaan *"kamppailun todellisuuden hallinnon kanssa kaikille, jotka tunnet"* ja paljastamaan *"hallinnon korruptoituneisuuden, sen vastustuksen islamin laille ja sen tekemät rikokset yhtenäisyyden maailmaa vastaan"* (Kirje 8). Bin Ladenin mukaan hallitsija toteuttaa *"mielipuolista kampanjaa"* sen pidättäessä *"rukoilijoita ja sheikkejä"*. Hän jatkaakin, että *"tyrannihallitsijat ovat aina koettaneet kiillottaa kuvaansa, kuvaa joka on likainen islamin huijaamisesta ja salaliitosta sen saarnaajia vastaan"*. Bin Ladenin toteaa, että *"paimen varjelee laumaansa susilta. Mitä jos sudet ovat paimenina?"* (Kirje 9). Bin Ladenin mukaan *"umma on kestänyt pitkään vääryyttä"* ja *"valtava korruptio on levinnyt"*. Bin Laden kehottaa seuraajiaan *"pelkäämään jumalaa ja pitämään etäisyyttä tyranneihin ja väärin tekijöihin"*, sillä *"todellinen ulema pitää etäisyyttä sulttaaneihin"*. Hän pyytää *"jumalaa näyttämään totuuden ja antamaan armonsa seurata sitä. Näytä meille vääryys vääryydeksi, ja anna meille armonsi välttää se"*. (Kirje 10). Bin Laden vaatiikin Ummaa *"pysymään erossa korruptoituneista johtajista, jotka käyttävät teitä omiin tarkoituksiinsa"* (Kirje 11). Näin Bin Laden näkee korruptoituneen hallitsijan pyrkivän kokonaisvaltaisesti alistamaan muslimit ja heistä tulee pysyä erossa (Kirje 14).

Pyhiinvaeltajien kärsimykset ovat Bin Ladenille osoitus hallitsijan piittaamattomuudesta muslimien elämiä kohtaan. Viitaten pyhiinvaeltajien kuolemiin Saudi-Arabiassa Bin Laden sanoo sen olevan seurausta saudihallinnon *”piittaamattomuudesta”*. Bin Ladenin kuvauksessa hallitsija tekee pyhiinvaelluksesta ansan niille, joiden katsoo toimivan sen etua vastaan, ja vakoilee pyhiinvaeltajia (Kirje 18; Kirje 19). Hänen mukaansa pyhiinvaeltajien tarpeet kuitenkin ovat *”hallitsijoiden vastuulla”*, joilla olisi resurssit mutta ei halua vastata niihin. Bin Ladenin mukaan ne, jotka tarjosivat apuaan pyhiinvaeltajien ongelmien helpottamiseen *”heitettiin muurien yli”*. Hän katsoo hallinnon toiminnan olevan *”välinpitämättömyyttä”* muslimien kohtaan, vaikka *”sen sijaan hallinto kiinnittää tavatonta huomiota kansakunnan vihollisten kristittyjen ja juutalaisten elämiin”*. Bin Laden kuvaa esimerkein, miten pyhiinvaeltajat kärsivät ja jopa kuolevat hallinnon piittaamattomuuden seurauksena, ja syyttää hallinnon jopa pitävän ruumiita lääketieteen harjoituksiin (Kirje 18). Bin Laden kuvaa hallitsijan niin häikäilemättömäksi piittaamattomuudessaan muslimien kohtaan, että se jopa häpäisee heidän ruumiinsa.

Bin Laden kuvaa usein esimerkein, miten muslimivaltioiden ulkopoliittikka pyrkii alistamaan muslimien. Hän katsoo politiikan tukevan kansan orjuuttamista ja muslimien tappamista eri puolilla maailmaa. Kritiikin kohteena ovat niin kommunistihallinnot kuin kuningaskunnatkin (Kirje 2; Kirje 4; Kirje 12; Kirje 13; Kirje 14). Erityisesti Saudi-Arabian hallinto on Bin Ladenin kritiikin kohteena ulkopoliitikastaan, sillä hänestä on *”alhaista ja häpeällistä, että niille, jotka kerskuvat suojelevansa islamia ja puolustavansa sen kansaa, on saudien hallinto eturintamassa tässä”* (Kirje 17). Näin Bin Laden kuvaa sitä, miten muslimihallitsijoiden ulkopoliittikka kohdistuu muslimien vastaan. Erityisesti Bin Laden pitää rauhaa Israelin kanssa petoksena muslimien kohtaan, mikä tulee esille diskurssissa muslimien nöyryytyksenä, mutta hän liittää tämän nöyryytyksen vahvasti Saudi-Arabian hallintoon, joka osoittaa *”poliittista petosta pettämällä Allahin ja hänen lähettiläänsä”*. Hän ihmettelee, mitä hallinto teki *”allekirjoittaessaan sopimuksia, jotka sisältävät Palestiinan antamisen juutalaisille, ja tunnustamalla heidän ikuisen valtansa alueella”*. Hänen mukaansa *”sopimuksen sisältö viittaa juutalaisten ikuiseen omistukseen maasta, ja näin pysyvästi jihadin perumista”* (Kirje 10; Kirje 11). Bin Ladenin mukaan hallitsijat estävät muslimien tukemista ja *”varojen toimittamisen alueille, joissa niitä voitaisiin käyttää palvelemaan*

islamia ja muslimeita”. Hänen mukaansa ”näihin (saudihallinto) johtajiin ei voi luottaa” (Kirje 12).

5.2.2 Salaliito muslimeita vastaan

Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa länsimaat näyttäytyvät muslimeille vihamielisiä ja pyrkivät tuhoamaan islamin. Myös juutalaiset vihaavat islamia ja nöyryyttävät muslimeita. Bin Laden näkee muslimihallitsijoiden palvelevan länsimaita joko pakotetusti tai vapaaehtoisesti, ja tässä mielessä kuvaus asettaa länsimaat todelliseksi viholliseksi, joka toimii myös muslimihallitsijoiden taustalla. Länsimaat ja juutalaiset muodostavat islamin vastaisen salaliiton, johon he ovat saaneet mukaan muslimihallitsijat.

5.2.2.1 Ristiretkeläiset nöyryyttävät muslimeita yhä

Bin Ladenin retoriikassa länsimaihin viitataan usein ristiretkeläisinä ja vääräuskoisina, jotka yhä miehittävät pyhiä maita. Erityisesti yhdysvaltalaisia Bin Laden kuvaa miehittäjiksi (Kirje13; Kirje 15; Kirje 19). Persianlahden sotaan liittyen Bin Laden syyttää ”liittoutuneiden joukkojen löytäneen mahdollisuuden ajan” ja ottaneen hyödyn kuninkaan ”pelosta ja pelkuruudesta”. Bin Ladenin mukaan maahan rakennettiin myös sen asevoimille liian suuria tukikohtia, ja näitä ”ei rakennettu armeijalle vaan amerikkalaisille ja läntisille joukoille, jotka ovat jo asemissa useissa niistä”. Hän kysyykin, miksi länsimaiset joukot ovat olleet niissä ”niin kauan”. Hänen mukaansa Persianlahden sota toi ”maalle ja sen kansalle häpeää, häväistystä ja romahdusta” (Kirje 16).

Bin Ladenille myös YK on lännen keino alistaa muslimit, minkä hän nostaa esille kuvaamalla YK:n roolia useissa maailman konflikteissa. Bin Ladenin mukaan Bosnian muslimeita on kohdannut ”valtavat rikokset ja joukkomurhat” ja tämä kaikki tapahtui ”Yhdistyneiden kansakuntien miekan kautta”. Hänen mukaansa YK ”nöyryytti Somalian muslimit ja sillä oli myös katala rooli Palestiinan luovuttamisessa juutalaisille”. ”YK myös jätti huomiotta hindujen muslimeihin kohdistaman kansanmurhan Intiassa ja Kashmirissa”. Bin Ladenin mukaan YK onkin vain väline ”ristiretkeläisten ja juutalaisten käsissä hävittää muslimit ja ryöstää muslimien rikkauudet”. Bin Laden kuvaa kansainvälisiä instituutioita ”alistajana”, ”islamin vihollisena” ja globaaleina pahuuden voimina”, jotka ”kannustavat muslimien umman jakaannusta” ja ”johtavat arabian niemimaan rikkauksien jakamista”, minkä lisäksi ne luovat mahdollisuuden

”ulkomaisille interventioille, jotka vahingoittavat muslimeja” (Kirje 2). Näin Bin Laden katsoo, että länsi on muslimeita vastaan. Esimerkiksi Bosnian muslimit ovat Bin Ladenin sanoin *”aseiden ja miesten tarpeessa oikeudettoman piirityksen lopettamiseksi”*, mutta Bosnian tilanne on opettanut *”katkeruudessaan”*, että lännen puheet tasa-arvosta ja ihmisoikeuksista ovat kuolleita *”kun käsitellään muslimien asioita”* ja islamin kansa halutaan tappaa *”ristiretkeläisten toimesta”* (Kirje 17). Bin Ladenin mukaan *”väärauskoisten johdolla”* myös Jemenin yhtenäisyyttä on hajotettu ja luotu *”salaliitto kahden Jemenin valtion perustamiseksi ja saamiseksi taistelemaan keskenään”*. *”Jakamalla Jemenin väärauskoiset pitävät Umman heikkona”* (Kirje 2). Bin Ladenin mukaan länsimaat jakavat *”halun pitää umma epäyhtenäisenä ja tukea sen vihollisia”*. Hän vaatii, että *”ne jotka tukevat uskonluopioita, salli Jumalan, enkeleiden ja kaikkien ihmisten kirotta heidät”* (Kirje 3).

5.2.2.2 Hallitsijat ajavat länsimaiden etuja

Bin Laden kuvaa useissa yhteyksissä, miten länsimaat sortavat muslimeita, mutta hänen kritiikkinsä kohdistuu ennen kaikkea muslimihallitsijoiden yhteistyöhön lännen kanssa. Ajoittain hän kuvaa muslimihallitsijat jopa lännen ohjaamaksi, ja näin itseasiassa länsi tässäkin kuvauksessa olisi muslimien alistamisen takana, ja hallitsijat vain sen välineitä.

Bin Ladenin kuvauksessa muslimihallitsijat tukevat länsimaiden ja juutalaisten politiikkaa ja hallinto pidättää muslimijohtajia, koska *”se on pitää kiinni väärauskoisten suunnitelmista tuhota islamiin käännättävät ja saarnaavat”*. Hän syyttää hallitsijaa *”tuesta väärauskoisille islamia vastaan”* (Kirje 13; Kirje 5) ja sanoo sen olevan *”ensisijaisesti vastuussa siitä, että ristiretkeläiset ovat valloittaneet kahden pyhän moskeijan maan”* (Kirje 19). Bin Ladenin mukaan *”Saudi-hallinto amerikkalaisia miellyttääkseen tappaa puhdasta nuorisoa”* ja vangitsee *”tuhansia ja poistaa asemastaan korkea arvoisia upseereita, jotka eivät ole suojelleet tarpeeksi miehittäviä amerikkalaisia”* (Kirje 18). Hän sanoo, että saudihallinto *”paljastaa hampaansa ja näyttää tekopyhyytensä sekä mielistelynsä (länsimaille)”*. Hänen mukaansa *”saudihallinto suurimassa juonessaan osoittaa uskollisuutensa islamin ja muslimien vihollisille”*. Tämä tuo selväksi *”sen vihollisuuden uskonnolle ja ummalle. Tämäkö ei ole se hallinto joka toi kristittyjen armeijoiden naiset puolustamaan sitä, asettaen armeijan suurimpaan häpeään, epäkunniaan ja turhautumiseen? Eikö se ole hallinto joka avasi maansa kaikessa pituudessaan ja leveydessään, ja täytti sen amerikkalaisilla*

sotilastukikohdilla? ”. Hänen mukaansa ”hallinto pakotti muslimiarmeijan osallistumaan ja piilottelemaan amerikkalaisen armeijan Somalian valloitusta”. Se myös ”auttoi kommunistijengejä” Jemenissä. Bin Ladenin mukaan hallitsija on ”menettänyt legitimitteettinsä”, koska se on ystävällinen ja auttaa ”uskonnon vihollisia” (Kirje 7). Bin Ladenin mukaan hallitsija ”on aina valmis puolustamaan länsimaalaisten etuja” (Kirje 16). Näin Bin Ladenin mukaan hallitsija on lojaali islamin ja muslimien vihollisille eikä suojele muslimeita näiden kärsimyksessä. Hallitsija ei siis ole vain lännen ohjailema vaan se tukee länttä muslimien kustannuksella länsimaiden hyödyksi. Bin Laden viittaa useisiin esimerkkitapauksiin, joissa hallitsija on yhteistyössä ”väärauskoisten” kanssa sivuuttanut muslimit ja jopa asettanut nämä nöyryytettyyn asemaan (kirje 5). Bin Ladenin mukaan myös aiemmin kuvattu muslimeita alistava ulkopoliitikka on seurausta ”väärauskoisten tuesta”. Bin Laden pyrkii osoittamaan, kuinka hallitsija vainoaa todellisia muslimeita nimenomaan yhteistyössä länsimaiden kanssa (Kirje 1: Kirje 3; Kirje 12). Bin Laden vetoaa muslimeihin, että nämä eivät tue muslimeita hallitsijan organisaatioiden kautta, koska niillä tuetaan ”kommunisteja ja kristittyjä muslimeita vastaan”, jotka ”palvelevat lännen etuja” (Kirje 12; Kirje 17).

Bin Ladenille muslimihallitsijat jakavat lännen kanssa saman arvomaailman. Lännen arvojen mukaisesti *”Hän (kuningas Fahd) vastustaa islamin heräämistä”*. Hallitsijan valta on Bin Ladenin mukaan koraanin perusteella *”keinotekoinen”*, ja hallitsija on ryhtynyt *”tukemaan islamin vastaista politiikkaa ja ryhmiä”* ja *”estänyt islamilaisia ryhmiä pääsemästä valtaan”* (Kirje 2). Bin Ladenille kuningas Fahd jopa suhtautuu sallivasti kristinuskoon. Hänen mukaansa *”kun kuningas ripusti ristin rinnalleen ja saapui sen kanssa hymyillen maailman eteen, te (saudihallinto) oikeutitte ja sallitte hänen tekonsa kammottavuudessaan, te sallitte sen vaikka se on selvä väärauskoisuuden toimi”*⁴¹ (Kirje 17). Hänen mukaansa muslimien ongelma on *”heidän johtajiensa petos, hallinnon epäonnistumiset, ja lisäksi oppineiden hyväksyntä nykyiselle tilanteelle ja heidän ystäväystyminen huonojen johtajien kanssa”* (Kirje 11).

Bin Laden kuvaa toisaalta sitä, että hallitsijat ovat riippuvaisia lännestä ja toimivat siksi sen ohjaamina muslimien etujen vastaisesti. Hän muistuttaa kuningasta, että *”sinun (kuningas Fahd) täydellinen alistuminen ja riippuvuus lännen politiikasta pakottaa sinut*

⁴¹ Kuningas Fahdilla oli risti kaulassa tapaamisessa Britannian kuningashuoneen kanssa (Esim. The wahhabis and the sufis a commentary by Shaykh Dr. Abdalqadir As-Sufi 2004)

seuraamaan heidän ohjeitaan” ja Bin Ladenin mukaan politiikka *”palvelee länsimaisen kuluttajan etua*”(Kirje 16). Bin Ladenin mukaan kuningashuone myös *”tekee kauppasopimuksia miellyttääkseen amerikkalaisia*” (Kirje 15). Bin Ladenin mukaan *”Saudi-Arabian kuningas ja hänen jenginsä tottelee ulkomailta tuotujen palkkasoturi-tiedusteluagenttien ohjeita*” ja tiedustelupalvelu on ulkomailta ohjattu *”palkkasoturijoukko, joka on jo vuodattanut saarnaajien verta ja joka on murskannut alistetut ja viattomat*” (Kirje 5).

5.2.2.3 Juutalaiset nöyryyttävät muslimeita

Bin Laden näkee juutalaisten sortavan ja nöyryyttävän muslimeita yhteistyössä länsimaiden kanssa. Bin Ladenin mukaan *”vihollisten takana on selvä ryhmittyminen. Sionistit, kristityt ja muut soveltavat salaliittoaan islamia ja muslimeita vastaan*”. Bin Laden puhuu juutalaisista *”sionistisena kokonaisuutena*”, ja juutalaisesta kampanjasta, jonka tavoite on *”nöyryyttää alueen valtiot ja niiden muslimikansa*” (Kirje 5). Bin Laden näkee juutalaisten miehittävän muslimien alueita ja haluavan niitä lisää. Hänen mukaansa sopimus juutalaisten kanssa *”viittaa nyt ikuiseen (juutalaisten) omistukseen*”, mutta aiemmin useat sopimukset viittasivat *”sen palauttamiseen, mikä oli vallattu Palestiinassa 1967 sodassa, jotta arabit luopuisivat vaatimuksestaan palauttaa se, mikä vallattiin 1948 sodan aikana. Tämä on se, mitä he (juutalaiset) tarkoittavat rauhan maalla*”. Juutalaiset ovat tässä kuvauksessa sota- ja vihamielisiä. Bin Ladenin mukaan juutalaiset kiristävät ja nöyryyttävät muslimeita, mutta *”mikä tahansa sopimus, jossa muslimit ovat luovuttaneet maata, on epäkelpo*” (Kirje 11; Kirje 16; Kirje 17).

Bin Laden nostaa esille erityisesti Palestiinan esimerkin nöyryytyksestä. Bin Laden näkee palestiinalaisten hallinnon olevan vain osa juutalaisten miellyttämistä ja *”tämän niin sanotun palestiinalaisten kansallisen hallinnon presidentin ja hänen sekularistinen ryhmänsä kuvataan olevan vastuussa muslimien asioista Palestiinassa*”. Hän jatkaa sanoen *”sekularismi on yhtä kuin ateismi*”, ja *”miten tämä voi olla oikein sen valossa, että he sanovat vastaavansa muslimien asioista Palestiinassa*” (Kirje 11). Nykytilanteessa *”alistetut palestiinalaiset veljet, joiden miehet, naiset ja lapset eivät voi paeta tai saada ohjausta*” (Kirje 10). Tässä kuvauksessa Bin Laden liittää myös palestiinalaishallinnon objektiksi, koska se on todellisuudessa sekularistinen ja näin erillään islamin kansasta. Se kuvautuu juutalaisten ja myös länsimaiden tuottamana.

5.3 Hallitsevat eivät anna tunnustusta, se täytyy ottaa

Diskurssissa muslimit on kuvattu alistetuiksi mutta kunniallisiksi totuuden puolustajiksi. Bin Ladenin kuvauksessa voidaan tunnistaa objektiksi kuvattu alistaja, jota vastaan väkivalta muodostuu väistämättömäksi, koska alistaja ei luovu asemastaan tai muslimien alistamisesta. Toisaalta muslimien tulee asettaa oma totuutensa ylimmäksi totuudeksi sen itsensä vuoksi maailmassa, jossa valhe hallitsee. Diskurssissa väkivalta valhetta vastaan muodostuu oikeutetuksi ja jopa tarpeelliseksi, koska totuus on objektiivinen ja siihen sopimaton näin valhetta.

5.3.1 Vihollinen ei peräänny, koska se haluaa muslimien maat ja resurssit

Bin Ladenin käyttämässä diskurssissa kuvautuu maailma, jossa muslimit ovat hyökkäyksen kohteena. Diskurssissa objekteiksi kuvautuvat viholliset ovat yhteistyössä käyneet sotaan muslimeita vastaan viedäkseen näiden maat ja resurssit, joten muslimien on vastattava väkivaltaan väkivalloin. Vihollinen ei peräänny vapaaehtoisesti. Muslimien on puolustauduttava ja vapautuakseen kaadettava vihollisen vasallihallinnot ja vallattava maansa takaisin, jotta oikeudenmukainen kalifaatti voi syntyä. Tämä onnistuu vain käymällä väkivalloin vihollista vastaan, koska todellinen vihollinen on perääntymätön ja vasallihallitsijat kykenemättömiä tai haluttomia käymään todellista vihollista vastaan ja puolustamaan muslimeita.

5.3.1.1 Väkivalta hyökkääjää vastaan

Bin Laden katsoo muslimihallitsijoiden julistaneen sodan muslimeille, mikä osoittaa, että se ei muuta kantojaan vapaaehtoisesti. Bin Laden kuvaa lukuisissa yhteyksissä hallitsijoiden julistaneen sodan myös itse islamia vastaan. Näin hänelle käynnissä on avoin sota, jonka hallitsijat ovat aloittaneet hyökkäämällä muslimeita ja islamin oppineita vastaan. Hallitsija on kuvauksessa häikäilemätön, eikä se ”pidättäydy käyttämästä inhottavimpia menetelmiä ja alhaisimpia tapoja, tapoja joita mikään olento ei voi pidätellä tai pysäyttää” ja se hyötyy ”tyrannimaisten liittolaisten kokemuksista”. Toimissaan hallitsija ”korruptoi maailman ja sotii sen jumalaa ja hänen apostolejaan vastaan”, eikä se aio liennyttää vaan ”päättäväisyyden jatkaa eskalaation tietä ja tietä, joka aiheuttaa kriisejä” (Kirje 5; Kirje 9; Kirje 13; Kirje 14; Kirje 19). Hallinto hyökkää niitä vastaan ”jotka julistavat totuutta ja kärsivät jumalan tähden” (Kirje 10).

Bin Ladenille hyökkäyksen takana näyttää olevan länsimaat. Nämä viholliset eivät luovu pyrkimyksistään tuhota islamin kansakunta (Kirje 5). Kaiken taustalla vaikuttavat Bin

Ladenin mukaan *"kansainväliset vääräuskoisten valtiot, jotka työskentelevät erittäin kovasti hävittääkseen islamin ja sen saarnaajat"*. Saarnaajien pidätykset liittyvät hänen mukaansa NATO:n pyrkimyksiin saada alueen valtiot tekemään yhteistyötä *"vaaran poistamiseksi, joka uhkaa sen etuja ja himoa hegemoniaan"* ja näin länsimaat näyttäytyvät hyökkääjänä. Hän kiittää Allahia siitä, että hän *"sisällyttää näiden hallintojen tuhon suunnitelmaansa"* (Kirje 13). Bin Laden näkee myös YK:n käyneen muslimeita vastaan esimerkiksi kun *"YK pysyi kuolettavassa suunnitelmassaan tuhota Bosnia & Hertsegovina"*, ja YK jätti Bosnian muslimit *"serbialaisille hirviöille ahmittaviksi koko maailman silmien ja korvien edessä"*. Bin Laden kuvaa serbejä ja kroatialaisia muslimien *"teurastajiksi"*. Bin Ladenin mukaan *"muslimimaita johtavat hallinnot ovat vain välineitä mahtavien ja vahvojen ristiretkeläisten käsissä"*, eikä *"YK ole muuta kuin työkalu toteuttaa ristiretkeläisten suunnitelma tappaa kaikki islamin kansankunnan ja sen kansan pyrkimykset"*. *"Myötäillen YK:n artikloita se on yhteinen käytännön operaatio muslimien pyrkimyksiä vastaan juonittelemiseksi"* (Kirje 17). Tässä mielessä YK näyttäytyy hyökkääjänä muslimeita vastaan. Hänen mukaansa *"totuus paljastuu, vaikka vääräuskoiset vihaavat sitä"* (Kirje 20).

Bin Ladenin mukaan erityisesti *"amerikkalaiset ovat vihamielisiä muslimeita kohtaan"*, mutta hän viittaa myös juutalaisten valtaan Yhdysvalloissa. *"Yhdysvallat eivät ole minkään johdossa, koska se on täysin alistunut juutalaisten johtoon johtamaan sen minne he haluavat"*. *"Alueen turvallisuus on alueen kansakuntia varten ja se on heidän oikeutensa. Isot valtiot ovat ongelmien ja epävakauden lähde alueella, ja ne ovat ne jotka luovat välikohtaukset. Ne ilmestyvät aina, kun on välikohtaus näytellen, että ne parantavat tilannetta ja poistavat vaaran, silti he ovat kaikista suurin vaara. Miten kettu voi olla lammasten paimen"* (Kirje 20). Näin Israel on lännen ohella diskurssissa hyökkäävä vihollinen, joka pystyy jopa ohjailemaan Yhdysvaltoja ja ainakin jakaa tavoitteen tuhota muslimit. Bin Ladenin mukaan juutalaiset ovatkin *"hyökkäävä vihollinen, joka korruptoi uskonnon ja maailman"* (Kirje 10) ja *"palestiinalaisten pyrkimykset ovat kaikkien islamilaisten pyrkimysten äiti"* (Kirje 16), minkä lisäksi Bin Ladenin mukaan juutalaisten todellisena pyrkimyksenä on *"suuremman Israelin perustaminen, joka ylittää Niililtä Eufratille ja suurelle osalle Arabian niemimaasta"* (Kirje 11).

Bin Ladenille Israel on paha ja vihamielinen, mutta korruptoitunut hallinto ei käy sitä vastaan, vaan sopi rauhan sen kanssa (Kirje 10). Hallitsijoille hän sanoo, että *"juutalaiset*

eivät ikinä uneksineet tunkeutuvansa islamin kansakuntaan tai hyväksi käyttävänsä sen resursseja kuin te olette heille sallineet” (Kirje 11). Bin Ladenin mukaan Palestiinassa ei ole tulitaukoa, koska sen ”ehtoja ei ole saavutettu, paitsi ne jotka vihollinen haluaa”. Hän kysyy kuningas Fahdilta kuinka ”yli miljardi muslimia, jotka omistavat maailman suurimmat luonnonvarat strategisesti tärkeillä alueilla ovat kyvyttömiä kukistamaan viisi miljoonaa juutalaista palestiinassa?”. Palestiinalaisten vastarintaan liittyen Bin Laden toteaa sen ”aiheuttaneen pelkoa ja tuoneen vahinkoa viholliselle. Millaista olisi, jos kansakunnan pyrkimykset ohjattaisiin tähän tarkoitukseen”(Kirje 17). Bin Laden kuvaa juutalaisten toisaalta kiristävän muslimihallitsijoita, mutta hänen mukaansa rauha Israelin kanssa sallittiin myös ”amerikkalaisten herrojenne” miellyttämiseksi, ja tämä on seurausta ”alistumisesta amerikkalaisten herrojenne tahtoon” (Kirje 16; Kirje 17). Bin Laden myös syyttää saudihallinnon ”asettuneen juutalaisten kannalle”, mikä voi johtaa ”tuhansien kuolemaan ja jopa koko kansakunnan katoamiseen” (Kirje 14). Näin hänen kuvauksessaan vastuu hyökkäyksen vastustamisesta on muslimille itsellään, sillä heidän resurssinsa ja maansa viedään, jos ei käydä sotaan. Hallitsija ei halua tai kykene puolustamaan muslimeita hyökkäyksen edessä.

5.3.1.2 Vasallihallitsija tulee kaataa vapauden tieltä

Diskurssissa todellinen vihollinen, jota vastaan on käytävä, kumpuaa Bin Ladenille länsimaista, joiden kätyri hallitsija on joko pakosta tai omasta tahdostaan. Koska hallitsija on lännen ohjaama, islamin kansan on käytävä sitä vastaan. Bin Ladenin mukaan maan ”ulkopolitiikka on sidottu länsimaiden, ristiretkeläiskansojen ja tyranniin johtamien muslimivaltioiden etuihin”. Saudihallinnon politiikan ”ristiriitaisuutta ei voi ymmärtää kuin ne, jotka tietävät, että länsimaalaiset ja ristiretkeläisvaltiot sanelevat politiikkanne teille ulkopuolelta, koska teillä on yhteen kiedottu kohtalo heidän etujensa kanssa” ja ”te asetuitte amerikkalaisen politiikan puolelle”. Bin Laden antaa hallitsijalle mahdollisuuden perääntyä sanoen ”näemme, että olet vanhentunut ja että olet sairas”. ”Pyydämme, että säästät kansakunnan, valtion ja kansalaiset. Säästä heidät vaivalta, kriisiltä ja kärsimyksiltä. Me pyydämme, että esität eroasi, jotta voi tuottaa hyvinvointia”. ”On tullut toivottomaksi, että uudistaisit itseäsi”. Bin Laden ei pyydä vain kuninkaan eroa ”mutta myös päästä kansa eroon ministereistäsi ja oikeuslaitoksestasi, sillä sinä kannat vastuun niiden asettamisesta kansan ja kansakunnan edun kaulan ympärille”. ”Nämä eron ja erottamisten vaatimukset eivät ole mahdottomia vaatimuksia. Se on sama asia, mitä sinä ja veljesi pyysitte vallasta syöstyltä kuningas Saudilta menneisyydessä”

(Kirje 16). Näin Bin Laden tavallaan osoittaa, että todellinen vihollinen tulee ulkopuolelta ja hallitsija voisi vielä perääntyä sen tukemisesta.

Bin Laden ei näe Saudi-Arabian asevoimia suoranaishana pahana vaan sen välikappaleena. Bin Laden jopa ylistää asevoimia ja hänen mukaansa kuningas ei salli asevoimien osien tekävän yhteistyötä, koska *”ne toisivat uudistuksia eteesi, ja se on syy, miksi et salli mitään koordinaatiota niiden välillä”*. Bin Ladenin mukaan asevoimien heikkous on länsimaiden keino nöyryyttää muslimit. Hän katsoo, että *”ei ole mitään hyvää syytä sille, että armeija on rampa ja kyvytön, kun sen pitäisi puolustaa islamilaisia valtioita, puolustaa heidän pyrkimyksiään ja suojella pyhiä maita*. Bin Laden syyttää kuningasta *”krooninen asevoimien rampaannuttaminen pyrkimyksenä sietää ristiretkeläisiä ja juutalaisia joukkoja, jotka häpäisevät pyhät paikat”*. Bin Laden kysyy, onko tarkoitus kutsua *”kansaa aseisiin, jotta se voi huolehtia itsestään ja saada kunnia uskontonsa ja pyhien paikkojensa puolustamisesta ja sen maan ja maineen puolustamiseen?”*. Näin Bin Laden katsoo, että väkivaltaisen vastarinnan tulee kummuta nimenomaan al-Qaidasta. Asevoimat ovat siihen kyvyttömiä. Bin Laden kuvaa hetkittäin kuningasta jopa nöyryytyksen uhrina länsimaiden suunnalta (Kirje 16). Näin Bin Ladenin voi katsoa kuvaavan todellista vihollista länsimaissa, joiden vasalli hallitsija hänen kuvauksissaan toisinaan on, ja väkivalta myös hallitsijaa vastaan on välttämätöntä, koska länsi ja juutalaiset hyökkäävät muslimeita vastaan sen kautta.

Toisaalta Bin Laden katsoo, että hallitsija on tullut osaksi länttä, eikä peräänny sen vuoksi kuin väkivallan pakottamana. Bin Ladenin mukaan *”olemme todistaneet sinun (kuningas Fahd) hallinnon tekävän syntiä islamia vastaan, joka mitätöi holhouksesi Allahin silmissä”*. Koska kuningas alistuu vääräuskoisille *”tuki vääräuskoisille muslimeita vastaan on synti islamia vastaan. Siksi tämä hallinto täytyy eristää ja hoidella”* ja kansaa on suojeltava hallitsijalta. Bin Ladenin mukaan *”kansakunta sen uskonoppineiden, uudistajien, kauppiaiden, heimojohtajien ollessa eturivissä käy sinun (kuningas Fahd) hallintoasi vastaan. Sitä ei pidetä koskaan kiellettyinä johtajien hylkäämisenä, koska sinun hallinnollasi ei ole legitimitettiä”*. *”Mikä ei ole olemassa laillisesti, ei ole olemassa ollenkaan”*. *”Jos johtajasta tulee uskonluopio, koko kansakunnan on käytävä häntä vastaan”* (Kirje 16). Hän kysyy *”miten tämä hallinto voi tuoda voiton islamille, kun se on uskonluopio? Miten voitto voidaan tuoda muslimeille hallinnon toimesta, joka juonittelee heidän tavoitteitaan vastaan ja tukee vihollisia tehden kahden pyhän moskeijan maasta ryöstelyn ja varastelun areenan?”* (Kirje 17). Muslimeiden on Bin

Ladenin mukaan vapautettava itsensä, koska hallitsija ei sitä halua tehdä. Hallitsija ei myöskään ole legitiimi muslimien hallitsija vaan muutokseen kykenemätön totuuden vihollinen ja riistäjä, joka voidaan syrjäyttää vain väkivalloin. Hallitsija on joko osa länttä tain sen ohjailema.

5.3.1.3 *Muslimien maat kuuluvat muslimeille, ne on vapautettava*

Bin Ladenin näkemyksen mukaan muslimien maat ovat vallattu, ja muslimien vapaus edellyttää näiden maiden vapauttamista juutalaisten ja ristiretkeläisten korruptoituneista hallinnoista, jotka tekevät oikean totuuden noudattamisen vaikeaksi. Maat kuuluvat yksinomaan muslimeille, mutta länsimaat ja Israel ovat miehittäneet ne eivätkä luovu niistä vapaaehtoisesti. Tämä liittyy ajatukseen hyökkäävästä vihollisesta, mutta tässä kuvauksessa keskeistä ei ole vain hyökkäykseen vastaaminen vaan maan vapauttaminen. Hän viittaa länsimaihin siirtomaaisäntinä sanoen *”On mahdotonta olla hiljaa ja nähdä tästä maasta tulevan amerikkalainen protektoraatti niin, että ristin sotilaat häpäisevät sen likaisilla jaloillaan suojellakseen sinun (kuningas Fahd) huojuvaa kruunuasi ja öljylähteitä kuningaskunnassa”* (Kirje 16). Bin Ladenin mukaan hallitsija on *”ensisijaisesti vastuussa ristiretkeläisten miehityksestä kahden pyhän moskeijan maassa”* (Kirje 19). *”kun hyökkäävät ristiretkeläiset ja juutalainen liitto yhteistyössä hallinnon kanssa päättivät Persianlahden sodassa valloittaa maan Kuwaitin vapauttamisen nimissä, sallit (kuningas Fahd) tämän mielivaltaisella fatwalla, mikä oikeutti iljettävän toiminnan. Tämä loukkasi umman kunniaa, tahrasi sen arvokkuuden ja häpäisi pyhät paikat vääräuskoisten auttamisen perusteella”* (Kirje 10). Hänen mukaansa *”länsi huolellisesti välttää tappamasta saudikanaa, joka makaa munii mustaa kultaa heille, he ovat vielä huolellisempia pyrkiessään pitämään näiden munien hinnan niin alhaalla kuin mahdollista”* (Kirje 16). Näin valloitus ei vain sorra muslimeita vaan loukkaa heitä, ja muslimien velvollisuus on ottaa maa takaisin. Länsimaat ja eritoten Yhdysvallat ovat tehneet alueesta siirtomaansa etenkin öljyn tähden ja häpäisevät sen.

Bin Laden viittaa Afganistanilaisten uskonoppineiden antamaan fatwaan, joka *”sisältää absoluuttiset shariaan pohjaavat todisteet, näyttäessään, että näiden joukkojen (Yhdysvallat) tulo tähän maahan (Saudi-Arabia) on kielletty ja niiden häätäminen ehdoton välttämättömyys. Vastuu heidän häätämisekseen ja jihadin julistamiseksi amerikkalaisia valloittajia vastaan kahden pyhän moskeijan maalla on koko islamin kansakunnalla”*. Bin Laden sanoo yhdysvaltalaisjoukkoihin viitaten, *”nämä joukot ovat*

ilmiselvän miehityksen joukkoja” (Kirje 20) ja puhuu *”amerikkalaisista valloittajista*” (Kirje 10). Bin Laden julistaa useasti niin Muhammedia lainaten kuin fatwoihinkin vedoten muslimien velvollisuuden olevan häätää, karkottaa tai pakottaa pois *”väärauskoiset Arabian niemimaalta*”. Bin Ladenin mukaan *”uskovia ei paineta kuoppaan kahdesti*”, millä hän viittaa muslimien maiden aiempiin miehityksiin (Kirje 3; Kirje 7; Kirje 19; Kirje 20). Väkivallan välttämättömyys liittyy näin käsitykseen muslimeista pyhän maan vartijoina, mikä osaltaan pakottaa lopettamaan miehityksen. Objektin perääntymättömyys pakottaa tekemään sen väkivalloin.

Bin Ladenille kyse ei ole vain Arabian niemimaasta. Erityisesti Israelin olemassaolo ja rauha sen kanssa nousee diskurssissa keskeiseksi, sillä Israelin alueen katsotaan kuuluvan muslimeilla ja Israel on *”miehittävien sionistien joukko Palestiinassa*”. Sota Israelia vastaan *”on jihad jumalan tavalla, ja vaatimus ummalle siihen, kunnes Palestiina on vapautettu kokonaan ja palautettu muslimien hallintaan*” ja *”musliminuorten jihad on ainut hyödyllinen tapa kohdata vihollinen ja taata Palestiinan vapautuminen*” (Kirje 8; Kirje 10; Kirje 18). Näin hänelle ainut tapa käydä miehitystä vastaan vaikuttaa olevan väkivalta. Hän katsoo myös Jemenin kommunistihallinnon edustavan väärauskoisten tai uskonluopioiden miehitystä ja ylistää muslimeiden taistelua sitä vastaan (Kirje 3; Kirje 10). Lisäksi Bin Laden katsoo muslimien maiden olevan väärauskoisten hallussa Etelä-Sudanissa, Egyptissä, Algeriassa ja muualla (Kirje 18). Hän julistaa *”olkoon jihadin liehuva lippu nostettu korkealle, jotta umma voi palauttaa sen kunnin ja arvokkuuden. Olkoon yhtenäisyyden lippu nostettu kaikkien islamilta varastettujen maiden ylle alkaen Palestiinasta ja jatkuen Andalusiaan ja muille islamin maille, jotka menetettiin johtajien petturuuden ja muslimien avuttomuuden vuoksi*” (kirje 10). Näin Bin Laden kuvaa sitä aluetta, minkä hän katsoo kuuluvan muslimeille ja nämä maat on otettava takaisin väkivalloin, jotta muslimit voivat elää vapaina. Valloittaja ei vetäydy vapaaehtoisesti.

5.3.2 Ylimmäksi ylimmän paikalle

Bin Ladenin kuvauksessa muslimien totuus on ainut totuus, jota muslimien tulee seurata. Tämä velvoittaa muslimit puolustamaan totuutta valheen edessä ja käymään valhetta vastaan. Muslimit osoittavat taistelussa olevansa totuuden puolella ja toistensa veljiä, mikä mahdollistaa oikeudenmukaisen kalifaatin synnyn. Taistelua ei käydä vain hyökkäyksen torjumiseksi tai maan ja kansan vapauttamiseksi vaan totuuden itsensä vuoksi. Vihollinen on tuhottava, koska se edustaa valhetta ja kieltää totuuden. Näin

kyseessä on eräänlainen hyvän ja pahan taistelu, jossa objektiivinen totuus asetetaan ylimmäksi väkivalloin ja kaikki, jotka eivät sitä seuraa tai vähintään hyväksy sen ylemmyyttä, ovat vihollisia. Objektiia vastaan väkivalta ei ole pakollista vain sen vuoksi, että se ei peräänny alistamasta muslimeita vaan siksi, että objekti itsessään on valheellinen ja subjektin totuus on oikea totuus.

5.3.2.1 Taistelussa yhteisen totuuden puolesta meistä tulee veljiä

Bin Laden katsoo, että muslimit osoittavat omistautumisensa totuudelle taistelussa, jossa he näin tunnustavat toisensa totuuden puolustajina. Tällä taistelulla on jumalan oikeutus, mikä vaikuttaa olevan Bin Ladenille yhtä kuin universaalinen totuuden oikeutus. Hän sanoo, että *”ketään muuta ei tule pelätä kuin jumalaa”* (Kirje 4). Bin Ladenin mukaan *”voitto tulee kärsivällisyyden kanssa”* ja hän kehottaa *”teidän edellytetään seisovan oppineiden taistelevien veljienne rinnalla heidän puolustautuessaan”*. Hänen mukaansa *”aamu on hyvin lähellä! rikolliset tulevat pakenemaan, kuten Iranin shaahi teki”*. Hänen mukaansa *”jos kieltäydyt tekemästä yhtään vähempää kuin taistelemasta jumalan tukijoiden kanssa, ole iloisesti evästetty sodasta jumalan kanssa”* ja jatkaa Allahin sanomaa lainaten *”hänestä, josta tulee tukijan vihollinen, minä sallin sodan häntä vastaan”* (Kirje 5). Näin Bin Ladenille sotaan liittyminen on velvollisuus, joka yhdistää muslimit ja tässä he osoittavat olevansa totuuden puolella (Kirje 8). Bin Ladenille taistelu *”on kamppailu, jonka perusta on kahden järjestelmän välillä ja syvä kamppailu kahden ideologian välillä. Se on kamppailu jumalaisen järjestelmän kanssa, joka on kokonainen ja joka asettaa kaikki asiat Allahin käsiin”* (Kirje 16). Näin Bin Laden erottaa muslimeita omaksi ryhmäkseen nimenomaan kamppailun kautta, joka koskettaa heitä.

Bin Ladenin mukaan voimaannuttamisen ja avun käytäntöjen kautta *”voitto tulee ja voitto ei tule ilman näitä käytäntöjä”* eli hän vetoaa muslimien tukeen toisilleen taistelussa, minkä kautta he tunnustavat toisensa muslimeina. Bin Laden sanoo kansan *”räjähtäneen vihaan saudijohtajia kohtaan ja palaa halusta auttaa kunniallista umman ulemaa”*. Hän kehottaa *”kestäkää voiton käytäntöjä, kuten kestätte koettelemuksen käytäntöjä, sillä molemmat ovat tavoittelemanne päämäärän tähden”*. *”Omistakaa mitä teillä on käytössänne antamiselle ja uhraukselle. Ette saavuta hurskautta ennen kuin kulutatte sen, mitä rakastatte”*. *”Otamme islamin kokonaisvaltaisuuden vastaan kunne jumalan maailma on korkeimmalla”* (Kirje 8). Näin hän katsoo taistelun sitovan muslimit yhteen heidän omistaessaan kaiken taistelulle totuuden vuoksi. Hän sanoo kansalle uleman näkevän *”teidät veljinään, kansan lemmittyinä, kaikkein uskollisimpina umman sotilaina,*

islamille omistautuneina muslimien oikeuksien puolustamiseksi” (Kirje 6). Bin Laden katsoo taisteluun liittyvien osoittavan olevansa totuuden puolella ja sen puolustajat ovat toistensa veljiä. Hän puhuu näistä ”*Allahin kansana*” eli asettaa heidät muiden yläpuolelle totuuden haltijoina, ja taistelussa he liittyvät tähän kansaan osoittamalla tunnustuksensa sille ainoana totuutenaan (Kirje 19).

5.3.2.2 Valhe väistyy totuuden edessä

Bin Ladenille aiemman kuvauksen mukaan hallitsija on jumalaa vastaan ja taistelu on uskon ja tyrannian välillä, josta tulee eräänlainen valheen ja totuuden kamppailu. Hallinnon kaataminen on totuuden antama velvollisuus, jonka al-Qaidan kautta voi toteuttaa. Bin Ladenin mukaan ”*jumala erottaa totuudenmukaiset valheellisista*” ja hän kehottaa seuraajiaan ”*kärsivällisyys on välttämättömyys. Olkaa järkkymättömiä*”. Hän jatkaa ”*nähhää, miten väärauskoiset kestävät valheellisuuttaan. Se mitä me tarvitsemme, on kestävyys totuudessamme, joka on uskonnossamme*”. Bin Ladenin mukaan ”*taistelun toisella puolella on hännystelijä hallinto ja toisella kansa ja ulema*” ja näin hän erottaa objektin valheelliseksi. Bin Ladenin mukaan totuuden puhujat ”*lietsovat jihadia kielillään lausuessaan hallinnon valheellisuutta, kunnes kaikki ymmärtävät totuuden meidän uskontomme tapana. Se on totuus, ja se joka on ilman sitä, on kuoleva valehtelija*” (Kirje 8) eli hänelle valheellisuus kuolee totuuden edessä. Hän sanoo oppineiden ”*nostaneen umman päät korkealle despotismin kohtaamiseksi*”, eikä ”*erimielisyys hallinnon kanssa ei ole tilapäistä, eikä se ole vain erimielisyyttä yhteiskunnasta eristetyn ryhmän kanssa*” (Kirje 4). Näin totuuden puolustajia ovat kaikki sen löytäneet muslimit ja ”*totuus on se, että tämä kamppailu hallinnon ja islamin välillä ylittää kahden pyhän moskeijan maan kapeat rajat ja sulkee sisäänsä koko islamin kansakunnan*” (Kirje 19). Koska ”*konflikti totuuden ja valheen välillä on puhjennut*” ja ”*totuus saavuttaa loistavan voiton ja valhe kuolee*”, on muslimien velvollisuus liittyä jo alkaneeseen taisteluun (Kirje 8). Näin diskurssissa valhetta vastaan käyminen on velvollisuus, ja valhe osoittautuu kestävämmäksi totuuden edessä. Totuuden puhujat käyvät taisteluun järkkymättä totuuden tähden ja paljastavat valheen sen tieltä, eikä totuus voi hävitä valheelle. Väkivalta valhetta vastaan tuo totuuden voiton.

Bin Ladenin kuvauksessa valhetta ja edustaa despootti ja hän kehottaa ”*halveksuntaa despoottien valtaan*”. Vaikka ”*epäoikeudenmukaiset jatkavat uhkauksiaan ja lupauksia rangaistuksista. Nämä despoottiset pirstaleiset asenteet ovat osoittaneen*

käyttökelvottomuutensa kaikissa taisteluissa uskon ja despotismin välillä” (Kirje 5) eli valhe yrittää uhkailla, mutta sillä ei ole totuuden edessä valtaa muslimeihin. Despootin pitää vastata teoistaan, sillä ”Jumalan kirja kantaa todistusta rangaistuksesta niille, jotka seisovat tyrannien rinnalla auttaen näitä, kunnes saapuu jumalan komento, jossa hän ottaa tyrannin ja tämän sotilaat, valheellisuus häviää ja totuus ja sen tunnustajat tulevat voittoisiksi. Muistatko, mitä jumala teki faaraolle ja miten hän otti hänet ja hänen sotilaansa” (Kirje 6). ”Valehteleva kuningas saa Allahilta paljon enemmän rangaistusta kuin valehteleva tavallinen ihminen”. ”He saavat tuskallisen rangaistuksen”. Bin Laden katsoo eritoten hallitsijan despootiksi ja nyt ”kohdattava ratkaisu on hävittää kriisin syyt, ja näistä syistä tärkein on se fakta, että sinä (kuningas Fahd) johdat hallitusta. Vaikea samanlaisuus on se, että sinun jäämisesi paikoilleen aiheuttaa sinun tuhosi ja sinun jatkamisesi on sinun loppusi syy” (Kirje 16) eli Bin Ladenille hallitsija on kaadettava. Bin Laden viittaa myös hallitsijan tappamiseen, jos tämä ei taivu totuuteen sanoen ”mies meni väärän imaamin luokse, hän käski häntä, varoitti häntä ja tappoi hänet” (Kirje 4) eli totuuden edessä myös hallitsijan on taivuttava, sillä totuus on objektiivinen. Bin Laden toteaaakin, että ”on selvää, että tämä hallinto on hairahtunut islamista ja se on syyllistynyt uskonpetturuuteen” (Kirje 16) ja ”Paras jihad on totuuden sana epäoikeudenmukaisen sulttaanin läsnä ollessa” (Kirje 10). Näin Bin Laden kuvaa hallitsijaa valheelliseksi ja pahuudeksi, joka ei kykene muuttumaan, joten se on tuhottava.

Bin Laden katsoo, että totuudenmukainen yhteiskunta on asetettava valtaan alhaalta ja se edellyttää väkivaltaa, koska vastassa on valhe, joka ei luovuta. Hän pyytää ”liittykää marssiin kohti muutosta ja uudistusta. Kaikki tämä totuuden ja sen vaatijoiden tukemiseksi, ja sen näyttämiseksi uhraukseksi uskonalle ja sen tuomiseksi mahdolliseksi toisille. Silloin he jotka harjoittavat epäoikeudenmukaisuutta tietävät, mitä heille on tulossa” (Kirje 4). Bin Laden kehottaa väkivaltaan totuuden vuoksi sanoen, että ”nouskaa veljemme! älkää kutsuko saudiperheen dajjaleita (väärämessias)!”. Hän kannustaa taisteluun sanoen ”me (al-Qaida) uskomme, että te pystytte puolustamaan itseänne, kun hallinto käskää teitä alistamaan ja tappamaan ulemanne”. Bin Ladenin kuvauksessa totuus voittaa valheen ja ”oikeudenmukainen kalifaatti on varmasti tulossa ahneiden ja tyrannimaisten kuninkaiden jälkeen”. ”Niille, jotka kääntyvät jumalan puoleen, hänen lähettiläilleen ja niille, jotka uskovat, he ovat jumalan joukko, joka varmasti saavuttaa loistavan voiton” (Kirje 7). Bin Ladenin mukaan islam on voittoisa ”riippumatta siitä kuka sitä vastustaa” (Kirje 19), jolloin väkivallan välttämättömyyttä perustelee myös sen

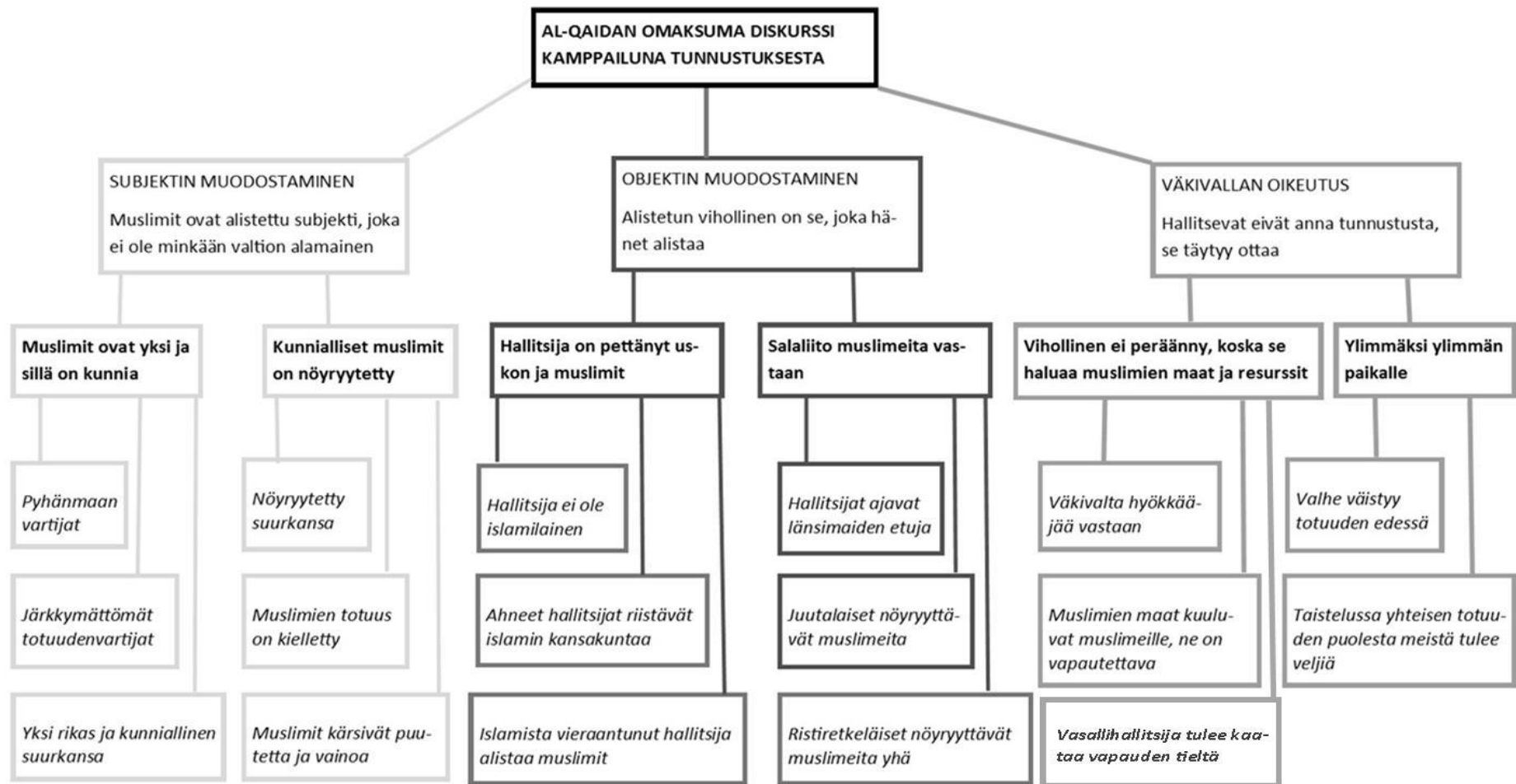
varma voitto, joka kumpuaa siitä, että taistelua käydään totuuden ja oikeudenmukaisuuden tähden valhetta ja vääryyttä vastaan.

6 TULOKSET

Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa muodostuu rakenne, jossa muslimit erottuvat yhdeksi erityiseksi subjektiksi, joka on alistettu ulkoapäin. Subjektiin liittyy käsitys siitä, että sillä on objektiivinen totuus ja sen alistus on oikeudetonta. Muslimien totuuden ja erityisyyden kieltäminen on nöyryyttämistä ja näyttäytyy näin tunnustuksen kieltämisenä muslimeilta. Muslimit ovat alistettuja kautta maailman ja he elävät nöyryytettyinä ja riistettyinä. Näin subjekti on diskurssissa nöyryytetty, mutta todellisuudessa kunniallinen, rikas ja suurilukuinen ryhmä, jolla on pyhä yhtenäinen tarkoitus.

Diskurssissa voidaan nähdä myös kuvaus objektista, johon liitetään negatiivisia ominaisuuksia. Objekti on itsekäs, ahne ja korruptoitunut riistäjä. Tämä objekti alistaa muslimeita oikeudettomasti omiin tarpeisiinsa. Vaikka Bin Laden kuvaa objektiksi niin länsimaat, Israelin kuin muslimihallitsijatkin, liittää hän ne myös yhteen. Muslimihallitsijat edustavat hänelle oikeastaan länsimaita, mutta juutalaisia Bin Laden ei liitä niin selvästi osaksi länttä vaan kuvaa heidän pikemmin jakavan muslimien vastaisen päämäärän. Tässä mielessä he edustavan osittain erillistä objektia. Joka tapauksessa objektiksi muodostuu näiden kolmen tahon edustama muslimien vastainen liitto, jonka totuus perustuu riistoon ja valheeseen, joka korruptoi totuuden ja muslimit.

Diskurssissa väkivallasta tulee väistämätöntä objekti-subjekti jaon seurauksena. Kumpikaan osapuoli ei luovu omasta totuudestaan. Objekti on alistanut muslimit ja jatkaa sitä, jos sitä ei väkivalloin pakoteta luopumaan muslimien alistuksesta. Väkivalta on väistämätöntä myös siksi, että muslimien tulee tässä diskurssissa asettaa oma totuutensa ylimmäksi ja ainakin häättää valheellinen ja korruptoitunut objekti tässä totuudessa yksin muslimeille kuuluvalta alueelta. Kun muslimit tunnustavat toisensa veljinään, he osoittavat taistelussa puolustavansa objektiivista totuutta. Koska totuus on objektiivinen, on vihollinen valheellinen, mutta valhe tullaan voittamaan taistelussa. Väkivalta on väistämätöntä totuuden itsensä vuoksi, sillä valhe ei saa hallita maailmaa. Väkivalta osoittaa omistautumisen totuudelle. Väkivallan on nouseva alhaalta todellisten muslimien keskuudesta, koska hallitsija ei kykene tai halua puolustaa heitä ja totuutta.

Kuva 1. Kuvassa on Bin Ladenin kirjeistä kuvautuvan diskurssin analyysin tulos, jossa diskurssin rakenne kuvautuu kamppailuksi tunnustuksesta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Kamppailu tunnustuksesta

Bin Ladenin kirjeistä kuvautuvassa diskurssissa hypoteeseissa esitetyllä tavalla moraaliset kysymykset nousevat keskeiseksi siinä, miten objekti ja subjekti kuvautuvat erillisiksi ja myös siinä, miksi väkivalta on välttämätöntä näiden välillä. Tässä mielessä diskurssi näyttäytyy kamppailuna tunnustuksesta, sillä siinä on kyse nimenomaan arvoista ja moraalista. Vaikka objekti kuvautuu riistäjäksi taloudellisessakin mielessä, diskurssissa tämä kuvataan ennen kaikkea riiston epäoikeudenmukaisuuden ja toisaalta objektin ahneuden kautta. Taloudellinen ja poliittinen epätasa-arvo on seurausta ennen kaikkea moraalisista tekijöistä, jotka diskurssissa kuvautuvat ongelmien syyksi. Nimenomaan objektin moraalittomuus pakottaa väkivaltaan, sillä myös objektin vihamielisyys on seurausta sen moraalittomuudesta. Objektia edustava hyökkää ja alistaa, koska se on ahne korruptoitunut. Toisaalta subjektin asemassa korostuu oikeudenmukaisuus ja totuuden puolella seisominen, joiden kautta sen käyttämä väkivalta valhetta ja moraalittomuutta vastaan on oikeutettua.

7.1.1 *Subjekti-objekti jaon näkeminen uudella tavalla*

Subjektin erityinen asema ja objektin vihollisuus sitä kohtaan liittyvät diskurssissa tiiviisti toisiinsa eikä näitä voida erottaa erillisiksi osiksi diskurssia niin selvästi, kun hypoteeseissa esitetään. Diskurssissa on tunnustuksen käsitteen näkökulmasta pohjimmiltaan kyse subjekti-objekti jaon näkemisestä uudella tavalla, jolloin keskeisimmäksi muodostuu kokonaisuutena se, miten alistettu subjekti syntyy ja asettuu vastakkain sitä alistavan objektin kanssa. Diskurssi nojaa vahvasti islamiin ja siihen ohjeena totuudenmukaisesta elämästä, ja juuri totuudenmukaisten muslimien ja korruptoituneiden vääräuskoisten erottuminen erillisiksi ryhmiksi muodostuu keskeiseksi rakenteeksi jaon synnyssä. Näin diskurssissa keskeistä vaikuttaa olevan samanaikaisesti subjektin erityisaseman korostuminen suhteessa objektiin. Subjektin erityisyys liittyy osaltaan siihen, että objektiin liitetään negatiivisia ominaisuuksia ja objektin pahuus kumpuaa osaltaan sen suhteesta subjektiin. Näin hypoteeseissa ja analyysivaiheessa esitetty tapa käsitellä subjektin ja objektin muodostusta erillisinä osina tuotti päällekkäisyyttä kuvauksiin. Valinta nosti selvemmin esille subjektin ja objektin jakautumisen diskurssissa, mutta osin tällainen jako muodostui myös teennäiseksi, koska oma kunniallisuus määrittynyt nimenomaan suhteessa objektiin ja toisaalta oma alistettu

asema on myös seurausta objektin roolista alistajana. Subjekti ja objekti erottuvat diskurssissa selvästi toisistaan, mutta jako muodostuu ikään kuin molempien kautta samanaikaisesti, sillä subjektin ja objektin roolit liittyvät tiiviisti toisiinsa.

7.1.1.1 Kunnialliset muslimit ovat alistettuja

Bin Ladenin kuvaaman diskurssin näkökulmasta katsottuna muslimit ovat alistettuja ja nöyryytettyjä nykyisessä tilanteessa. Näin ei kuitenkaan ole aina ollut vaan muslimit on niin sanotusti painettu kuoppaan ja he ovat unohtaneet asemansa. Bin Laden kuvaa ja nostaa esille kirjeissään toistuvasti sen, miten muslimit, joita hän usein kansana kuvaa, on nöyryytetty ja oikeudettoman riiston kohteina. Hän erottaa selvästi muslimit riistäjistä ja kuvaa heidät uhrina yhtenä ryhmänä. Diskurssissa muslimit muodostavat yhden kansan, jota länsimaat yhdessä Israelin ja korruptoituneiden muslimijohtajien kanssa nöyryyttävät ja riistävät omiin tarpeisiinsa. Tässä mielessä diskurssi liittyy selvästi Fanonin ajatuksiin sorrosta siirtomaavaltojen kontekstissa. Kuvauksessa muslimien maat on vallattu ja muslimit ovat joutuneet riiston ja epäoikeudenmukaisen hallinnon uhreiksi, mutta Fanonin tapaan diskurssissa nousee esille, että sorrosta voidaan vapautua, kun oma perintö ja kulttuuri löydetään uudelleen (Esim. Fanon 1968; Fanon 1964). Muslimien kulttuuri on joutunut alennuksen tilaan ennen kaikkea alistajien vainon ja nöyryytyksen tähden, mutta Bin Laden vetoaa muslimeihin tilanteen kääntämiseksi.

Diskurssissa muslimille oikeaoppinen islam tarjoutuu tienä itsekunnioitukseen ja keskinäiseen tunnustukseen. Islam näyttäytyy nimenomaan historiallisena siinä mielessä, että Bin Laden viittaa muslimien historialliseen alueeseen ja pyhiin paikkoihin miehitettyinä. Toisaalta hän myös viittaa toistuvasti islamin alkuaikoihin ja suuruuden aikaan jonakin kunniallisena aikana, joka on menetetty mutta palautettava. Tätä kautta diskurssissa muslimit kuvautuvat yhtenä historiallisena ja valittuna kansana. Näin diskurssi rinnastuu tunnustuksen käsitteeseen siinä mielessä, että tunnustus on nimenomaan menetetty alistuksen ja nöyryytyksen seurauksena. Muslimeilla on tästä näkökulmasta kunniallinen historia, jossa heidän asemansa on ollut tunnustettu, mutta se on nyt riistetty heiltä yhtenä ryhmänä. Heidän arvonsa ja asemansa on kyseenalaistettu länsimaisten arvojen korvattua ne. Tämä rinnastuu myös Hegelin alkuperäiseen käsitteen käyttöön, koska sen näkökulmasta subjekti pyrkii sulauttamaan kaiken itseensä ja suhtautuu muihin objekteina. Tässä mielessä länsimainen kulttuuri näyttäytyy Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa sellaisena kollektiivisena tietoutena, joka asettaa

muslimit objektin asemaan pyrkiessään alistamaan nämä valtaansa ja sulauttamaan ehkä itseensäkin kieltämällä näiden erityisyyden ja asettamalla oman kulttuurinsa oikeaksi (Rauch, L., Sherman, D., & Hegel 1999).

Fanonin tapaan Bin Laden kuvaa, kuinka nämä uudet arvot ovat johtaneet nöyryytettyyn asemaan, turmellukseen ja kärsimykseen muslimeille, joita ei kunnioiteta. Länsimaat ja Israel tavoittelevat diskurssissa jopa islamin hävittämistä Bin Ladenin mm. kuvatessa länsimaita ristiretkeläisiksi ja pyhän maan miehittäjiksi. Muslimijohtajat ovat islamin vihollisia ja riistäjiä, jotka ovat omaksuneet länsimaiden itsekkyyttä ja ahneutta korostavat arvot, joita seuraten he riistävät muslimeita ja kieltävät näiltä tunnustuksen vertaisinaan. Fanon katsookin, että kamppailussa tunnustuksesta on kyse ennen kaikkea oman ryhmän vapauttamisesta siitä ideasta itsestään, jonka se on ulkopuolelta tuotuna omaksunut. Kun tästä totuudesta vapaudutaan, alistajan sielu aletaan nähdä korruptoituneena ja tunnustus tulee nimenomaan oman ryhmän suunnalta. Tässä mielessä diskurssi muodostaa kuvan muslimijohtajista vääräuskoisina sekä ahneina ja korruptoituneina riistäjinä ja kuvaukset länsimaiden pahantahtoisuudesta liittyvät juuri Fanonin kuvaamaan ajatukseen siitä, miten subjekti-objekti jako kääntyy. Alistaja ei enää edusta jotain sellaista, mitä alistettujen tulisi tavoitella vaan siitä tulee itsekkyyden ja korruptoituneisuuden symboli (Esim. Fanon 1968; Fanon 1964). Sen sijaa omasta viiteryhmästä Bin Laden maalaa kuvaa jopa valittuna kansana, jonka tehtävä on seistä totuuden puolella ja puolustaa pyhää maata vääräuskoisuudelta. Diskurssissa kamppailu näyttäytyykin tässä mielessä keskittyvän tunnustukseen, sillä kyse on mahdollisuudesta oikeanlaiseen elämään eikä niinkään resurssien uudelleenjakoon. Vaurauden tavoittelu näyttäytyy jonakin pahana, minkä liittyy vastapuolen negatiivisiin ominaisuuksiin. Vihollinen ahneudessaan riistää resursseja eritoten siinä mielessä, että se estää oikeamielisen elämän ja totuuden seuraamisen. Tässä mielessä kuvattu diskurssi linkittyy Honnethin kritiikkiin Fraserille, sillä Honneth katsoi keskeistä olevan nimenomaan tunnustuksen puutteen, josta mahdollinen taloudellinen epätasa-arvo kumpuaa, ja sosioekonomisen aseman merkitys tulisi nähdä nimenomaan tunnustusta vaativan ryhmän näkökulmasta (Honneth 2003: 110-134). Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa siis taloudellisessa riistossa näyttää olevan ennen kaikkea kyse siitä, että se ehkäisee muslimien mahdollisuuksia seurata totuutta, ei niinkään siitä, että muslimien tulisi tavoitella länsimaiden tai saudieliitin kaltaista vaurautta.

Bin Laden kuvailee melko vähän Fanonin esittämää ajatusta siitä, että alistaja tuottaa alistetuille sellaisen idean itsestään, jonka mukaan he hyväksyvät olevansa alempia. Tämä vaikuttaa olevan Fanonille yksi hallitsevan kulttuurin keskeisimmistä alistamisen tavoista, mutta Bin Laden kuvailee alistusta lähinnä konkreettisella tasolla riistona ja nöyryytyksenä, jonka tulisi herättää muslimeissa raivoa (Esim. Fanon 1968). Tämä voi toisaalta liittyä Bin Ladenin tavoitteisiin nostaa muslimit taisteluun oletettua sortajaa vastaan enemmän kuin siihen, että Bin Laden ei tulkitsisi alistukseen liittyvän tällaista piirrettä. Bin Laden ehkä haluaa tässä mielessä vedota kuulijoihinsa tavalla, joka ei alenna heitä sellaisiksi, jotka ihailisivat kuvattua vihollista. Diskurssi ei sisällä tämän kaltaista keskustelua vaan subjektin ylemmyys tulee annettuna, ja näin kyseessä voi olla myös diskurssin omaksuminen. Bin Ladenin kuvaama diskurssi ei tavallaan jätä tilaa tällaiselle keskustelulle. Jo tapa pyrkiä saamaan muslimit kokoontumaan al-Qaidan tavoitteiden alle osoittaa kuitenkin ajatusta siitä, että Bin Laden olettaa muslimien laajemminkin ajautuneen ainakin jossain määrin harhautuneelle tielle, mutta hän ei suoraan sano tätä. Tämä voi liittyä osaltaan Bin Ladenin tapaan kuvata muslimijohtajat ja heidän tukijansa vihollisina, joista hän nimenomaan haluaa erottaa diskurssissa kuvautuvat todelliset muslimit. Muslimijohtajat edustavat ryhmää, joka on menettänyt kosketuksensa muslimien todelliseen kulttuuriin osin juuri sen vuoksi, että he ovat omaksuneet länsimaaisia materiaa tavoittelevia ja korot sallivia arvoja, jotka näyttäytyvät diskurssissa vastenmielisinä. Bin Laden vetoaa kuitenkin useissa kirjeissä hallinnon tukijoihin, jotta nämä siirtyisivät al-Qaidan puolelle taistelemaan totuuden puolesta.

Bin Laden kuvailee maallisen vaurauden tavoittelua tienä onnettomuuteen, ja siinä mielessä hän vaikuttaa oletettavan osan yleisöstään harhautuneen ihailemaan länsimaista arvopohjaa. Diskurssissa muslimeille arvokas elämä liittyy kuitenkin nimenomaan kieltäytymiseen tällaisista maallisista tavoitteista, mikä viittaa osaltaan sellaiseen ajatukseen, että muslimeita on johdettu sellaiseen arvomaailmaan, missä he eivät voi saavuttaa arvostusta. Diskurssissa länsimaat myös vihaavat muslimeita ja islamia, mikä näyttää viittaavan ajatukseen, että muslimi ei voi koskaan saavuttaa arvostusta länsimaiden silmissä. Esimerkiksi Bin Ladenin kuvauksissa länsimaat ovat järjestelmällisesti suosineet kristittyjä Jugoslavian hajoamissotien aikaan, mikä osoittaisi piittaamattomuutta muslimeista suhteessa muihin ryhmiin. Tämäkin viittaa ajatukseen, että länsimaat näkevät muslimit alempiarvoisina pelkästään sen takia, että he ovat

muslimeita, eikä tasa-arvoisen tunnustuksen saaminen länsimailta olisi näin diskurssin muodostamassa kuvauksessa mahdollista länsimaiden vihamielisyyden tähden.

7.1.1.2 Muslimien jakaminen todellisiin muslimeihin ja uskonluopioihin

Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa jumala ja uskonto ovat keskeisimmät ohjenuorat oikeudenmukaisen yhteiskunnan synnyssä, jossa tunnustus jaetaan. Jumala on diskurssin kuvaamassa maailmassa todellinen ja ainut elämän ohjenuoran lähde. Bin Ladenin kuvauksessa viiteryhmä, jonka hän katsoo olevan alistettu ja nöyryytetty, on nimenomaan muslimit, joten tämä on luonnollista. Kuvaus näyttäytyy toisaalta ajatuksena omasta ryhmästä jumalan valittuna kansana, jotka järkkymättömästi vastustavat vainoa, ja toisaalta näkemyksenä muslimijohtajista islamin vihollisina. Diskurssissa muslimit ovat kuitenkin yksi kansa, joita yhdistää toisaalta sorrettu asema mutta myös yhteinen arvopohja, joka mahdollistaa vastavuoroisen tunnustuksen ryhmän sisällä. Kaikki muslimit eivät ole todellisia muslimeita, vaan osa muslimeista on omaksunut korruptoituneen ja itsekkään länsimaisen ajattelun. Tämä liittyy tavallaan Fanonin näkemyksiin muutamastakin näkökulmasta: Fanon myös katsoi, että alistajat löytävät omat arvonsa omaksuneita liittolaisia alistettujen joukosta ja toisaalta myös osa alistetun viiteryhmän edustajista on omaksunut jo siinä määrin länsimaiset arvot, että katsovat omaa kulttuuriaan alaspäin (Fanon 1968; Fanon 1970). Fanonin tapaan Bin Ladenkin katsoo, että tällaiset henkilöt ovat kuitenkin lopulta onnettomia, koska eivät voi koskaan saavuttaa tunnustettua asemaa toisen kulttuurin arvopohjassa ja toisaalta he toimivat lopulta vain alistajiensa tavoitteiden edistäjinä. Ennen kaikkea Bin Ladenin kritiikki tässä mielessä kohdistuu Saudi-Arabian kuningashuoneeseen, jonka hän katsoo olevan jonkinlainen korruptoitunut lännen kätyri, joka on kääntynyt todellisia muslimeita vastaan. Länsi kuitenkin nöyryyttää myös kuningashuonetta, vaikka kuningashuone ei ehkä sitä itse ymmärräkään. Diskurssissa kuningashuoneesta on tullut vain itsekkäiden prinssien muodostama lännen sätkynukke, jota länsi käyttää muslimien riistämiseen.

Bin Ladenin kuvauksissa muslimijohtajat ovat uskonluopioita ristiretkeläisten palveluksessa ja tämä kokonaisuus muodostaa islamin vihollisen. Nämä haluavat mielistellä länttä ja juutalaisia, mikä on ajoin seurausta johtajien vihamielisyydestä muslimeita kohtaan ja ajoin seurausta näiden sinisilmäisyydestä länsimaiden ja juutalaisten edessä. Näin muslimien nykyiset johtajat vain edistävät muslimien nöyryytystä taistellessaan todellista islamia vastaan. Bin Laden kuvaa kuitenkin hieman

ristiriitaisesti muslimijohtajien motiiveja, koska ajoittain hän katsoo niiden kumpuavan itsekkyydestä ja ajoin siitä, että hallitsijat ovat todellisuudessa länsimaiden ohjaamia nukkehallitsijoita. Toisin sanoen Bin Laden katsoo välillä, että muslimijohtajat hyödyntävät liittolaisuuttaan länsimaiden kanssa itsekkäiden päämäärien saavuttamiseksi ja ajoin, että länsimaat hyödyntävät muslimijohtajia pyrkimyksissään tuhota islam. Nämä eivät tietysti ole suoranaisesti toisensa poissulkevia motiiveja, mutta ristiriita herättää hämmennystä sen suhteen, tulkitseeko Bin Laden, että muslimijohtajat ovat itsessään vihollinen vai osa lännen salaliittoa muslimeita vastaan. Diskurssin näkökulmasta ristiriita jossain määrin sekoittaa diskurssin yhdenmukaisuutta, koska toisaalta muslimijohtajat ovat pahan sätkynukkeja ja toisaalta itsessään paha. Joka tapauksessa oli perimmäinen motiivi mikä tahansa, kuvauksessa muslimijohtajien katsotaan kääntyneen islamia ja sen todellista kansaa vastaan. Bin Ladenin retoriikka hallitsijalle on samaan aikaan sekä tuomitsevaa että opettavaista, mikä voi heijastaa diskurssiin sisältyvää ajatusta objektiivisen totuuden hallinnasta. Etenkin myöhemmissä kirjeissään Bin Laden vaikuttaa menettäneen täydellisesti uskonsa siihen, että hallitsija voisi toimia muslimien etujen nimissä. Tarkastelujakson alkupään kirjeissä Bin Laden vaikuttaa vielä toivovan voivansa vaikuttaa hallitsijaan. Tässä mielessä ristiriita muslimijohtajien pahojen toimien motiiveissa voi heijastaa myös jossain määrin diskurssin muuttumista, mikä olisi seurausta siitä, että muslimijohtajat eivät ole muuttaneet toimintatapojaan. Tässä mielessä siis kyse olisi diskurssin ja yhteiskunnan välisen vuorovaikutuksen seurauksista.

7.1.1.3 Muslimit uudelleen löytävät oman kulttuurinsa al-Qaidan avulla

Diskurssissa muslimit kuvautuvat suurilukuisiksi, kunnialliseksi ja valtavat resurssit omaavaksi historialliseksi ryhmäksi, joka voi nousta ansaitsemaansa asemaan, kun tunnistaa sortonsa. Sorretut muslimit Fanonin kuvausta mukaillen tuskastuvat veljiensä sortoon ja voivat näin muodostaa yhden viiteryhmän (Esim. Fanon 1970; Fanon 1964). Tässä tavallaan subjektiivisesta totuudesta tulee objektiivinen totuus, kun muslimit tunnistavat toisensa veljikseen, jotka ovat alistettuja vallitsevassa maailmanjärjestyksessä. He ymmärtävät, että heidän asemansa on seurausta sorrosta, jossa heiltä on kielletty oikeus omaan kulttuuriinsa, ja kun he ymmärtävät tämän, he haluavat palauttaa yhdessä kulttuurinsa ja poistaa sorron. Heistä tulee näin toistensa veljiä yhteisessä taistelussa yhteistä vihollista vastaan, ja tämä taistelu muodostuu tärkeämmäksi kuin oma elämä. Fanon katsoikin, että juuri oman elämän uhraaminen tavoitteelle liittyy keskeisesti siihen, miten omasta totuudesta tulee objektiivinen (Esim.

Fanon 1968). Samoin Bauman katsoi hieman samaan tapaan, että tunnustuksen vaatimuksessa on tavallaan aina kyse fundamentalismista juuri sen kautta, että omasta totuudesta tulee ainut ja kyseenalaistamaton (Bauman 2001). Näin diskurssissa muodostuu kuva ainoasta oikeasta totuudesta, jonka puolesta on taisteltava vääriä totuuksia vastaan. Tässä mielessä fundamentalistiseen maailmankuvaan perustuva tulkinta omasta ryhmästä jonkinlaisena totuudenpuolustajana voidaan nähdä nimenomaan kamppailuna tunnustuksesta. Tämä liittyy selvästi myös Honnethin ajatukseen siitä, että kamppailu tunnustuksesta liittyy oman ryhmän partikulaarisiin ominaisuuksiin ja voi olla tässä mielessä ulossulkevaa (Honneth 2003: 117–125). Tässä mielessä al-Qaida ei hae muslimeille tunnustusta tasavertaisina vaan nimenomaan erillisinä. Tämä erillinen on sellaisenaan tunnustettava liittämättä siihen vertailua ulkoapäin, sillä totuus on nimenomaan muslimiella eikä sitä voi näin toisesta kulttuurista käsin kyseenalaistaa. Toisaalta juuri al-Qaidan piirissä muslimiista tulee tasa-arvoisia keskenään, ja oikeudenmukaisuus on keskeinen teema, jolla Bin Laden kuvaa tulevaa kalifaattia. Vastavuoroinen tunnustus siis ikään kuin rajoittuu ryhmän sisään ja tämä kollektiivinen toimija eli Bin Ladenin usein kuvaama kansa, jota voitaisiin Hegelin termein kutsua hengeksi, muodostaa subjektin, joka asettaa muut objektin asemaan.

Fanonin kuvailussa objektin muodostuminen tapahtuu oikeastaan ennen oman subjektin uudelleen löytämistä toisin kuin hypoteissa esitettiin, koska sitä edeltää ymmärrys siitä, että on vallitsevassa kulttuurissa aina alempi eikä voi saavuttaa koskaan tunnustettua asemaa sen piirissä (Fanon 1968). Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa ei yhtä selvästi ole tunnistettavissa tällaisia vaiheita, sillä siinä ikään kuin subjekti on jo löydetty al-Qaidassa, joka tosin ehkä itsessään on vastaus alistukseen. Bin Laden itse kuitenkin tarjoaa alistetuille oman tunnustuksensa ja kutsuu heitä diskurssissa kuvautuvan muslimien valitun kansan piiriin. Diskurssissa tämä kansa näyttäytyy vahvana ja runsaslukuisena totuuden ryhmänä korruptoituneessa maailmassa, mutta samalla muslimit luonnostaan kuuluvat tähän kansaan. Tässä mielessä diskurssi Fanonin kuvauksia mukaillen auttaa muslimiä löytämään oman kulttuurinsa, josta tulee kulttuurien kulttuuri. Bin Laden siis tavallaan ehkä näkee diskurssin kautta kulttuurin olemassa olevaksi eikä kokonaan kadotetuksi. Se on kuitenkin alistettu. Näin diskurssissa Fanonin kuvaama kulttuurien kulttuuri vaikuttaa olevan jo olemassa, mutta se on ajettu nurkkaan ja uhattu. Kulttuuri on aika nostaa sille kuuluvaan arvoon ja kutsua siitä

erkaantuneet takaisin, sillä erkaantuneet ovat onnettomia ja sorrettuja valheen maailmassa (Esim. Fanon 1964: 40-44)

Suuri osa muslimista kärsii puutetta ja riistoa, eivätkä he pysty seuraamaan totuutta tai tulemaan sen ohjaukseen alistuksen seurauksena. Muslimien maat ovat joutuneet vääräuskoisten haltuun tai ovat hyökkäyksen kohteena. Tässä mielessä Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa taistelu on tavallaan jo alkanut. Subjekti-objekti jako on jo tunnistettu, mutta Bin Ladenin näkökulmasta se täytyy saattaa kansan tietoon ja ohjata heidät oikealle tielle auttamalla heitä löytämään oma kulttuurinsa. Tässä mielessä diskurssissa syntyvä kuva kamppailusta tunnustuksesta ei ala Fanonin näkemystä mukaillen alhaaltapäin vaan kyseessä on enemmän kokoontuminen diskurssissa totuutta edustavan al-Qaidan ympärille. Bin Laden tavallaan Fanonin termin auttaa sorrettuja näkemään veljiensä sorron ja syyttämään halusta puolustaa näitä. Fanon katsoi, että yksin alistettu kokee vain sisäisiä ristiriitoja, mutta löydettyään kulttuurinsa hän ihastuu siihen ja nousee puolustamaan veljiään. Tässä mielessä siis Fanonkin vaikutti katsovan, että oma viiteryhmä jossain määrin alkaa koota omiaan taisteluun tunnustuksen saavuttamiseksi, vaikka Fanon ei suoranaisesti kuvaillutkaan tarkemmin sitä, miten järjestäytyneesti taisteluun käydään. Fanonin kuvauksissa alistetun aseman tunnistaminen vaikuttaa tapahtuvan melko spontaanisti, kun Bin Ladenin kuvauksessa tämä tapahtuu ylhäältä päin oppineiden johdolla. Bin Ladenin kuvaama diskurssi kuitenkin rinnastuu selvästi Fanonin kuvaukseen siitä, miten alistetut tunnistavat asemansa ja muodostavat yhden ryhmän, joka edelleen tunnistaa alistajansa. Edelleen Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa voidaan tunnistaa systemaattinen tapa osoittaa alistettujen kadotetun kulttuurin ylemmyys. Tämä rinnastuu Fanonin ajatukseen siitä, miten uudelleen löydetty kulttuuri ”salpaa hengityksen” ja nostaa alistetut jopa alistajaa arvokkaammaksi eikä vain samanarvoiseksi. Diskurssi korostaa Fanonin tapaan sitä, miten alistajaksi kuvautuu korruptoitunut riistäjä (Fanon 1964; Fanon 1968; Fanon 1970). Bin Laden kuvaa etenkin muslimijohtajia ahneiksi ja korruptoituneiksi islamin vihollisiksi, ja nimenomaan islam edustaa diskurssissa oikeudenmukaisuutta ja kunniallista elämää.

7.1.2 Väkivallan väistämättömyys kamppailuna tunnustuksesta

Tämän työn valossa vastavuoroisen tunnustuksen puute näyttäytyy hypoteeseissa esitetyllä tavalla keskeisenä tekijänä siinä, miksi ei-valtiollinen toimija käyttää väkivaltaa. Vaikka al-Qaidan ja ennen kaikkea Bin Ladenin retoriikkaan liittyy keskeisesti taloudellinen epätasa-arvo ja diktatuurien vastaisuus, muodostuvat diskurssissa moraaliset tekijät keskeisimmiksi, sillä väkivalta oikeutetaan nimenomaan vastustajan pahuuden ja peräänantamattomuuden sekä oman oikeamielisyyden ja ylemmyyden kautta. Muslimien kokema nöyryytys ja alistettu asema ovat diskurssissa keskiössä ja ne osoittavat syytä koota muslimeita taisteluun yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Tässä mielessä diskurssi yhdistyy monelta osin siihen, miten Fanon kuvaili alistettujen kamppailua nimenomaan taisteluna tunnustetun aseman saavuttamiseksi. Myös Honneth katsoo kamppailussa olevan kyse ensisijaisesti tunnustuksesta, josta riisto on seurausta (Fanon 1968; Honneth 2003: 110–134). Näin hänellekin väkivalta näyttäytyy ennen kaikkea tunnustuksen vaatimuksena, jonka puute riistossa nousee esille.

Bin Ladenin kirjeistä kuvautuvassa diskurssissa länsimaiset arvot ovat turmelleet ja jakaneet muslimeita ja saaneet nämä unohtamaan perintönsä, mikä koskettaa ennen kaikkea eliittiä, joka näyttäytyy diskurssissa valheellisena lännen kätyrinä. Muslimien ongelmiksi näyttäytyy se, kuinka ahneus, itsekkyyys ja riisto ovat jakaneet muslimeita ja ajaneet kansaa ahdinkoon. Muslimit ovat alistuksen alla unohtaneet perinteensä, joiden kautta oikeamielinen yhteiskunta voidaan saavuttaa häätämällä paha ja ottamalla oma alue takaisin. Muslimien kulttuuria ja uskontoa ei ulkopuolelta tunnusteta vaan se pyritään korruptoimaan ja hävittämään, mikä tulee esiin mm. kuvauksessa hyökkäävästä vihollisesta. Muslimien on tästä syystä koottava voimansa yhteen ja hankittava itse tunnustuksensa ja jopa noustava ylimmiksi. Fanonia mukaillen muslimien ei tarvitse enää sietää ketään vaan heidän tulee nousta ensimmäisiksi. Tämä johtaa väkivallan väistämättömyyteen, koska herra ei luovu asemastaan vapaaehtoisesti, koska hänelle hänen totuutensa on oikea (Fanon 1968: 109–140). Muslimit kuitenkin löytävät uudelleen oman totuutensa, joka näyttäytyy diskurssissa, ja jonka valossa he näkevät sortonsa ja nousevat taisteluun. Tästä muodostuu tunnustuksen käsitteeseen liittyvä kamppailu kuolemaan asti, koska alistaja pyrkii säilyttämään asemansa ja alistetut ovat löytäneet totuutensa, josta he eivät enää peräänny nähdessään veljiensä sorron ja oman kulttuurinsa alennustilan.

Fanonin kuvauksessa alistetut eivät enää halua perääntyä löytämästään totuudesta vaan ovat valmiit kuolemaan sen puolesta (Fanon 1964: Fanon 1968: Fanon 1970). Bin Laden kuvailee hieman samaa asiaa sanoessaan, kuinka muslimikansa on ”räjähtänyt vihassaan”. Muslimit löytävät tunnustuksen toisistaan ja heistä tulee veljiä taistelussa sortoaan vastaan; Bin Ladenin sanoin he taistelevat ”olka-olkaa vasten”. Diskurssissa ei tässä mielessä ole kyse enää vain elinolojen parantamisesta tai resurssien uudelleenjaosta vaan siitä, että muslimit ottavat kohtalonsa omiin käsiinsä ja määrittävät itse tunnustamisensa ehdot. Tästä näkökulmasta katsottuna väkivallasta tulee väistämätöntä, koska arvojen ristiriita ja ennen kaikkea käsitys omasta objektiivisesta totuudesta tekee toisen ryhmän tunnustamisesta mahdotonta, kuten kolmannessa hypoteesissa oletettiin. Fanonin ajatuksia mukaillen Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa länsimaat eivät tunnusta sitä totuutta, jota al-Qaida edustaa, ja toisaalta al-Qaidan totuus on objektiivisesti oikea. Tämä oikea totuus on diskurssissa kuvautuva muslimien totuus, jonka Bin Laden ja al-Qaida auttavat muslimit uudelleen löytämään. Kun tämä totuus on omaksuttu, ainut tie on väkivalta, jossa osoitetaan se, että totuus ja sen piirissä saatu tunnustus ovat omaa elämää tärkeämpiä. Bin Laden kehottaakin uhraamaan kaiken sen puolesta ja korostaa taistelun vaativan kärsivällisyyttä ja tinkimättömyyttä, sillä se Fanonin ajatuksia mukaillen on hidas vihollisen yrittäessä säilyttää asemansa. Kuten Fanon myös Bin Laden kuitenkin kuvaa, kuinka totuus lopulta voittaa askel askeleelta, kun alistetut ymmärtävät asemansa ja nousevat taisteluun. Fanonin näkökulmasta minkäänlaiset neuvottelut eivät ole oikeastaan mahdollisia, koska alistaja ei käsitä asemaansa. Hän ei ymmärrä, miksi alistetut taistelevat eivätkä lopeta sen enempää väkivallan ja kuoleman kuin myönnytystenkin seurauksena (Fanon 1968: 109–140; Fanon 1964: 57–131, 99–120). Bin Laden kuvaa länsimaita ja Israelia samankaltaisesti esittäen niiden tavoittelevan islamin tuhoamista, ja hän myös katsoo muslimijohtajien olevan itsekkyydessään kykenemättömiä muutokseen. Tämä ehkä osaltaan selittää sitä, miksi diskurssissa länsi näyttäytyy pahuudessaan sellaisena toimijana, että sen kanssa keskustelun ei katsota olevan mahdollista. Lännen vihamielisyys muslimeita kohtaan näyttäytyy diskurssissa lännen ominaisuutena, jonka syitä ei tarvitse arvioida. Osaltaan diskurssissa oletettu vihamielisyys voi liittyä vääräuskoisuuteen, joka sekin on diskurssissa lännen ominaisuus.

Periaatteessa Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa globaali valta-asema tai muslimien hegemonia ei näyttäydy kovin keskeisenä tavoitteena. Enemmin tällaisesta toiminnasta

vastuullisiksi kuvautuvat nimenomaan hyökkääviksi kuvautuvat länsimaat. Vaikka Bin Laden kuvaa totuuden objektiiviseksi, hän puhuu ennen kaikkea muslimien asemasta rajatulla alueella, joskin alueeseen kuuluu mm. Israel ja Andalusia. Tämä näyttäytyy diskurssissa muslimille kuuluvana alueena, joka on miehitetty. Näin kamppailun globaali luonne näyttäytyy toisaalta muslimien asemana maailmassa ja toisaalta siinä, että muslimien vihollisia vastaan on käytävä kaikkialla. Vaikka siis Bin Laden kuvaa tavoitteeksi oikeudenmukaisen kalifaatin rajatulla alueella, pakottaa toisaalta vihollisen luonne ja toisaalta se, että muslimeita ei tunnusteta, kamppailuun laajemminkin. Tässä mielessä Bin Laden kuitenkin avaa mahdollisuuksia esimerkiksi Wendtin näkemyksiä mukaillen osittaiselle tunnustamiselle, jossa muslimien kalifaatti tunnustettaisiin tietyllä alueella niin, että muslimien asema tällä alueella hyväksyttäisiin (Wendt 2003). Samaan aikaan diskurssissa alistettujen tulee kuitenkin nousta ylimmäksi ja syrjäyttää valhe, jota länsimaat edustava. Samoin useammatkin tutkijat kyseenalaistavat tällaisen osittaisen tunnustuksen merkityksen, koska se olisi vain ”likainen lahja” tai ”sietämistä” (Esim. Bauman 2001). Joka tapauksessa diskurssissa keskeistä on unelma oikeudenmukaisesta kalifaatista rajatulla alueella.

Fanon katsoo, että lopulta vain aito tunnustus on merkityksellistä ja alistetut janoavat konfliktia hallitsijansa kanssa juuri sen saavuttamiseksi (Fanon 1968). Toisin sanoen muslimien on otettava itse oma asemansa maailmassa ja sen on oltava heidän omaa työtänsä. Jos hallitseva vain antaa aseman, ei todellista tunnustusta ole saavutettu. Näin väkivallan ja kamppailun syyt globaalillakin tasolla ovat nimenomaan moraalisia ja taloudellinen riisto on vain osa tunnustuksen kieltämistä. Riistämällä tunnustus oikeutetaan taloudellinen riisto ja alistaminen tekemällä kulttuuri arvottomaksi, jonka tulee väistyä kehittyneemmän ja ylemmän kulttuurin tieltä. Bin Ladenin kirjeissä kuvautuvassa diskurssissa muslimien vallatut maat on otettava takaisin oikeamielisten muslimien haltuun ja tämä on kaikkien muslimien velvollisuus. Näin diskurssi liittyy keskeiseltä osin siihen, miten Fanon kuvailee väkivallan väistämättömyyttä. Fanonin kuvauksissa siirtomaaisäntä pyrkii väkivaltaisesti pitämään siirtomaat hallussaan, mutta kansa alistuksen tunnistettuaan ei enää peräänny tavoitteestaan vapauttaa maat. Fanonille kyse ei kuitenkaan vaikuta ensisijaisesti olevan maasta vaan tunnustuksesta, mutta oman maan vapauttaminen on tässä keskeistä (Fanon 1964; Fanon 1970). Tämä liittyy Bin Ladenin kuvauksiin siinä mielessä, että Bin Ladenkin liittää muslimien maiden takaisin ottamisen nimenomaan kulttuurin, joka diskurssissa on ennen kaikkea islam,

tunnustuksen kautta. Diskurssissa maat kuuluvat toisaalta historiallisesti, mutta myös pyhien paikkojen kautta nimenomaan ”islamin kansalle” ja ”vääräuskoisten” läsnäolo ikään kuin korruptoi alueen ja tekee oikeudenmukaisen elämän siellä mahdottomaksi. Näin diskurssi tekee väkivallan väistämättömäksi nimenomaan moraalisesta näkökulmasta, vaikka siihen liittyy myös resurssien hallinta. Tässä mielessä länsimaiden kuvattu alistus ja riisto näyttäytyvät tunnustuksen käsitteen näkökulmasta siltä, että länsimaat pyrkivät omistamaan muslimit ja alistamaan nämä valtaansa eli suhtautuvat muslimeihin objektina. Jos muslimit eivät halua sulautua länsimaiseen subjektiin tai olla sen objekti, näyttäytyy diskurssissa tunnustuksen käsitteen näkökulmasta väkivalta ainoa vaihtoehtona, sillä diskurssissa länsimaat kuvautuvat ahneina, valheellisina ja pyrkimyksissään perääntymättöminä (Rauch, L., Sherman, D., & Hegel 1999).

Fanon kuvaa länsimaisen kulttuurin pohjimmiltaan rassistiseksi ja siksi kykenemättömäksi lopettamaan riistoa ja sallimaan tunnustusta alistetuille. Myöskään Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa ei näytä mahdolliselta, että länsimaat voisivat luopua pyrkimyksistään tuhota islam. Bin Laden ei kirjeissään oikeastaan edes pohdi tällaista vaihtoehtoa vaan ikään kuin ottaa lännen asenteen annettuna. Diskurssissa keskeinen vihollinen on hyökkäävät länsimaat juuri siksi, että ne eivät kykene luopumaan vihamielisestä näkemyksestään islamia kohtaan ja hegemoniapyrkimyksissään alistavat islamilaisen kulttuurin. Kyseessä vaikuttaa näin olevan eräänlainen kahden sivilisaation välinen taistelu, ja Fanonin kuvauksia mukaillen länsimaat näyttäytyvät diskurssissa kokonaisuudessaan muita alistavana kulttuurina, joka näyttää olevan suorastaan kulttuurin ominaisuus. Fanon kuvaileekin sitä, että alistetuille kaikki alistavan kulttuurin edustajat ovat vihollisia, mitä kautta nimenomaan al-Qaidan käyttämää väkivaltaa ja terrori-iskuja voidaan kuvata kamppailuna tunnustuksesta. Vaikka alistaja ei kykene ymmärtämään sitä, miksi alistettu vihaa häntä, alistetulle ryhmälle koko alistava kulttuuri itsessään on vihollinen. Idea itsestä, josta alistettu on vapautunut, ei ole hänelle tuotu vain asevoimien tai poliisin toimesta, se tulee koko alistavan kulttuurin olemassa olost, jonka näkökulmasta hän on alempi. Näin vihollisena näyttäytyy kokonaisvaltaisesti kaikki se, mikä edustaa alistajan kulttuuria (Fanon 1964: 31-35; Fanon 1968: 83-108; Fanon 1970). Bin Ladenkin nostaa kirjeissään toistuvasti esille sen, miten länsimaat ja muslimijohtajat aiheuttavat muslimille jatkuva karsimystä, joka koskettaa nimenomaan kansaa. Tässä ei ole kyse pelkästään asevoimien hyökkäyksistä muslimia vastaan vaan diskurssissa nousee esille heidän totuutensa kieltämisestä ja riistäminen, jotka kaikki tapahtuvat

epäislamistisen ja ahneen alistavan ryhmän tarpeiden tyydyttämiseksi muslimien kustannuksella. Fanon katsoo, että alistus on väkivaltaa, joka voidaan lopettaa vain suuremmalla väkivallalla (Fanon 1970). Bin Laden kuvailee toistuvasti kansan riistoa, vangitsemista ja jopa kuolemaa, joten tässäkin diskurssissa alistus näyttäytyy väkivaltana, jota vastaan väkivalta on oikeutettua ja jopa välttämätöntä.

7.2 Teorian ja tulosten yhteyden ongelmakohtia

Bin Ladenin kuvaama diskurssi eroaa jossain määrin työssä esitetyistä hypoteeseista, koska hänelle yksi keskeisin syy muslimeiden alistumiselle tulee sisältäpäin ja hänen kuvauksissaan muslimit on alistanut ensisijaisesti muslimijohtajat, vaikkakin ehkä lännen vaikutuksen seurauksena. Näin Bin Ladenin näkemys ei täysin rinnastu Fanonin kuvaukseen, jossa alistus tulee ensisijaisesti kulttuurin ulkopuolelta. Toki Fanonkin katsoo, että myös alkuperäiskulttuurin edustajat voivat alistaa omiaan, ja toisaalta Bin Ladenin kirjeistä kuvautuvassa diskurssissa muslimijohtajat palvelevat lännen intressejä ja ovat omaksuneen näiden arvoja. Painotuksessa on kuitenkin selvä ero. Bin Ladenillekin kyse on lopulta kuitenkin kulttuurien välisestä tunnustuksen puutteesta, koska kuvautuvassa diskurssissa muslimihallitsijat ja heidän tukijansa erotetaan siitä kulttuurista, jota al-Qaida edustaa, ja liitetään heidät länsimaihin (Fanon 1968; Fanon 1970).

Kulttuurienkaan välinen tunnustus ei välttämättä näytä täysin mahdottomalta, ja työn valossa keskeiseltä tunnustuksen näkökulmasta vaikuttaa koettu uhka omalle yhteisölle, joka kuvastuu diskurssissa objektin muodostumisessa. Toisaalta oman ryhmän korostaminen objektiivisen totuuden haltijana tekee omasta ryhmästä muita ylemmän, jolloin suhde muihin ryhmiin on helposti alentava. Tämä vaikuttaa olevan Fanonille yksi keskeinen näkökulma, jonka kautta hän problematisoi vastavuoroisen tunnustuksen mahdollisuuden. Työssä Bin Ladenin kirjeitä on analysoitu kriittisen diskurssianalyysin kautta, mikä pyrkii tunnistamaan vallankäytön diskursseissa, jolloin Bin Ladenin voidaan nähdä tukevan diskurssia myös tarkoitushakuisesti. Tarkoitushakuisuus ei kuitenkaan ole ristiriidassa itse tunnustuksen vaatimuksen kanssa, jota sitäkin pyritään tietoisesti saamaan. Fanon vaikuttaa olettavan, että tunnustuksen kieltäminen liittyy osaltaan länsimaissa vallitsevaan rasistiseen kulttuuriin, joka pyrkii hyötymään siirtomaista. Tässä mielessä tunnustuksen kieltäminen voi olla jossain määrin tarkoitushakuista, ja siihen voisivat liittyä valtapyrkimykset. Fanonille alistettujen tunnustuksen puute ja siihen

liittyvä kaipuu näyttävät kuitenkin syntyvän enemmän luonnostaan, eikä hän tässä mielessä vaikuta näkevän ainakaan alkuvaiheessa vallankäyttöä subjekti-objektijaon korostamisessa ja tunnistamisessa erityisen keskeisenä. Hänelle kamppailu tunnustuksesta nousee selvemmin spontaanisti alhaalta. Toisaalta Fanon itse voidaan nähdä jonkinlaisena vallankäyttäjänä hänen kuvatessaan alistajia ja alistettuja (Fanon 1964; Fanon 1968; Fanon 1970).

Bin Ladenin kirjeistä kuvautuvassa diskurssissa muslimeiden alistusta ei nähdä yhtä kokonaisvaltaisesti kuin Fanonin kuvauksissa siirtomaavallasta. Tarkemmin ottaen Bin Laden ei liitä kuvauksissaan muslimien alistukseen selvää itseinhoa Fanonin tapaan, ja diskurssissa alistus on enemmän halveksuntaa ja riistoa ulkoapäin. Toisin sanoen muslimit ovat yksinkertaisesti niin väkivaltaisesti alistettuja ja köyhyyteen riistettyjä, että he eivät yksinään pysty nousemaan sortajaansa vastaan, vaikka sinänsä ehkä tiedostavat oman oikeamielisyytensä ja roolinsa totuuden kantajina. Tässä mielessä diskurssi antaa sellaisen kuvan, että muslimit tunnistavat sen, että heitä ei tunnusteta, mutta eivät kykene kamppailemaan tunnustuksen saamiseksi. Fanon taas oletti, että alistus menee niin pitkälle, että tunnustuksen puute on hyväksytty, kun oma alemmuus on hyväksytty. Bin Ladenin kuvaama diskurssi ei näin aukottomasti tue sitä oletusta, että tunnustus olisi ainakaan poikkeuksetta tai laajasti arvokkaampaa kuin oma henki. Fanonille kamppailu alkaa, kun tunnustuksen puute käsitetään laajemmin. Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa taas kamppailun edellytyksenä näyttää olevan se, että muslimit kokoontuvat oikeamielisten johtajien ympärille taisteluun sinänsä diskurssissa jo oikeudettomaksi tunnistettua sortoa vastaan. Toisaalta sekä Fanon että Bin Laden kuvaavat, että juuri siinä vaiheessa, kun oma totuus tulee objektiiviseksi totuudeksi ja sen puolustajat toistensa veljiksi, nousee taisteluun, jossa totuuden haltijat ovat perääntymättömiä. Ero toiminnassa ei siis ole lopulta kovin suuri, mutta jossain määrin kyseenalaistaa näkemystä siitä, miten kamppailu tunnustuksesta syntyy. Diskurssianalyysin näkökulmasta ero kuitenkin muodostuu siinä mielessä perustavanlaatuisemmaksi, että Fanon tavallaan pyrkii kyseenalaistamaan vallitsevan diskurssin ja tätä kautta näyttämään sorron. Bin Ladenin kuvauksessa puolestaan tuntuu olevan pyrkimys vahvistaa diskurssia, jossa korruptoitunut länsi sortaa oikeamielisiä muslimeita. Bin Laden ei vaikuta pyrkivän erityisemmin kyseenalaistamaan länsimaisia arvoja vaan hänen kuvaamassaan diskurssissa niiden korruptoituneisuus ja vihamielisyys tulee annettuna, eikä hän oikeastaan osallistu keskusteluun tämän perimmäisistä syistä laajemmin (Esim. Fanon

1968). Näin työssä esitetty hypoteesien järjestys ehkä kuvaa jopa paremmin kamppailua tunnustuksesta Bin Ladenin kuvaaman diskurssin näkökulmasta, vaikka tässäkään diskurssissa subjektin ja objektin erottamista on vaikea nähdä erillisinä osina diskurssia hypoteeseissa ja analyysissä esitetyllä tavalla.

Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa maalla on melko suuri merkitys, sillä hän kuvaa muslimeita pyhän maan puolustajina ja toisaalta katsoo muslimien maiden olevan vallattuja. Tässä diskurssissa näyttää olevan erityisen merkittävää, että muslimit saavat haltuunsa tiettyjä maa-alueita. Fanonin kuvauksissa maalla ei ole samanlaista itseisarvoa, eikä kamppailu maa-alueista vaikuta liittyvän laajemminkaan erityisen keskeisesti kamppailuun tunnustuksesta. Tunnustuksen näkökulmasta maan hallinnalla näyttäisi olevan enemmän välineellinen arvo sen antaessa alistetuille alueen, jossa he voivat jakaa vastavuoroisen tunnustuksen vapaina nöyryytyksestä. Bin Ladenin kuvaaman diskurssin näkökulmasta maa-alueen hallinnan merkitys vaikuttaa olevan lopulta moraalisissa kysymyksissä, koska hänen tukemassaan diskurssissa muslimit ovat eräänlainen valittu kansa. Maa ei ole näin vain maata, eikä sen merkitys ole ensisijaisesti vallassa tai vauraudessa vaan moraalisissa arvoissa, jotka liittyvät maan pyhyyteen ja oikeudenmukaisuuteen, sillä diskurssissa maat on riistetty ja tätä kautta muslimeita nöyryytetty. Muslimeilla ei tässä näkemyksessä ole mahdollisuutta totuudenmukaiseen tai kunnialliseen elämään muiden hallitsemilla maa-alueilla. Tässä mielessä siis diskurssi heijastaa sitä, miten Fanon katsoo siirtomaiden asukkaiden häätävän siirtomaaisännät (Esim. Fanon 1970). Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa oikeudenmukainen elämä tulee mahdolliseksi kalifaatissa, jolle hän kuvaa maantieteellisen alueen.

7.3 Luotettavuus ja merkitys

Osama bin Ladenin kirjeiden kautta al-Qaidan toiminta rinnastuu kamppailuun tunnustuksesta, mutta ei aivan kriittikittömästi. Bin Ladenin kuvaama diskurssi kuvastaa sitä, kuinka muslimeista muodostuu yksi subjekti, jolta on evätty tunnustus. Tämä näyttäytyy ennen kaikkea riistona, joka estää muslimeilta mahdollisuuden arvokkaaseen elämään. Fanonin tapaan Bin Ladenin kuvaamassa diskurssissa ennen kaikkea länsimaat näyttäytyvät alistajana ja niiden suhde muslimeihin on vihamielinen (Fanon 1964; Fanon 1968; Fanon 1970). Tässä mielessä Bin Ladenin näkemys rinnastuu Fanonin näkemykseen siitä, että länsimainen kulttuuri on pohjimmiltaan rasistinen, eikä kykene tunnustamaan muita kulttuureita tasavertaisekseen. Bin Laden myös kuvailee todellisen

islamin eräänlaisena objektiivisena totuutena, jonka kantajia todelliset muslimit ovat. Tässä mielessä Fanonin termein siis Bin Laden kuvaa sitä, miten viimeisistä tulee ensimmäisiä (Fanon 1970). Työssä tarkoitus onkin kuvata al-Qaidan toimintaa kamppailuna tunnustuksesta, ja työssä Osama Bin Ladenin kirjeistä on etsitty niissä kuvautuvaa diskurssia nimenomaan tästä näkökulmasta. Työ kuitenkin osoittaa sen, että ainakin Bin Ladenin kuvaama diskurssi on luonteeltaan sellainen, että se voidaan rinnastaa kamppailuun tunnustuksesta. Tässä mielessä työ tuottaa kuvan al-Qaidan toiminnasta nimenomaan moraalinäkökulmasta, ja tässä valossa poliittiset ja taloudelliset tekijät muodostuvat moraalisten tekijöiden heijastumiksi. Toisin sanoen taloudellisiin tai poliittisiin tekijöihin liittyvät syyt näyttäytyvät ennen kaikkea tunnustuksen puutteena, jonka seurauksena muslimit haluttaisiin nöyryyttää ja jopa tuhota. On kuitenkin tärkeää ottaa huomioon, että työssä analysoitiin vain yhden henkilön kirjeitä, eikä työ pysty ottamaan kantaa laajemmin al-Qaidan kannattajien tai seuraajien motiiveihin. Keskeistä on diskurssianalyysin näkökulmasta nostaa ennen kaikkea esille Bin Ladenin osallistuminen diskurssiin ja kuvata se tunnustuksen käsitteen kautta, eikä niinkään arvioida kokonaisvaltaisesti al-Qaidan olemassa olon ja toiminnan syitä. Työssä ei tietenkään pystytä arvioimaan Bin Ladenin todellisia motiiveja tai ajatuksia vaan ennen kaikkea sitä, miten hän diskurssissa käyttää valtaa ja millä tavalla kuvautuva diskurssi voidaan kuvata kamppailuksi tunnustuksesta.

Bin Laden ehti toimia al-Qaidan johtajana parin vuosikymmenen ajan, joten työssä käsitellyt kirjeet muodostavat varmasti vain pienen osan Bin Ladenin kirjeenvaihdosta ja puheista, mutta kuten työssä käy esille, kokonaisvaltaista materiaalia Bin Ladenin kirjeenvaihdosta ei ole ainakaan julkisesti saatavilla. Työssä diskurssi on etsitty saatavilla olleista Bin Ladenin kirjeistä, mutta kirjeet on luettu erityisesti tunnustuksen käsitteen näkökulmasta työssä esitetyllä tavalla. Työn tekijä ei näin edusta tai kykene samaistumaan Bin Ladenin, muslimin, al-Qaidan seuraajan tai edes alistetun näkökulmaan, joiden kontekstissa kirjeitä luettaisiin. Diskurssin etsinnässä on kyse puhtaasti kirjeiden lukemisesta tunnustuksen käsitteen kautta. Tässä mielessä kirjeet saattavat näyttäytyä niiden tarkoitetulle yleisölle varsin eri tavalla, ja toisesta näkökulmasta katsottuna Bin Ladenin viesti saattaisi olla erilainen. Työn tavoite ei ole näin luoda yleispätevää ja toistettavaa tulkintaa Bin Ladenin kirjeistä vaan arvioida niistä saatavilla olevaa ja ajallisesti rajattua osaa yksinomaan tunnustuksen käsitteen näkökulmasta, jolla on keskeinen rooli siinä, miten diskurssi nähdään tässä työssä.

Työ antaa näkökulmaa siihen, miten ei-valtiollisten toimijoiden käyttämää väkivaltaa voidaan arvioida myös tunnustuksen käsitteen kautta laajemminkin. Työ ei kuitenkaan pysty tämän tarkemmin arvioimaan sitä, kuinka laajasti ei-valtiollisen väkivallan kuvaaminen nimenomaan tunnustuksen käsitteen kautta on perusteltua. Työ käsittelee tunnustuksen käsitettä ennen kaikkea sitä kautta, miten se näyttäytyy väkivallan oikeutuksen ja tarpeelliseksi tekemisen kautta, ja siinä mielessä se problematisoi korostuneesti vastavuoroisen tunnustuksen edellytykset etenkin globaalilla tasolla. Kuitenkin jotkut tutkijat katsovat, että vaatimukset tunnustuksesta johtavat kohti laajempaa vastavuoroista tunnustusta enemmän kuin kohti vastakkain asettelua eri ryhmien välillä (Esim. Taylor 1992; Fraser 2008; Fukuyama 1992). Tämän työn pohjalta ei siis voida sanoa, että ei-valtiollisten ryhmien käyttämä väkivalta yleensä olisi kamppailua tunnustuksesta, eikä toisaalta sitä, että tunnustuksesta kamppailevien ei-valtiollisten ryhmien toiminta yleisesti omaisi potentiaalia väkivaltaan.

Työssä on esitelty eri tutkijoiden näkemyksiä tunnustuksen käsitteen merkityksestä etenkin eri ryhmien alistamisen ja epätasa-arvoisen aseman kautta, mutta työn tarkoituksen kannalta tärkeäksi on katsottu korostaa etenkin Frantz Fanonin kirjoituksia, joiden kautta vastavuoroinen tunnustus problematisoidaan, sillä tätä kautta ryhmän väkivaltainen toiminta muodostuu nimenomaan kamppailuksi tunnustuksesta. Fanon itse ei muodostanut kovin jäseneltyä kuvausta siitä, miten alistettujen kamppailu tunnustuksesta puhkeaa väkivaltaan. Työssä esitelty diskurssin lähestymisen näkökulma on näin jälkikäteen muodostettu Fanonin kuvauksista alistettujen kamppailusta siirtomaavaltaa vastaan liittäen se laajemminkin keskusteluun tunnustuksesta. Näin työssä esitettyä diskurssin rakennetta voidaan arvioida kriittisesti suhteessa siihen, miten Fanonin kirjoituksia tulisi ymmärtää. Työn näkökulmasta Bin Ladenin kuvaama diskurssi ei täysin rinnastu siihen, miten Fanon kuvaili alistettujen kamppailua etenkin sen ohittaessa kysymyksen siitä, mistä lännen vihamielisyys ja ahneus kumpuavat. Bin Ladenin kuvaama diskurssi ei lähde Fanonin tapaan kyseenalaistamaan vallitsevaa diskurssia vaan enemmän tukemaan kilpailevaa diskurssia. Fanonkin tavallaan saattaa nähdä merkityksen kilpailevan diskurssin olemassa ololle, mutta se tulee merkitykselliseksi, kun vallitseva diskurssi laajasti haastetaan etenkin alistettujen toimesta. Bin Ladenin voidaan taas nähdä enemmän pyrkivän vahvistamaan kilpailevaa diskurssia kuin kyseenalaistamaan vallitsevaksi tulkittua diskurssia.

7.4 Jatkotutkimushaaste - Tunnustuksen ja universalismin vaikea suhde uhkana

Työ nostaa esille moraalisten tekijöiden merkityksen ihmisryhmien jakamisessa ja siihen liittyvässä väkivallassa. Työn lähtökohdista voisi olla mahdollista lähteä arvioimaan laajemminkin väkivallan syitä ja liittää tunnustuksen käsite keskusteluun radikalisoitumisesta näkemällä radikalisoituminen subjekti-objekti jaon kautta. Näin voitaisiin ymmärtää paremmin niitä syitä, jotka johtavat esimerkiksi joidenkin islamistiorganisaatioiden vihamielisyyteen länsimaita kohtaan, ja toisaalta arvioida, millaisilla keinoilla ne ylläpitävät kannatuspohjaansa. Tässä mielessä näiden organisaatioiden retoriikkaan tai niihin liittyviin diskursseihin perehtyminen ja sen arvioiminen, mistä kokemus loukkauksesta muodostuu, voisi auttaa löytämään konkreettisemmin niitä keinoja, joiden kautta vastavuoroista tunnustusta voitaisiin etsiä. Tässä mielessä tunnustuksen käsitteen kautta analysoituna esille nostetut sosioekonomiset ja poliittiset tekijät voitaisiin arvioida sellaisessa valossa, jossa niihin voitaisiin etsiä aidosti tyydyttäviä ratkaisuja, joihin sisältyisi aito tunnustus.

Vaikka työssä keskitytään al-Qaidan käyttämän väkivallan syihin, avaa se pohdintoja siitä, miten väkivallan syitä voitaisiin arvioida laajemminkin. Useat ei-valtiolliset ryhmät vaikuttavat korostavan oman ryhmän erityisyyttä suhteessa muihin, mihin liittyy tiiviisti tunnustuksen käsitteen näkökulmasta objekti-subjekti jaon synnyttäminen myös silloin, kun ryhmä ei katso fyysistä väkivaltaa ainakaan välittömästi väistämättömäksi. Toisen ryhmän osoittaminen objektiksi kuitenkin tunnustuksen käsitteen näkökulmasta luo oikeutusta väkivallalle. Fanonin ja Bin Ladenin kuvaukset kuvaavat etenkin sitä, miten uhatussa asemassa olevat muodostavat oman subjektinsa ja tunnistavat sen, mikä heitä uhkaa. Näin tunnustuksen käsitteen kautta voisi olla tarpeen selvittää laajemminkin ääriajattelua ja partikularistisia kulttuurin tulkintoja suhteessa globalisaatioon. Tässä mielessä kyse ei ole vain länsimaisen kulttuurin ylivallan vastustamisesta, sillä myös länsimaissa vaikuttaa enenevässä määrin esiintyvän kokemusta siitä, että oma elintapa on uhattuna.

7.4.1 Kamppailu tunnustuksesta fragmentoituneessa maailmassa

Työssä kuvaus kamppailusta tunnustuksesta muodostuu melko yksipuoliseksi, sillä se nähdään yleensä juuri tunnustamattomien kamppailuna tunnustuksesta. Fanonin kuvauksissa kuitenkin nousee esille se, että myös alistetut kieltävät tunnustuksen alistajina pitämiltään. Tulevaisuudessa tunnustuksen ja väkivallan suhteen ymmärtäminen olisi tärkeää liittää kamppailuun kahden tai useamman osapuolen näkökulmasta, jotta väkivallan ja konfliktin dynamiikkaa voitaisiin ymmärtää paremmin. Niin Bin Ladenin kuin Fanoninkin kuvauksissa väkivalta muodostuu oikeutetuksi tunnustuksen kieltämisen kautta, joten vastapuoli ikään kuin väistämättä asettuu valoon, jossa syyllisyys väkivallasta lankeaa sille sen ominaisuuksien kautta ja toisaalta omasta väkivallasta tulee samasta syystä oikeutettua. Tässä mielessä maailman väitetysti fragmentoituneessa ja globalisoituneessa kamppailua tunnustuksesta tulisi kyetä tutkimaan laajemmin kuin vain yhden alistetun osapuolen kamppailuna tunnustuksesta. Tunnustuksen käsitteen kautta objekti tulee tunnetuksi juuri subjektin kokemuksen kautta, ja näin se liittyy keskeisesti ryhmän omaan kokemukseen asemastaan, jota ei tavallaan voi rinnastaa mihinkään objektiiviseen ulkopuoliseen syyllistymättä universalistiseen maailmantulkintaan. Väkivallan dynamiikan ymmärtäminen laajemmassa kontekstissa ja näin myös vastavuoroisen tunnustuksen mahdollisuuden arvioiminen vaatisi yksittäisten tunnustuksesta kamppailevien ryhmien käyttämän diskurssin tutkimisen ohella tunnustuksen toisiltaan kieltävien ryhmien käyttämien diskurssien ja niihin mahdollisesti liittyvän vuorovaikutuksen tuntemista sekä mahdollisten säännönmukaisuuksien arviointia. Tätä kautta ehkä pystyttäisiin muodostamaan laajempaa kuvaa siitä, kuinka koettu nöyryytys, uhka ja alistuksen kokemus tulevat osaksi ryhmän kokemusta tunnustamattomana. Sinänsä eri ryhmien sisäinen maailmankuva ja sen heijastama diskurssi saattavat poiketa näennäisesti voimakkaastikin toisistaan, mutta tunnustuksen käsitteen kautta voisi olla mahdollista arvioida sitä, liittyykö näihin samankaltaista rakennetta, jonka kautta oma erityisyys ja kuva uhasta sitä kohtaan syntyy. Ainakin tämän työn valossa väkivallan oikeutus perustuu keskeiseltä osin juuri ajatukseen siitä, että oma ryhmä on erityinen mutta ulkoapäin uhattu ja alistettu.

Tämän työn valossa globalisaatio vaikuttaa johtavan tilanteeseen, jossa laajempi vastavuoroinen tunnustus on enemmän vasta- kuin myötätuulessa. Toisaalta länsimaiden asettamat käsitykset oikeasta voidaan kokea uhkana, kuten vaikka Bin Ladenin retoriikka

osoittaa, mutta myös länsimaissa muista kulttuureista tulevan arvomaailman koetaan yhä enemmän uhkaavan omaa totuutta. Liikkuvuus, muuttoliikkeet ja kasvava tiedonkulku tekevät yhä vaikeammaksi edes sietää niitä, joita ei katsota oman totuuden näkökulmasta voitavan tunnustaa. Toisin sanoen myös länsimaissa joudutaan kohtaamaan selvemmin toisenlaiset totuudet, jotka kyseenalaistavat oikeana pidetyn. Näin voi muodostua yhä vaikeammaksi ylläpitää ajatusta siitä, että länsimaisen kulttuurin ja arvojen malli olisi universaali malli kaikille. Partikulaarisiin maailmankuviin perustuvat ryhmät eivät ole vain länttä uhkaava ilmiö vaan myös osa länsimaista ajattelua, mikä voi korostua joissakin liikkeissä ja ryhmissä. Myös länsimaissa heikompaan asemaan jääneet, mutta länsimaisen maailmakuvan omaavat yksilöt ja ryhmät voivat kokea tunnustuksen puutetta etenkin, jos menestys liitetään yksilön ominaisuuksiin suhteessa kulttuurin arvoihin. Hän ei olekaan enää kunniallinen kulttuurien kulttuurin edustaja eikä saa tunnustusta pelkällä olemassa olollaan. Tunnustus tästä näkökulmasta rajoittuu yhä pienempiin piireihin monikulttuurisessa ympäristössä, ja koko yhteiskunnan kattavaa yhteistä vastavuoroista tunnustusta on yhä vaikeampi muodostaa. Näin keskeistä voisi olla tutkia sitä, miten valtion tai yhteiskunnan sisällä aito tunnustus syntyy, kun ajatus yhdestä historiallisesta kansasta murenee. Tämä tavallaan erottaa tunnustuksen valtiosta ja yhteiskunnasta, sillä tunnustus liittyy keskeisesti identiteettiin, joka taas globalisoituvassa maailmassa saattaa olla yhä vähemmän sidottu valtioon. Erilaisuutta, jota ei tarvitse lähemmin kohdata, on helpompi sietää, eikä se muodosta samalla tapaa uhkaa omalle identiteetille. Tämä asettaa uudenlaisia paineita arvioida tunnustusta maailmassa, jossa kamppailu tunnustuksesta ja sen ehdoista on jatkuvammin läsnä. Muuttoliikkeet ja toisaalta kasvavat kommunikaatiomahdollisuudet luovat edellytyksiä ylläpitää tai omaksua identiteetti, joka ei välttämättä ole sidoksissa yksilön välittömään sijaintiin ja ympäristöön.

Sosiaalisen median merkitys tunnustukselle on kiinnostava lähestymistapa, koska sosiaalisen median algoritmien on väitetty jakavan meitä ryhmiin, ja näin ne toisaalta voimistavat kokemustamme yhteenkuuluvuudesta tietyssä ryhmässä ja toisaalta luovat toisesta ryhmästä objektia. Algoritmi valikoi, minkälaisen kuvan saamme toisesta ryhmästä ja ikään kuin tuottaa objektin osin puolestamme. Tätä kautta sosiaalinen media alkaa vaikuttaa politiikkaan ja se saa yhä keskeisemmän roolin kamppailussa tunnustuksesta sen voimistaessa jakolinjoja erilaisten totuuksien välillä syöttäen ihmiselle hänen omaa totuuttansa vahvistavaa mielikuvaa, jossa toinen totuus muodostuu objektiksi sen edustaessa valheellista maailmankuvaa. Facebookin virallinen tavoite on

”varmistaa jokaisen ihmisen tuntevan elämällään olevan tarkoitus ja kuuluvansa yhteisöön” (Ahloth 2018) eli tavallaan juuri vaikuttaa yksilön identiteetin muodostumiseen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Mikäli vastavuoroinen tunnustus saavutetaan juuri tällaisessa kontekstissa, voi sosiaalisella medially olla keskeinen merkitys myös siinä, miten yksilöt kokevat voivansa saavuttaa vastavuoroinen tunnustuksen osana jotakin kokonaisuutta, jota Hegel kutsui hengeksi. Sosiaalinen media voisi tarjota hedelmällisen alustan arvioida erilaisten partikulaarisen maailmankuvan omaavien ryhmien omaksumaa diskurssia varsin laajasti. Tällaisten ryhmien omaksumaa diskurssia voitaisiin arvioida myös sen tuottamien erilaisten julkaisujen, puheiden ja muun materiaalin kautta.

Jotta voimme aidosti arvioida tunnustuksen ja tätä kautta moraalisten tekijöiden merkitystä väkivallan mahdollistajana ihmisryhmien välillä, olisi keskeisintä kuitenkin kyetä muodostamaan laajempaa kokonaiskuvaa prosessista löytämällä yhdenmukaisuutta näennäisesti erityyppisen maailmankuvan omaavien ryhmien omaksumasta diskurssista. Vain tätä kautta voisimme pystyä paremmin arvioimaan, onko ihmisen kyky ryhtyä väkivaltaan toista ihmisryhmää kohtaan pelkästään sen ominaisuuksien perusteella seurausta siitä, että se asetetaan objektiksi tunnustuksen näkökulmasta. Vaikka näemme tällaisen väkivallan ulkopäin helposti järjettömänä julmuutena, niin väkivallan toteuttajille asia tuskin näyttäytyy tällaisena. Tässä voi vaikuttaa taustalla juuri se, että väkivalta on tullut hyväksyttäväksi ja jopa tarpeelliseksi toiminnaksi, jos se kuvataan kamppailuksi tunnustuksesta. Tätä kautta voisimme kyetä paremmin ymmärtämään syitä väkivaltaan ja ehkä myös puuttumaan niihin tehokkaammalla ja kestävämmällä tavalla.

7.4.2 Vastavuoroinen tunnustuksen uhka liberaaleille demokratioille

Tunnustuksen käsitteen kautta voitaisiin tutkia myös pyrkimystä vaikuttaa maailmanjärjestykseen, jolloin kyseessä olisi vallankäyttö, jossa hyödynnettäisiin yksilöiden ja ryhmien kaipuuta tulla tunnustetuiksi. Toisaalta ei-valtiolliset toimijat voivat pyrkiä antamaan tunnustusta sellaisille ryhmille, jotka eivät koe sitä omassa yhteiskunnassa saavansa. Työn pohjalta herää kysymys, miten islamistiset ääriliikkeet mahdollisesti pyrkivät näin hankkimaan kannatusta laajemmin. Tässä keskeiseksi voisi muodostua radikalisaation tutkiminen Euroopassa laajemmasta näkökulmasta, jossa huomioitaisiin toisaalta partikulaarisen maailmankuvan omaavien eurooppalaisten liikkeiden kasvun ja islamistisen radikalisaation suhde nimenomaan tunnustuksen

näkökulmasta. Kyse ei olisi kuitenkaan vain retoriikasta ja manipulaatiosta vaan aitoon ja tunnustuksen näkökulmasta varsin perustavanlaatuiseen tarpeeseen vastaamisesta, johon kuitenkin vastattaisiin osin omien valtapyrkimysten saavuttamiseksi. Näin tunnustuksen käsite voi liittyä erilaisiin valtioidenkin käyttämiin vaikuttamiskeinoihin toisen valtion alueella, jolloin vastavuoroisen tunnustuksen ja alueen rajat hämärtyvät. Tässä mielessä kaipuu tunnustukseen liittyä erilaisiin informaatiovaikuttamisen keinoihin, joilla pyritään tukemaan jonkin ryhmän käsitystä itsestään alistettuna subjektina tarkoitushakuisesti. Keskeistä olisi analysoida, kuka käyttää valtaa kehen ja mahdollisesti millaisin tarkoituksin. Partikulaaristen maailmankuvien korostuminen ja toisaalta universalistinen näkemys kulttuurista ja arvoista voi johtaa helposti tilanteeseen, jossa osa valtion väestöstä jää tunnustamattomaan asemaan hieman Fanonin kuvausten tapaan: Yksilö ei voi ikinä saavuttaa tasa-arvoista tunnustusta yhteiskunnassa, jossa asuu. Tällöin ulkopuolisille toimijoille avautuu mahdollisuus vaikuttaa tunnustamattomaan ryhmään tarjoamalla tälle tunnustusta. Tässä mielessä voitaisiin tutkia esimerkiksi sitä, miten diskurssia tukemalla tai haastamalla Turkki tai al-Qaida pyrkivät vaikuttamaan Euroopan muslimiväestöön tai Venäjä entisen Neuvostoliiton alueen venäläisväestöön. Globalisaation voitaisiin ajatella kiihdyttäneen prosessia, jossa tunnustus pyritään antamaan ulkoapäin. Tässä mielessä globalisaatio johtaisi enemmän konfliktiin, kuin yhteistyön kasvuun, mikäli ym. tunnustuksen ongelmaa ei pystytä ratkaisemaan yhteiskuntien tasolla.

Hieman Bin Ladenin tapaan myös länsimaissa poliittinen eliitti voidaan alkaa nähdä korruptoituneena sen edustaessa jotakin oman moraalitulkinnan vastaista. Näin koko ajatus liberaalista demokratiasta voitaisiin kyseenalaistaa, koska se pyrkii näkemään yksilön oikeudet samanlaisina. Liberaalin demokratian eliitistä tulee vihollisen kätyri Bin Ladenin retoriikkaa mukaillen, koska sen ei koeta edustavan omaa arvomaailmaa ja toisaalta pyrkivän antamaan tasavertaisen tunnustuksen kaikille. Pyrkimys globaaliin vastavuoroiseen tunnustukseen voi näin toimia itseään vastaan, kun yksilö menettää käsityksen omasta roolistaan osana Hegelin henkeä. Hengen täytyisi tunnustuksen näkökulmasta olla yksi kokonaisuus, jonka kautta yksilöt muodostavat identiteettinsä osana sitä. Koko maailman kattava vastavuoroinen tunnustus kuitenkin vaatisi joko yhtä maailman kulttuuria tai toisaalta oman kulttuurin erityisaseman kieltämistä ja toisten kulttuurien hyväksymistä sellaisenaan. Moraalikysymysten voisi kuitenkin ajatella olevan luonteeltaan sellaisia, että toisten kulttuurien tunnustaminen sellaisenaan voi olla

vaikeaa, koska objektiivisia vastauksia on vaikea löytää ja ne liittyvät melko perustavanlaatuisella tavalla siihen, mikä ylipäättään ihmisen merkitykseksi nähdään. Toisaalta taas pyrkimys yhteen maailmankulttuuriin vaikuttaa imperialistiselta pyrkimykseltä ja edellyttäisi väistämättäkin sitä, että monet tai kaikki kulttuurit luopuisivat monista keskeisinä pitämistään arvoista. Tässä mielessä länsimaiset arvot kaikkien yksilöiden yhdenvertaisuudesta joutuvat uhatuksi myös sisältäpäin globalisoituvassa maailmassa, kun länsimainen kulttuuri katsotaan uhatuksi. Näin poliittinen eliitti saatetaan alkaa nähdä itseasiassa kulttuurin vihollisena, jolloin voisi olla hedelmällistä tutkia sitä, missä määrin tämä näkyy partikularististen liikkeiden retoriikassa, mutta myös sitä, muodostuuko länsimaisessa vallitsevassa diskurssissa tällaisia jakolinjoja liittyen ajatukseen globaalista vastavuoroisesta tunnustuksesta.

Partikularististen liikkeiden arviointi voisi tuottaa näkemystä myös siitä, millaisen näkemyksen ne omaavat väkivallan käyttöön. Länsimaissa väkivallan käytön kynnyks voi olla korkea, koska tehokkaasti järjestäytynyt yhteiskunta kykenee varjelemaan väkivallan monopolia valtiolla. Tässä mielessä ei ole itsestään selvää, etteikö tunnustuksen kautta esimerkiksi Bin Ladenin kuvauksiin verrattavaa kuvausta objekti-subjekti jaosta voitaisi tukea ja siihen liittyvä väkivalta nähdä tarpeellisena. Näin olisi tärkeää arvioida sitä, liittyykö tällaisiin ei-valtiollisiin partikulaarista ja ulossulkevaa tunnustusta vaativiin ryhmiin laajemminkin potentiaali väkivaltaan, mikäli ympäröivän yhteiskuntaan liittyvät muutokset mahdollistavat sen. Toisaalta tällaisten liikkeiden nousu jopa päättävään asemaan valtiossa saattaisi tuoda väkivallan monopolin sellaisten liikkeiden ulottuville, jotka katsovat väkivallan koettua uhkaa kohtaan perustelluksi. Näin tunnustuksen käsitteen kautta pystyttäisiin mahdollisesti arvioimaan väkivallan motiiveja myös sellaisten ryhmien kautta, jotka eivät ole selvästi alistetussa asemassa, mutta kokevat arvojensa ja oikeuksiensa olevan ulkopäin uhattuina. Tätä kautta kamppailu tunnustuksesta voi nostaa moraaliset tekijät keskeisiksi arvioitaessa myös valtioiden välisiä suhteita. Myös valtio voisi näin ikään kuin uhriutua sen omaksuessa ajattelun, jossa sitä ja ennen kaikkea sen kansaa ei tunnusteta ulkoapäin. Kyseessä olisi jonkinlainen kollektiivinen kokemus, jossa kansa ei saa sille kuuluvaa arvostusta muilta, jotka pyrkivät nöyryyttämään ja riistämään sitä.

LÄHTEET

Ahlroth, J. (2018). Addiktion algoritmi hallitsee meitä- Facebook ja Google ovat ottaneet mieleemme valtaan. *Helsingin Sanomat*. 24. tammikuuta 2018.

<<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005975233.html>>

Ayman al-Zawahiri fast facts. (2018). *CNN*. 15. toukokuuta 2018.

<<https://edition.cnn.com/2012/12/14/world/ayman-al-zawahiri---fast-facts/index.html>>

Bauman, Z. (2001). The great war of recognition. *Theory, Culture & Society*. 18(2-3): 137-150. SAGE, London, Thousand Oaks ja New Delhi.

Brown, G. (2010). Discourse analysis. Teoksessa Yule, G. (toim): *The Study of Language*. 141 -155. 4. painos. Cambridge press, Cambridge.

Chossudovsky, M. (2002). *Sota ja globalisaatio*. Suomentanut Stenman, P. Like. Helsinki.

De Fina, A. & Johnstone, B. Critical Discourse Analysis. Teoksessa Schiffrin, D. Tannen, D. & Hamilton, H. (toim): *The handbook of discourse analysis*. 152-167. 2. painos. Blackwell publishers.

Derin-Gure, P & Elveren, A. Does income inequality derive the separatist terrorism in Turkey. *Defence and peace economies*. 25(3): 311-327.

Dunmire, P. (2013). "New world coming". Teoksessa Hodges, A. (toim): *Discourses of war and peace*. 23-46. Oxford university press, New York

Ezcurra, R & Palacios, D. (2016). Terrorism and spatial disparities: Does interregional inequality matter. *European journal of political economy*. 42: 60-74.

Fairclough N. (2015). *Critical discourse analysis*. Viitattu 20.4.2018.

<https://balticpractice.hse.ru/data/2015/04/13/1094925608/Critical%20discourse%20analysis_THEORY_FAIRCLOUGH.pdf>

Fanon, F., Mäki, H. & Sartre, J. (1970). *Sorron yöstä*. Porvoo: WSOY.

Fanon F. (1968). *Black Skin, White Masks*. Kääntänyt. Markmann, C. New York: Grove Press.

Fanon F. (1964). *Poliittisia kirjoituksia*. Suomentanut Viren, E. 2017. Juvenes print – Suomen yliopistopaino Oy, Helsinki.

Finlay, C. (2015). *Terrorism and the Right to Resist: A Theory of Just Revolutionary War*. Cambridge University Press, 2015.

Flint, C. (2006). *Introduction to geopolitics*. 240s. Routledge. New York.

Fukuyama, F. (1992). *The end of history and the last man*. 464 s. Free press. New York.

Foucault, M. (1978). *The history of sexuality*. Kääntänyt Hurley, R. Pantheon books, New York.

Fraser N. (2003). Social justice in the age of identity politics: Redistribution, recognition and participation. Teoksessa *Redistribution or recognition*. 7-109. Verso, Lontoo.

Fraser N. (2008). From redistribution to recognition? Dilemmas of justice in a “postcolonialist” age. Teoksessa *Adding insult to injury*. 9-41. Verso, Lontoo.

Fraser N. (2008b). Rethinking recognition: Overcoming displacement and reification in cultural politics. Teoksessa *Adding insult to injury*. 129-141. Verso, Lontoo.

Fry G. & O’Hagan J. (2000). Contending images of world politics: An introduction. Teoksessa Fry G. & O’Hagan J. (toim): *Contending images of world politics*. 1–18. Macmillan press ltd, Hampshire and London.

George J. (2000). 'Back to the future'. Teoksessa Fry G. & O'Hagan J. (toim): *Contending images of world politics*. 33–47. Macmillan press ltd, Hampshire and London.

Gutmann A. (1992). Introduction. Teoksessa Taylor & Gutmann A. (toim): *Multiculturalism and "the politics of recognition"*. 3-24,. Princeton university press, New Jersey.

Hall, S. (1992). *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Suom. Koivisto, J., M. Lehtonen, T. Uusitupa & L. Grossberg. 392 s. Vastapaino, Tampere.

Habermas J. (1994). Struggles for recognition. Teoksessa Gutmann A. (toim): *Multiculturalism*. 107-148, Princeton university press, New Jersey.

Harmony program. Comabating terrorism center at West Point. Viitattu 8.11.2018.
<<https://ctc.usma.edu/harmony-program/>>.

Hodges, A. (2013). War, discourse, and peace. Teoksessa *Discourses of war and peace* 3-19. Toim. Hodges A. Oxfrord university press, New York.

Honneth, A (1995). *The struggle for recognition: The moral grammar of social conflicts*. The MIT Press mbridge, Massachusetts.

Honneth, A. (2003). Redistribution as recognition: A response to Nancy Fraser. Teoksessa *Redistribution or recognition*. 110-197. Verso, Lontoo.

Huckin, T. (2002) Critical Discourse Analysis and the Discourse of Condescension. Teoksessa Barton, E. & Stygall, G. Cresskill, N.J. (toim): *Discourse Studies in Composition*. Hampton press.

Huntington S. (1997). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. 369 s. Simon & Schuster UK Ltd. London.

Häkli J. (2008). Konfliktit ja symbolinen väkivalta – geopolitiikkaa kehon tilassa. *Terra* 120: 3, 147–157.

Hämeen-Anttila J. (2004). *Islamin käsikirja*. 255 s. Otava, Helsinki.

Jones, S. G. (2014). *A persistent threat: The evolution of Al Qa'ida and other Salafi jihadists*. Santa Monica, CA: RAND.

Iser, M. (2013). Recognition. Teoksessa Zalta E. (toim.) *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Metaphysics research lab, Stanford University.
<<https://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/recognition/>>.

Kaleva, A. (2018). *Jihad ja terrori*. 208 s. Otava.

Kaplan D. (1999). Territorial identities and geographical scale. Teoksessa Herb G. & Kaplan D. (Toim.): *Nested identities. Nationalism, territory and scale*. 31-49. Rowman & Littlefield publishers, inc. Oxford.

Khan, L. A. (2006). *A theory of international terrorism: Understanding Islamic militancy*. Leiden ; Boston: Martinus Nijhoff Publishers.

Krieger, T & Meierrieks D. (2010). Terrorism in the worlds of welfare capitalism. *The journal of conflict resolution*. 54(6): 902 – 939.

Kunich D. (2006). Kucinich Questions The President on US trained insurgents in Iran. *Kurd net*. <<http://www.ekurd.net/mismas/articles/misc2006/4/irankurdistan158.htm>>

Le Billon P. & El Khatib F. (2004). From Free Oil to 'Freedom Oil': Terrorism, War and US Geopolitics in the Persian Gulf. *Geopolitics*. 9, 1. 109–137.

Luke T. (2003). Postmodern geopolitics. Teoksessa Agnew, J., K. Mitchell & G. Toal (toim.): *A companion to political geography*. Blackwell companions to geography 3. 219– 235. Blackwell Publishers, Malden.

Mamdani, M. (2004). *Kylmä sota ja terrorismin juuret*. Suomentanut Stenman, P. 2006. Otava. Keuruu.

Murphy A. (1999). Rethinking the concept of European identity. Teoksessa Herb G. & Kaplan D. (Toim.): *Nested identities. Nationalism, territory and scale*. 53-73. Rowman & Littlefield publishers, inc. Oxford.

Nacos B. (2002). *Mass-mediated terrorism. The central role of the media in terrorism and counterterrorism*. 222 s. Rowman & littlefield publisher, inc. Oxford.

Oddo, J. (2013). Discourse-Based Methods Across Texts and Semiotic Modes: Three Tools for Micro-Rhetorical Analysis. *Written Communication*, 30(3), 236–275.

Ó Tuathail G. (2000). The postmodern geopolitical condition: States, statecraft, and security at the millennium. *Annals of the association of American geographers*. 90, 2000. 166–178

Paasi A. (2009). The resurgence of the ‘region’ and ‘regional Identity’: theoretical perspectives and empirical observations on regional dynamics in Europe. *Review of International Studies*. 35. 121–146.

Podvornaia, A. (2013). The discursive battlefield of the “War on terror”. Teoksessa Hodges, A. (toim): *Discourses of war and peace*. 69-93. Oxford university press, New York.

Randal, J. (2012). *Osama. The making of a terrorist*. Revised edition. I.B. Tauris & Co Ltd. London.

Rauch, L., Sherman, D., & Hegel, G. F. (1999). *Hegel's Phenomenology of Self-consciousness : Text and Commentary*. Albany: State University of New York Press.

Rengger N. (2002). On the just war tradition in the twenty-first century. *International Affairs* 78: 2. 353–363.

Richardson J. (2000). The 'End of history'. Teoksessa Fry G. & O'Hagan J. (toim): *Contending images of world politics*. 21–32. Macmillan press ltd, Hampshire and London.

Routledge P. (1998). Going globale. Spatiality, embodiment and mediation in the Zapatista Insurgency. Teoksessa Ó'Tuathail G & Dalby S. (Toim.): *Rethinking geopolitics*. 240-260. Routledge. Lontoo.

Saghi, O. (2005). Osama Bin Laden, the iconic orator. Kääntänyt Ghazaleh, P. Teoksessa Kepel, G. & Milelli, J-P. (toim): *Al Qaeda in its own words*. The Belknap press of Harvard University. Cammridge, Massachusetts.

Simon J. (1994). *The terrorist trap. America's experience with terrorism*. 470 s. Indiana university press. Indianapolis.

Spivak, G. (2003). *Death of a discipline*. Columbia University Press, New York. 128s.

Schuurman, B & Taylor M. (2018). Reconsidering radicalization: Fanaticism and the link between idean and violence. *Perspectives on terrorism*. 12(1): 3-22

Taylor C. (1992). The politics of recognition. Teoksessa Taylor & Gutmann A. (toim): *Multiculturalism and "the politics of recognition"*. 25-73. Princeton university press, New Jersey.

The wahhabis and the sufis a commentary by Shaykh Dr. Abdalqadir As-Sufi. (2004). *Leeds muslim. Blog spot*. Viitattu 31.1.2019.
<<http://leedsmuslim.blogspot.com/2012/11/the-wahhabis-and-sufis-commentary-by.html>>

Ulama: Sunni. (2019). *Oxford Islamic studies online*. Oxford university press. Viitattu 18.2.2019. < <http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e2415>>.

Ummah. (2019). *Oxford Islamic studies online*. Oxford university press. Viitattu 18.2.2019. <<http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e2427>>

Van den Elzen, J. (2018). Radicalization : a subtype of religious conversion ?
Perspectives on terrorism. 12(1): 69 - 80

Van Dijk, T. (2011). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & society*. 4(2):
249-283

Van Dijk, T. (2015). Critical Discourse Analysis. Teoksessa Schifffrin, D. Tannen, D. &
Hamilton, H (toim): *The handbook of discourse analysis*. 466-485. 2. painos. Blackwell
publishers.

Villet, C. (2011). Hegel and Fanon on the question of mutual recognition: A
Comparative analysis. *Journal of pan African studies*. 4(7): 39-51.

Vuoristo K-V. (1997). *Poliittinen maantiede*. 288s. WSOY. Helsinki.

Wallerstein, I. (2009). Reading Fannon in the 21st century. *New left review*. 57. Touko-
kesäkuu 2009.

Wendt, A. (2003). Why world state is inevitable. *European journal of international
relations*. 9(4): 491-542.

Williams, P. (2002). *Al'Qaeda. Brotherhood of terror*. Alpha, Yhdysvallat.